

Innkalling til møte i Studieutvalget ved Det juridiske fakultet**Mandag 3. april 2017 kl. 09:15.****Møterom 546**

Innkalles:

Bjørnar Borvik (leder) (a)

Magne Strandberg – vara for Bjørn Henning Østenstad (a)

Anneken Sperr (a)

Jonas Jensen (b)

Kjersti Bakke Sørensen (c)

Jørgen Talsnes (d)

Julie Værnø (d)

Christian Franklin og Camilla Bernt er innkalt til sak 24/17-2 Handlingsplan for utdanning.

Forfall: Bjørn Henning Østenstad

Sekretær: johanne.spjelkavik@jurfa.uib.no*Neste møte: 23. mai kl. 09:15*

Sak 22/17	Godkjenning av innkalling og dagsorden
	Innkalling: Dagsorden: <i>Vi begynner møtet med sak om handlingsplan for utdanning, se sak 24/17-2.</i>
Sak 23/17	Orienteringssaker
1	Protokoll fra SU 28. februar. Godkjent på sirkulasjon 2. mars <i>OBS – ekstern lenke – må lastes ned separat.</i>
2	Fullmaktsvedtak a) JUS112 Arve- og familierett Emnebeskrivelse «Innhold» b) JUS251-2-B Arbeidsrett fordypning Litteratur Fullmaktsvedtakene fås ved henvendelse til Johanne.spjelkavik@uib.no
3	Ny representant i SU fra gruppe D. Jørgen Talsnes ble oppnevnt i fakultetsstyret den 21. mars som fast representant i SU fra gruppe D, til erstatning for Håvard Njølstad.
Sak 24/17	Saker til drøftelse/høring/uttalelse
1	Orientering om privatistadgang til våre emner. Forslag fra studieadministrasjonen.
SU uttaler	Studieutvalget slutter seg til forslaget om å publisere en orientering om privatistadgangen. Presentasjonen utformes av studieadministrasjonen, med utgangspunkt i forslaget her.
2	Handlingsplan for utdanning. Orientering og igangsetting.
SU uttaler	
3	Arbeidet med rekruttering av sensorer. Kort orientering fra studieadministrasjonen.
SU uttaler	
4	Sensorveiledninger – eller ikke. Notat fra studieadministrasjonen, med innspill fra JSU.
SU uttaler	- På kort sikt vil SU beholde den modellen vi har for utarbeidelse av sensorveiledninger. - På lengre sikt anser vi at vi kan bli pålagt å utarbeide sensorveiledninger til alle eksamener. Særlig for spesialemner vil dette innebære en betydelig endring. - Emneansvarlige bør drøfte hvordan sensorveiledninger og eventuelt publiseringen

side 1

	av dem best kan utformes for de formålene de skal tjene. En slik drøftelse kan for eksempel legges til den periodiske emneevalueringen.
5	Arbeid med å integrere elektroniske hjelpemidler i eksamensløsningen. Orientering fra studieadministrasjonen/JOSP.
SU uttaler	
	Vedtakssaker
Sak 25/17	JUS276-2-A Human Rights Law: Special Focus on Economic, Social and Cultural Rights. Prøvingsform. Forslag fra emneansvarlig Henriette Sinding Aasen.
Vedtaksforslag	1. Prøvingsform/obligatorisk undervisning endres som foreslått med virkning fra H17. 2. Prøvingsform endres som foreslått med virkning for H17.
Sak 26/17	JUS329 Universitetspedagogisk veiledning. Emneansvar .
Vedtaksforslag	Førsteamanuensis Arnt Skjefstad oppnevnes som emneansvarlig for JUS329 Universitetspedagogisk veiledning med virkning fra dags dato.
Sak 27/17	Utfyllende regler for studier ved Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen § 2-6 om permisjon. Presisering.
Vedtaksforslag	§ 2-6 i Utfyllende regler for studier ved Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen endres slik med umiddelbar virkning. «Etter å ha studert ett år i bestått minst 40 studiepoeng av masterstudiet i rettsvitenskap ved Det juridiske fakultet i Bergen – godskrivinger ikke medregnet – kan studenter innvilges permisjon for inntil et helt studieår, uten å oppgi grunn. Søknad må være innkommet innen 1. september for permisjon i høstsemesteret eller hele studieåret, og innen 1. februar for permisjon i vårsemesteret.»
Sak 28/17	JUS132 Pengekravsrett Emneansvar. Forslag fra emneansvarlig Miriam Skag, og Rune Sæbø.
Vedtaksforslag	Miriam Skag og Rune Sæbø deler emneansvaret for JUS132 Pengekravsrett med virkning fra dd. De avtaler fordeling av oppgaver og godtgjørelse seg imellom.
Sak 29/17	JUS134 Rettshistorie og komparativ rett Emnebeskrivelse: Læringsutbyttebeskrivelser, læremiddelomtale og litteratur. Forslag fra emneansvarlig Jørn Øyrehagen Sunde og Søren Koch.
Vedtaksforslag	Læringsutbyttebeskrivelser, læremiddelomtale og litteratur for JUS134 Rettshistorie og komparativ rett endres som foreslått med virkning fra våren 2017. <u>Fordi kurset starter tirsdag 2. mai, går fireukersfristen for å publisere endringer i emnebeskrivelsen ut tirsdag 4. april. Protokollen må altså godkjennes i møtet på dette punktet.</u>
Sak 30/17	Program- og emnebeskrivelser. Revisjon – UiB-initiativ. Notat fra studieadministrasjonen.
Vedtaksforslag	1. Under «Prøving» i emnebeskrivelsen for alle emner på 1. – 4. studieår gjøres følgende tilføyelse: «Obligatoriske undervisningsaktiviteter er vilkår for å gå opp til eksamen, og inngår følgelig i sertifiseringsgrunnlaget.» På den måten synliggjør vi at sertifiseringen omfatter også de læringsmålene som bare prøves underveis i kurset. 2. Under undervisning oppdateres standardformuleringen til «Forelesninger, storgrupper, arbeidsgrupper og selvstudium» der det ikke allerede er mer utførlig beskrivelse. For fjerdeårsemner: «Forelesninger, seminarer og selvstudium.» 3. Med frist 10. mai skal alle emneansvarlige på 1. – 4. studieår ha redegjort for sammenhengen mellom læringsmål, undervisning og prøving i sine emner. Her bør ikke kreves en omfattende analyse, tatt i betraktning at vi ser for oss at vi vil benytte den periodiske emneevalueringen i de nærmeste årene, samt en mulig studiereform, til å gå nøyere inn i dette. Det må likevel kreves et minimum av refleksjon over sammenhengene. 4. Dokumentasjon av emnenes kvaliteter på grunnlag av kravene det er gjort rede for i innledningen skal være sentralt i den første forekomsten av den større, periodiske emneevalueringen for de obligatoriske emnene.

	5. Alle forslagene som er satt inn under de enkelte infotekster i notatet.
	6. Fakultetsstyret orienteres om prosessen.
Sak 31/17	Utfyllende regler for studier ved Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen § 3-4 (3) Dokumentasjon av sykdom under hjemmeeksamen. Forslag fra studieadministrasjonen. [Bygges eventuelt ut mandag.]
Vedtaksforslag	§ 3-4 (3) bokstav b punkt ii og bokstav c endres som foreslått.
32/17	JUS289-2-A-International Civil Procedure. Litteratur og eksamenskompendium. Forslag fra emneansvarlig Volker Lipp og Berte-Elen Konow.
Vedtaksforslag	Litteratur og eksamenskompendium for JUS289-2-A vedtas som foreslått.
33/17	JUS399 Masteroppgaver 30 studiepoeng Emnebeskrivelse Veiledning til de som stryker. Forslag fra studieadministrasjonen/studiedekanen.
Vedtaksforslag	Emnebeskrivelsen endres med hensyn til Vurderingsformer – Bedømmelse: Studenter som har fått vurdert en innlevert masteroppgave til ikke bestått, kan bare levere masteroppgave til ny vurdering dersom den tar opp et annet tema eller er en vesentlig omarbeidet versjon av den tidligere innleverte oppgaven. Det gis inntil fem ti timer ekstra veiledning etter søknad. Kursansvarlig avgjør om det skal oppnevnes ny veileder. Fordi forslaget har budsjettmessige konsekvenser, oversendes det til fakultetsstyret med overstående innstilling.
34/17	JUS134-KINA Rettshistorie og komparativ rett med særskild fokus på kinesisk rettskultur. Litteratur. Forslag fra emneansvarlig Jørn Øyrehagen Sunde
Vedtaksforslag	Litteraturliste for JUS134-KINA vedtas som foreslått.
35/17	JUS398 Masteroppgave (60 sp) legges ned med virkning fra H17. Forslag .
Vedtaksforslag	Det innstilles overfor fakultetsstyret på at JUS398 Masteroppgave (60 sp) legges ned med virkning fra H17.
36/17	JUS397 Masteroppgave forskerlinje (60 studiepoeng) og studieretning/spesialisering «Forskerlinje» opprettes med virkning fra H17. Forslag fra emneansvarlig og forskerlinjeansvarlig.
Vedtaksforslag	Det innstilles overfor fakultetsstyret: - JUS397 Masteroppgave forskerlinje (60 studiepoeng) opprettes med virkning fra H17, slik det framgår av vedlagte emnemal. - Spesialisering i masterstudiet i rettsvitenskap: forskerlinje opprettes med virkning fra H17. - Studiedekan gis fullmakt til å fylle ut emnebeskrivelse og øvrig tilpasning.
37/17	JUS396 Masteroppgave (60 studiepoeng). Forslag om å opprette nytt emne.
Vedtaksforslag	Det innstilles overfor fakultetsstyret på at JUS396 Masteroppgave (60 studiepoeng) opprettes med virkning fra H17. Studiedekan gis fullmakt til å fylle ut emnebeskrivelse og øvrig tilpasning.
38/17	Bedre språk, bedre jurister. Implementering av prosjektet på første studieår; etablering av to nye arbeidsgruppesamlinger. Forslag fra fagmiljøet og studieadministrasjonen.
Vedtaksforslag	Implementering av prosjektet Bedre språk, bedre jurister vedtas som foreslått: 1. Den obligatoriske gruppeundervisningen på JUS111 Forvaltningsrett I utvides med to arbeidsgrupper. 2. Den første «bli kjent»-samlingen i arbeidsgruppene flyttes nærmere semesterstart. 3. Studenter på 1. studieår tilbys frivillige workshops med tips om hvordan skrive enkelt, klart og effektivt. Det er ikke mulig for studentene å delta mer enn en gang per studieår. Tilbudet er forbeholdt studenter på 1. studieår. 4. Endringene varer ut prosjektperioden (utgangen av 2018). Endringene skal evalueres som del av prosjektet, og vil ev. bli videreført ut fra evalueringene. Det forutsettes at fakultetsstyret godkjenner de økonomiske implikasjonene. Saken oversendes fakultetsstyret.

Bjørnar Borvik

Leder

Johanne Spjelkavik

Sekretær

Sak 24/17 – 1**Orientering om privatistadgangen****Hva går privatistadgangen ut på?**

Det vi kaller privatistadgangen er ikke en egen innretning, verken i lov eller praksis. Det er materialiseringen av hovedregelen i universitets- og høyskoleloven om adgang til eksamen:

§ 3-10. Rett til å gå opp til eksamen

(1) Den som oppfyller kravene til opptak, jf. § 3-6, og andre krav for å gå opp til eksamen i vedkommende fag eller studium, har rett til å gå opp til eksamen. Dette gjelder også studenter som ikke er opptatt ved faget eller studiet.

(2) Oppmelding etter denne paragraf kan nektes dersom kandidaten ikke har fulgt obligatorisk undervisning eller gjennomført obligatorisk praksis.

(3) Styret gir forskrift om adgangen til å gå opp til eksamen, og kan fastsette særskilt oppmeldingsfrist for kandidater som går opp til eksamen uten å være tatt opp som student.

(4) Styret kan fastsette at eksamenskandidater som ikke er tatt opp som studenter til vedkommende studium, skal betale et vederlag som dekker institusjonens merutgifter ved å holde eksamen for denne gruppen eller eventuell egenbetaling fastsatt for studiet eller faget. Departementet kan gi forskrift om egenbetaling etter denne bestemmelsen.

Hovedregelen i første ledd gir i utgangspunktet *alle* tilgang til eksamen. Bestemmelsen selv avgrenser imidlertid målgruppen, idet den setter opp to vilkår: Generell studiekompetanse eller tilsvarende («kravene til opptak») og forkunnskapskravene («andre krav for å gå opp til eksamen»). Men det kreves altså ikke studierett.

Så kommer andre ledd og gir anledning til å sette ytterligere vilkår for eksamensretten: «har fulgt obligatorisk undervisning eller gjennomført obligatorisk praksis». Det er denne bestemmelsen som er avgjørende for at vi ikke har privatister i det ordinære studiet: Vi har krav om obligatorisk undervisning, og for å få tilgang til den, må man ha studierett.

Hva betyr privatistadgangen hos oss?

Det er altså krav om obligatorisk undervisning – i tillegg til GSK og forkunnskaper – som sterkt begrenser privatistadgangen hos oss. Men det utgjør ikke en total sperre.

Vi har en rekke spesialemnener som ikke har obligatoriske elementer. Alle disse emnene vil i praksis være åpne for privatister etter § 3-10 første ledd.

Unntak vil også måtte gjelde for studenter som har fullført obligatoriske undervisningsaktiviteter og deretter mistet studieretten, enten av formelle «tapsgrunner» (jf. Forskrift om opptak, studier, eksamen og grader ved Universitetet i Bergen § 4.8) eller fordi studiet er fullført. Vi har regler i det interne studiereglementet (ref. § 3-10 nr. 3) som hindrer folk i å gå opp til eksamen fra tidligere studieår, disse reglene anses å ha god dekning i universitets- og høyskoleloven § 3-9, der det stilles krav om at prøvingen skal være «upartisk og faglig betryggende», det vil bl.a. si at viderekomne studenter – eventuelt ferdige jurister – ikke skal prøves sammen med ferske studenter. Jf. også § 3-3 (3) og § 3-9 (7). Vi har også en sperre i den tradisjonelle tregangersregelen og ytterligere en i «kvoteordningen» - dvs. at man bare får ha

fire forekomster av gjentak av bestått eksamen i studieløpet sitt. Disse bestemmelsene vil være gjeldende også der eksamener tas uten studierett.

Emnene på fjerde og femte studieår hos oss er ikke skjermet av «emnesperre», bare av tregangersregelen og «kvoteordningen». Masteroppgaven er skjermet, vi tillater ikke at en bestått masteroppgave leveres om igjen, Utfyllende regler for studier ved Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen § 3-4 nr. 1 bokstav c punkt iii, jf. Forskrift om opptak, studier, eksamen og grader ved Universitetet i Bergen § 6.2.8 nr.4.

Det er altså JUS241 Strafferett, JUS242 Rettergang, JUS243 Alminnelig formuerett og de fleste spesialemnene som eventuelt vil omfattes av en ordning med privatisteksamener. I enkelte, sjeldne tilfeller vil også tidligere emner kunne bli omfattet – det gjelder der studenter har tapt studieretten uten å ha fullført studiet.

Det er mulig å avskjære privatisteksamener ved for eksempel å begrense gyldigheten på kursgodkjenningen. I UiB-forskriften er hovedregelen gyldighet i to semestre, § 5.5 (3). Vi har bestemt at kursgodkjenningen ikke skal foreldes, det er satt inn i hver enkelt emnebeskrivelse. Vår begrunnelse er at vi har tilfeller der et godkjent og ikke bestått kurs må flyttes mer enn ett år i tid, og vi ønsker ikke at slike tilfældigheter skal innebære at studentene må gjenta hele kurset de allerede har fått godkjent.

For spesialemnar har vi i praksis ordnet det sånn at med mindre noen spesifikt har krevd å få avlegge eksamen som privatist, har vi tildelt særskilt studierett til dem som ønsker å ta disse eksamenene utenfor rettsstudiet. Vi har sørget for at søknadsfristen til de to ordningene (privatisteksamen og særskilt studierett) er sammenfallende. De aller, aller fleste foretrekker en ordning med studierett, ettersom de ellers må betale et ikke ubetydelig gebyr for sin eksamen (jf. universitets- og høyskoleloven § 3-10 (4)).

Vi har noen få tilfeller der studenter ønsker å ta fjerdeårsemner som privatist: Det gjelder der de er ferdig med graden, men gjerne vil forbedre en karakter (de kan be om poststudierett i inntil ett år etter at graden er oppnådd, da tar de eksamener som ordinære studenter, men det fins noen som ser behov for ytterligere eksamensadgang). Det gjelder også folk som mister studieretten hos oss, og mangler ett eller flere emner for å kunne ta det resterende i Oslo eller Tromsø.

Hvordan ønsker vi å presentere privatistadgangen?

Privatistadgangen er i sin natur en «borgerrett». Det er altså en mulighet som folk kan benytte seg av. Den er imidlertid ikke en del av vår portefølje, i den forstand at vi markedsfører den eller legger til rette for den. Vi skal selvsagt oppfylle våre forpliktelser vis a vis denne rettigheten, men utover det har fakultetet ikke ønsket å involvere seg i privatisteksamener.

En helt avgjørende grunn til at vi ikke ønsker å tilby privatisteksamener, er selvsagt at slike står i en diametral motsetning til Kvalitetsreformens tanke, nemlig at studier primært er *læring* og at prøvingen er et «nødvendig onde» for å få sertifisert oppnådde kvalifikasjoner. Kvalifikasjonene forutsettes å omfatte langt mer enn det relativt snevre spekteret som kan prøves/dokumenteres under en eksamen. En ordning som utelukkende omfatter denne sertifiseringsøvelsen, er ikke forenlig med fakultetets brede kvalitetstenking.

Vi ønsker altså ikke å markedsføre privatisteksamener hos oss. Likevel bør vi ha et anstendig tilbud om informasjon til dem som aktivt etterspør slike (jf. forvaltningsloven § 11 første ledd), jf. at det representerer en *rettighet* for den aktuelle ansøker.

Forslag til presentasjon

Tidligere ble hele privatistadgangen administrert sentralt ved UiB. For få år siden ble det desentralisert. Noen fakulteter (MatNat, HF, SV og PSYK) har laget nettsider med ryddig og informativ presentasjon¹, andre har ikke det. Vi er i den siste kategorien.

Sidene til de fire fakultetene som har slik presentasjon, er ikke like.

Gebyret er det samme hos alle:

- Inntil 15 studiepoeng: 3000 kr
- Inntil 30 studiepoeng: 5000 kr
- Inntil 60 studiepoeng: 8000 kr

Gebyret skal dekke de ekstra kostnadene institusjonen har med disse eksamenene, jf. universitets- og høyskoleloven § 3-10 (4) og Forskrift om egenbetaling ved universiteter og høyskoler² § 2-1. Det kreves ikke individuell dokumentasjon for hver eksamen, det er vanlig at institusjonene gjør en beregning som gis generell anvendelse. Det vil ventelig være sånn at hvis én enhet ved en institusjon ønsker å avvike fra disse satsene, vil det kreve særskilt begrunnelse og dokumentasjon.

Også søknadsfristene er de samme:

- 15. august for høstsemesteret
- 15. januar for vårsemesteret

Søknadsfristene sammenfaller med dem vi har for særskilt studierett – det er en fordel, og taler for at vi legger oss på det samme.

Forslaget her er at vi etablerer en nettside med enkel informasjon om privatistadgangen hos oss, og at siden plasseres på samlesiden for opptak³.

Med utgangspunkt i MatNat sin informasjonsside om privatistadgang, foreslås en slik informasjon hos oss:

Privatistadgang til eksamener ved Det juridiske fakultet i Bergen

Under visse forutsetninger kan du søke om privatistadgang til enkelte eksamener ved Det juridiske fakultet.

Du kan søke om å ta privatisteksamen i emner som ikke har obligatoriske arbeidskrav og i emner der du allerede har godkjent kurs. Du må oppfylle forkunnskapskravene til emnet, og du må ha generell studiekompetanse (eller tilsvarende).

Du kan *ikke* ta privatisteksamen i et emne du har studierett til.

Vær oppmerksom på at privatisteksamen regnes med i tregangersregel og gjentakskvote og at den begrenses av emnesperren på samme måte som for studenter med studierett.

¹ <http://www.uib.no/psyfa/44450/privatistordning-ved-det-psykologiske-fakultet>
<http://www.uib.no/svf/39164/privatisteksamen-ved-det-samfunnsvitenskapelige-fakultet>
<http://www.uib.no/hf/24249/privatisteksamen-ved-det-humanistiske-fakultet>
<http://www.uib.no/matnat/56367/s%C3%A6rskilt-eksamen-privatist-ved-mn-fakultetet>

² FOR-2005-12-15-1506 <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2005-12-15-1506>

³ <http://www.uib.no/jur/80093/opptak>

Dersom du har muligheten til å oppnå studierett til det aktuelle emnet (se poststudierett og særskilt studierett til spesialemner), vil vi klart anbefale det!

Avgift

- Inntil 15 studiepoeng: 3000 kr
- Inntil 30 studiepoeng: 5000 kr
- Inntil 60 studiepoeng: 8000 kr

Betingelser

Hvis søknaden din blir innvilget, får du rett til å møte til eksamen i emnet du har søkt om. Du får ikke rett til å delta i gruppe-/seminarundervisning, motta veiledning, eller få tilgang til UiB sitt e-læringssystem MittUiB. Alle forelesninger er åpne for alle interesserte.

En innvilget søknad betyr ikke at du har fått opptak til et studium ved UiB – du får ikke semesterkort eller rettigheter som student, og du kan heller ikke søke støtte fra Lånekassen. Du kan få avslag på søknaden din dersom emnet/emnene du har søkt om er av en slik karakter at det ikke er mulig å prøve kandidatens kunnskaper og evner på en faglig forsvarlig måte med bare eksamen.

Søknadsfrist

Søknadsfristene er:

- **15. august** for høstsemesteret
- **15. januar** for vårsemesteret

Søknader som er innlevert etter fristen blir ikke behandlet.

Lenke til digitalt søknadskjema:

[Tilbake til saklisten](#)

Sak 24/17 – 2**Handlingsplan for utdanning**

Fakultetets strategiplan 2016-22⁴ skal operasjonaliseres i handlingsplaner for henholdsvis utdanning, forskning og formidling, ref. bl.a. kick-off 22. februar. Her er inngang til alle tre prosessene (utdanning, forskning og formidling): https://wiki.uib.no/juransatte/index.php/Handlingsplaner_2017_-_2019

For å utarbeide handlingsplan for utdanning, er en arbeidsgruppe nedsatt, bestående av Camilla Bernt, Christian Franklin, Emilie Melbø Kristoffersen, Nina Østensen. Den ledes av studiedekanen og koordineres av Christine Stoltz Olsvik.

Arbeidsgruppen har fått dette mandatet: «Utarbeide handlingsplan for utdanning med bakgrunn i fakultetets vedtatte strategi. Operasjonalisere delmålene og tiltakene i planen og prioritere i tid. Handlingsplanen skal inneholde tiltak knyttet til digitalisering og internasjonalisering.»

I likhet med de øvrige arbeidsgruppene for handlingsplaner, har gruppen her invitert til innspill i wiki. I wiki finner man også de underliggende dokumentene og man kan følge prosessen og komme med direkte innspill. Gruppen hadde sitt første møte den 6. mars – referatet fins på samme side. Pr. dato er det kommet ett innspill; det er knyttet til karaktersystemene vi bruker (bokstaver eller bestått/ikke bestått).

For å sikre at vi er i takt med de føringer som kommer fra Kunnskapsdepartementet, er det å anbefale at man setter seg inn i Stortingsmelding nr. 16 for 2016/17 «Kultur for kvalitet i høyere utdanning»⁵. Det kan også være lurt å gjøre seg kjent med innholdet i studiekvalitetsforskriften⁶ og studietilsynsforskriften⁷, der er noen føringer og rammebetingelser vi forventes å forholde oss til.

I møtet tar vi sikte på å gjøre oss kjent med prosessen og å avklare SU sin rolle/medvirkning.

[Tilbake til sakslisten](#)

⁴ <http://www.uib.no/jur/101186/strategiplan-det-juridiske-fakultet-2016-2022>

⁵

<https://www.regjeringen.no/contentassets/aee30e4b7d3241d5bd89db69fe38f7ba/no/pdfs/stm201620170016000d/ddpdfs.pdf>

⁶ <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2010-02-01-96>

⁷ <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2017-02-07-137>

Sak 24/17 – 3

Sensorer og sensorrekruttering

I studieutvalgets møte den 28. februar ble det etterlyst generell informasjon om sensorkorpset og nyrekruttering, herunder hvor det rekrutteres fra (tidligere studenter/arbeidsgruppeledere, akademisk ansatte på andre institusjoner, annet), og om de nye blir rekruttert generelt eller til bestemte emner/fagområder.

Vi har ingen oppdatert oversikt over dette, og til dette møtet har det ikke vært mulig å få det laget.

Vi kan imidlertid opplyse at det foregår svært lite aktiv rekruttering av sensorer akkurat nå, og i den grad de rekrutteres til spesifikke oppdrag er nok dette mest aktuelt for emnene JUS398 Masteroppgave og JUS399 Masteroppgave. Dette er ikke uttrykk for at sensorrekruttering ikke er prioritert – i har en målsetning om å aktivere disse prosessene. For øyeblikket er personellsituasjonen sånn vi må prioritere de løpende driftsoppgavene.

[Tilbake til saklisten](#)

Sak 24/17 – 4**Sensoveiledninger**

I sitt møte den 28. februar behandlet SU flere kursrapporter. I tilknytning til disse gjennomgangene, så utvalget to temaer knyttet til studiekvalitet, som ble satt i en egen uttalesak i protokollen, sak 13/17-8.

Det ene gjaldt *hovedlitteratur* og prosessen med å få godkjent endringer i denne. Dette er å anse som «note to self» for SU og er også gjort kjent for de studieårsansvarlige og andre i studieadministrasjonen.

Det andre gjaldt *sensorveiledninger*. SU uttalte:

Studieutvalget ønsker en nærmere redegjørelse for praksis, rammeverk og hensyn knyttet til sensorveiledninger. UHR har utarbeidet «Veiledende retningslinjer for sensur » der sensorveiledninger anbefales til alle eksamener, det er ikke forskriftsfestet.

Ideelt bør vi kanskje ha dem til alle emner. Som hovedregel har vi ikke sensorveiledning til spesialemnene og til kontinuasjonseksamen. Mange emneansvarlige anser ikke at det er behov.

Formål med sensorveiledningen: Identifisere/beskrive forventningshorisont konkret til oppgaven, i motsetning til læringsutbyttebeskrivelsen som forholder seg til hele kurset og flere læringsmål enn de som prøves under eksamen.

Som følge av denne uttalelsen, ble det sendt en «rundspørring» til studieadministrasjonen og til JSU med oppfordring om å komme med synspunkter – herunder erfaringer og ønsker.

Fra studieadministrasjonen meldes i hovedtrekk:

- Det går greit å få sensorveiledningene til ordinær eksamen obligatorisk emner, med få unntak er de klare til å sendes ut sammen med informasjon til sensorene om at Inspira har åpnet for sensur.
- De lages ikke til kontinuasjonseksamen – ofte/oftest er det emneansvarlig selv som sensurerer.
- Sensorveiledninger til kontinuasjonseksamen etterspørres av studenter, men ikke i stor utstrekning.
- Slik studentene gir inntrykk av å ville bruke dem (sommønsterbesvarelse/ fasit), burde de eventuelt vært utformet på en annen måte.
 - o Det er tidligere⁸ uttalt at vi må være oppmerksom på at sensorveiledninger er skrevet for sensorer, som har et helt annet faglig grunnlag enn studentene. Det vil derfor ikke holde for en besvarelse at alle «punktene» i sensorveiledningen er dekket, det kreves også en faglig basis som er «common knowledge» for sensorer, men gjerne ikke for studenter. Det kan innebære en risiko for misforstått bruk av veiledninger.
- Flere sensorveiledninger (i.e. til flere emner og eksamener) vil trekke timer fra samlede timerressurser til (annen) undervisning.
- Blant spesialemnene er det pt bare JUS257-2-A Grunnleggende selskapsrett som praktiserer sensorveiledning som fast ordning – det er et stort emne (V16: 64 møtt, H16: 74 møtt).
 - o Emneansvarlig har stort sett sensurert selv. Ettersom emnene har vokst seg større har det også blitt behov for flere kommisjoner/sensorer, men det er fortsatt bare maks tre involvert. Det må i så fall gjøres en vurdering av om det er ønskelig å pålegge emneansvarlig å lage veiledninger der

⁸ Bjarte Askeland i et fakultetsstyremøte

han/hun ikke sensurerer selv. Sensorveiledninger til engelske emner må i så fall lages på engelsk selv om det er norske sensorer.

- o Det må tas i betraktning at spesialemer allerede genererer svært mye administrativt arbeid, og erfaringene tilsier at det kreves mye informasjon, påminning, purring for hver operasjon som skal utføres på (mange av) disse emnene.
- o Spesialemerkene er i den særskilte posisjonen at klagesensorer oftest ikke har vært med på ordinær sensur (fordi der bare er én kommisjon). Når de i tillegg får bare én eller svært få besvarelser til klagesensur, har de begrenset med referansepunkter å basere vurderingene sine på. I noen tilfeller har disse ytret ønske om sensorveiledning.

Fra JSU meldes:

Da har vi diskutert spørsmålene dine på møtet, og kommet frem til følgende punkter (ikke sortert etter viktighet):

- Veldig viktig å få på plass sensorveiledning i alle fag, også enkeltemner og kontinuasjonseksamener. Dette gjør det lettere for sensorene å gi riktig karakter, og er nyttig for studentene for å se hvordan de har prestert opp mot det som forventes.
- En god sensorveiledning kan bidra til å redusere karakterhopp: sensorene vet hvilke retningslinjer de retter etter, og det vil være tydelig både i ordinær- og klagesensur.
- Innholdsmessig er det vanskelig å si noe konkret om hva som bør/ikke bør være med. Når jussen er et såpass åpent fag som det er, der evnen til overbevisende vurderinger er viktig, bør man nok unngå alt for førende veiledninger. Typisk kan dette gjelde "check-lister". En slik tilnærming kan fort gi de teknisk gode studentene karakterer i øvre sjikt, mens reflekterte studenter som argumenterer overbevisende, men har glemt ett moment lavere karakterer. Dette ville være en uheldig utvikling. Likevel bør sensorveiledningene inneholde en kjerne av det som bør være med, og eventuelle momenter som kan være med, og kanskje også hvilken vei vektingen av slike momenter generelt kan trekke.

Ytre betingelser

Det fins ikke noen eksplisitte pålegg om å utarbeide sensorveiledninger, verken sentralt eller lokalt. Men hvis de er utarbeidet, pålegger universitets- og høyskoleloven § 5-3 nr. 3 oss å gjøre dem tilgjengelig for kandidatene «etter at karakter er fastsatt» - i praksis etter at sensuren er falt.

Det er likevel mange klare føringer i retning av å utarbeide sensorveiledninger:

- UHR sine veiledende retningslinjer for sensur⁹ har «Det bør utarbeides sensorveiledning til hver eksamen» som første punkt.
- Stortingsmeldingen om kvalitet i høyere utdanning¹⁰, side 23 «Utdanning som gir god læring» viser til syv strekpunkter som utdyper formålet og tre «kravpunkter» hvorav «stille krav om sensorveiledning til alle eksamener» er ett. På side 58 utdypes dette:

Utfyllende veiledning til sensorene er et viktig virkemiddel for å ivareta studentenes rettssikkerhet. Systematisk bruk av sensorveiledning vil bidra til bedre kvalitetssikring av det fastsatte læringsutbyttet og til å redusere ulikhet i sensur mellom sensorer. De første rapportene fra nasjonal deleksamen viser at nettopp gode sensorveiledninger er ett av de viktigste suksesskriteriene for prosjektet så langt. Det har bidratt til godt omforente sensorkorps. Mer og bedre veiledning til sensorene vil dessuten sikre mer ensartet vurdering

⁹ http://www.uhr.no/ressurser/temasider/karaktersystemet_1/veiledende_retningslinjer_for_sensur Vedtatt av UHRs styre 11.12.2015

av eksamensoppgavene, såvel mellom de ulike sensorene i førstegangssensuren som mellom førstegangs- og klagesensuren. Sensorveiledning kan videre bidra til kvalitetsutvikling og evaluering av studieprogrammer, og må sammenholdes med læringsutbyttebeskrivelser, undervisnings- og læringsaktiviteter og avsluttende vurderinger. I Universitets- og høyskolerådets Veiledende retningslinjer for sensur er det fastsatt at det bør utarbeides sensorveiledning til hver eksamen. Disse retningslinjene ble vedtatt på grunnlag av en rapport fra en arbeidsgruppe nedsatt av UHRs utdanningsutvalg og en påfølgende høring i sektoren.

På bakgrunn av UHRs retningslinjer og erfaringene med nasjonal deleksamen mener regjeringen det er viktig at det finnes sensorveiledninger for hver enkelt eksamen. Sensorveiledningene skal utfylle studieplanen og være til hjelp i sensors vurderingsarbeid. De sikrer at ulike sensorer legger de samme retningslinjene til grunn for vurderingen, og at vurderingen gjøres opp mot det fastsatte læringsutbyttet for emnet og studieprogrammet. Regjeringen vil derfor stille krav om at det innen ett år utarbeides sensorveiledning til alle eksamener.

Det framstår ikke som umiddelbart intuitivt at sensorveiledninger skal være like nyttige for emner med én sensor, som for emner med flere sensorer (enten flere kommisjoner, eller flere sensorer pr. kommisjon).

Hvis vi ser dette i lys av tanken om nasjonale sensorkorps eller karakterkommisjoner (stortingsmeldingen side 58, spalte 2) gir det noe mer mening. Da vil sensorene kanskje kunne dra nytte av nivåveiledningen på tvers av emner og institusjoner. På den annen side kan dette bidra til utilsiktet «likebehandling» der grunnlaget for det slett ikke er til stede.

Videre må vi se det planlagte påtettet i lys av krav om at det er eksterne sensorers vurderinger som skal være utslagsgivende, se UHRs retningslinjer: «Hovedregelen bør være at ekstern sensor avgjør når det er uenighet mellom intern og ekstern sensor. Dersom det blir benyttet bare en sensor på en del av besvarelsene, bør tvilstilfeller drøftes med ekstern sensor. I særlige tilfeller bør det oppnevnes en tredje sensor.»

Dette synspunktet finnes igjen i brev fra Kunnskapsdepartementet datert 21. mai 2014¹¹: De viser til en uttalelse fra 2007: «"... Ved bruk av ekstern sensor skal den eksterne sensuren komme alle kandidatene til gode, det vil si alle eksamensbesvarelsene. Intern sensor skal derfor ta hensyn til ekstern sensors vurdering ved sensurering av alle eksamensoppgaver. Dersom bare et uttrekk av besvarelsene sendes til ekstern sensur, skal dette danne grunnlag for karakterfastsetting på alle besvarelsene..."».

Kunnskapsdepartementet anser selv at de har moderert uttalelsen i brevet fra 2014, når de nå formulerer seg sånn: «Når ekstern sensur på utvalgte oppgaver gjennomføres først, og denne sensuren deretter legges til grunn for karakterfastsetting ved alle eksamensbesvarelsene, vil den eksterne sensuren komme alle studentene til gode. Etter departementets vurdering vil en slik ordning bidra til en ekstern kvalitetssikring av eksamensoppgaven og karakterfastsettingen, og ivareta studentenes rettsikkerhet ved å sikre likt grunnlag for bedømmelse av studentene.»

Det er mange praktiske og prinsipielle spørsmål man kan stille til disse retningslinjene – noen av dem har vært stilt i vårt høringssvar til UHRs retningslinjer og i innspillene til stortingsmeldingen. For eksempel forholdet til universitets- og høyskoleloven § 1-5 nr. 4: «Den som gir undervisning ved institusjon under denne lov har et selvstendig faglig ansvar for innhold og opplegg av denne innenfor de rammer som institusjonen fastsetter eller som følger av lov eller i medhold av lov.» Her er det (i praksis) emneansvarlig

¹⁰ Meld.St.16 (2016-2017) Kultur for kvalitet i høyere utdanning <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-16-20162017/id2536007/sec1>

¹¹ http://www.uhr.no/documents/brev_av_21mai2014.pdf

som tildeles det faglige ansvaret for «innhold og opplegg», mens altså ekstern sensor skal ha siste ordet med hensyn til vurdering av eksamensbesvarelsen. Denne konstellasjonen har vi ikke sett noen kommentar til eller løsning på, verken fra UHR eller i Kunnskapsdepartementets etter hvert omfattende skriverier.

Vi har heller ikke sett hvordan sensurfristens på tre uker¹² skal kunne overholdes dersom vi først skal gjennomføre ekstern sensur «og denne sensuren deretter legges til grunn for karakterfastsetting ved alle eksamensbesvarelsene».

Dette har begrenset betydning for en diskusjon om sensorveiledninger. Men det har en viss betydning å forstå hvilket «sensurlandskap» veiledningene eventuelt skal eller ikke skal virke i. Og det har en betydning vis a vis argumentet om at sensorveiledninger bidrar til «riktig» sensur – det belyser en pågående «maktkamp» mellom emneansvarlig som har loven og sensorveiledningen på sin side, og UHR og Kunnskapsdepartementet som promoterer eksterne sensorer som avgjørende.

For oss vil det sentrale argumentet mot sensorveiledninger til alle eksamener være knyttet til ressursbruk. Hvis vi får pålegg om det – enten i universitets- og høyskoleloven eller i kvalitetsforskriften – er ressursspørsmålet også besvart, om enn ikke på en optimal måte. Spørsmålet blir da «bare» hvordan vi vil utforme og bruke sensorveiledningene.

Vi bør være oppmerksom på de uheldige utslagene studentens bruk av sensorveiledningene *kan* ha, ref. at de sees som mønsterbesvarelser. Det kan være nyttig med en generell «disclaimer», enten i hver veiledning, eller rutinemessig i tilknytning til publiseringen av dem.

Det vil antakelig i praksis «bare» være dette siste institusjonen kan ta stilling til: Hvordan vil vi utforme og bruke sensorveiledningene?

I perioden før det eventuelt kommer et pålegg om å utarbeide dem til alle eksamener, har vi selvsagt et større handlingsrom, og kan ta stilling til om vi vil utarbeide dem. Det later til at dagens praksis har stor grad av legitimitet, og dessuten representerer en god avveining mellom det beste og det vi tar oss råd til.

[Tilbake til sakslisten](#)

¹² Universitets- og høyskoleloven § 3-9 nr. 4.

Sak 24/17 – 5***Arbeid med å integrere elektroniske hjelpemidler i eksamensløsningen***

Med utgangspunkt i Solstrandseminaret i januar, tok Miriam Skag initiativ til kontakt med DigUiB/IT med forespørsel om en mulig løsning for å nytte for eksempel Lovdata i den elektroniske eksamensløsningen vi nytter.

DigUiB og IT har undersøkt saken, Miriam Skag har vært på to møter med dem, på det siste var også Johanne Spjelkavik til stede. Senere er det holdt et møte der studiedekanen og visedekanen for digitalisering var til stede (og Johanne Spjelkavik). Fra DigUiB er det Magnus Nerheim som er på saken, fra IT er det Ronny Jordalen. De har vært i kontakt med Lovdata og etablert en konstruktiv dialog med dem. Senere har også Gyldendal (Rettsdata) kommet på banen og meldt sin interesse for å levere oss løsninger. DigUiB og IT har vært i kontakt med dem også.

Lovdata Pro har særlig to utfordringer: Der er en merknadsfunksjon som tillater innlasting av store datamengder, og der er en «defunksjon» som gjør det mulig å kommunisere i sanntid i etablerte grupper. Disse er det ikke aktuelt for oss å tillate.

Lovdata Pro har flere funksjonaliteter som går utover det vi i dag tillater, men som det kan være aktuelt å tillate på eksamen: Rettspraksis, forarbeider, litteratur, forskrifter, foreldete lover og mulig flere ting. Det kan være av interesse å tillate dette – alternativet er å «bestille» en eksamensversjon som stenger det.

Vi tenker oss en mulighet for å ha for eksempel ett – to emner som pilot for en løsning til høsten og ytterligere ett – to til våren. Disse emnene bør pekes ut rimelig snart, sånn at de kan bidra med kravspesifikasjoner til leverandørene og DigUiB og IT som skal utarbeide implementeringen. Det er naturlig å tenke seg at Miriam Skag med JUS132 Pengekravsrett inngår til høsten (oppstart uke 43, eksamen uke 49). Knut Martin Tande har sagt seg villig til å kjøre pilot på JUS133 Rettskilde- og metodelære (oppstart uke 10, eksamen uke 17). Det er altså åpent for inntil to emner til.

Det er svært viktig at vi tenker nytt rundt eksamen i denne sammenhengen og ikke bare «setter strøm på lovbooken». Det er i seg selv nyttig å «sette strøm på lovbooken», men mulighetene her er mye større! Vi bør vie oppmerksomhet til nettopp det verktøyet studentene kan utvikle i sin egen konto i den løsningen vi måtte velge.

SU utfordres til å uttale seg om målsetninger og muligheter knyttet til denne utviklingen.

[Tilbake til saklisten](#)

Sak 25/17**JUS276-2-A Human Rights Law: Special Focus on Economic, Social and Cultural Rights. Emnebeskrivelse – prøvingsformer****1. Varig endring i beskrivelse av obligatorisk undervisning /prøving.**

Emnet er oppført med obligatoriske undervisningsaktiviteter:

During the course, the students must write a final paper (maximum 2000 words).
No such requirements in semesters without teaching.
The paper must be approved prior to the school exam.

Realiteten i dette er imidlertid at det er tale om en eksamensdel – prestasjonen inngår direkte i grunnlaget for den endelige karakteren i emnet.

Elementet fjernes derfor fra obligatoriske undervisningsaktiviteter.

Under Vurderingsformer er følgende angitt:

Exam only in semesters with teaching.
Part one: Graded home exam. Part two: Four hour digital school exam. Information about the home exam will be posted in Mitt UiB.
Separate grades will be awarded for the two parts of the examination. In the final grade the home exam and the school exam will both count 50%. A prerequisite to sit the school exam is that the home exam is passed.
Resit of school exam only when home exam is passed. Resit is held in August/January.

«Graded home exam» gjelder samme element som «final paper (maximum 2000 words)». Det skal beholdes som vurderingsform, og det er ikke behov for noen endring her.

Endret ordlyd under prøvingsformer:

Exam only in semesters with teaching.

Part one: Home exam, max 2000 words. Information about the home exam will be posted in MittUiB.

Part two: Four hour digital school exam.

Separate grades will be awarded for the two parts of the examination. In the final grade the home exam and the school exam will both count 50%. A prerequisite to sit the school exam is that the home exam is passed.

Resit of school exam only when home exam is passed. Resit is held in August/January.

2. Midlertidig endring, gjeldende høsten 2017.

Vi har mottatt en henvendelse fra emneansvarlig Henriette Sinding Aasen, der det bl.a. heter: «*Til høsten har jeg forskningstermin og vil derfor begrense undervisningen noe. Alle forelesningene går som planlagt, men paper presentations og submissions går ut av planen, ikke minst i lys av det store antall studenter på dette kurset. [...]*»

Dette innebærer at vurderingsformen for høsten 2017 blir:

Vurderingsform: 4 hour school exam.

Dette er en standard formulering av hovedregelen for eksamen for spesialemler, og det er ikke behov for ytterligere begrunnelse.

Vedtaksforslag:

1. Prøvingsform/obligatorisk undervisning endres som foreslått med virkning fra H17
2. Prøvingsform endres som foreslått med virkning for H17.

[Tilbake til sakslisten](#)

Sak 26/17

JUS329 Universitetspedagogisk veiledning Emneansvar

JUS329 Universitetspedagogisk veiledning: Emneansvarlig

I sitt møte den 25. august 2015 vedtok studieutvalget i sak 60/15:

For studieåret 2015/2016 og videre, innehar førsteamanuensis Bjørnar Borvik kursansvaret for JUS329 universitetspedagogisk veiledning.

Studieåret før var ansvaret delt mellom Borvik og Tande: Studieutvalget fattet slikt vedtak i sitt møte den 8. oktober 2014, sak 69/14: «Kursansvaret for JUS329 Universitetspedagogisk veiledning deles mellom førsteamanuensis Bjørnar Borvik og Knut Martin Tande fra og med dags dato i studieåret 2014/2015.» Tande overtok i sin tid emneansvaret fra dekan Asbjørn Strandbakken, ved vedtak i SU 9. februar 2010, sak 62-09/10. Tande var på det tidspunktet prodekan for undervisning.

Det faglige ansvaret for dette emnet har over en tid ligget til studiedekanen. Hensynene bak det er formulert slik i sak 60/15: «Kursansvaret for JUS329 har tradisjonelt ligget hos undervisningsdekanen, ettersom arbeidsgruppelederne har en nøkkelrolle i studieprogrammet og det er av stor betydning at undervisningsdekan er involvert i oppfølging og opplæring av arbeidsgruppelederne, og også får innsikt i deres arbeid og rolle gjennom lesing og evaluering av arbeidsgruppeledernes refleksjonsnotat.»

Det er imidlertid ikke nedfelt noen retningslinjer som tilsier at det må forholde seg sånn. Som for andre emner ligger formelle og faglige vurderinger til grunn for oppnevning av emneansvarlig.

I henhold til § 9 nr. 2 bokstav g i Reglement for Det juridiske fakultet, tilligger det studieutvalget å oppnevne «kursansvarlige» - i.e. emneansvarlige.

På dette grunnlaget foreslås:

Førsteamanuensis Arnt Skjefstad oppnevnes som emneansvarlig for JUS329 Universitetspedagogisk veiledning med virkning fra dags dato.

[Tilbake til sakslisten](#)

Sak 27/17**Utfyllende regler for studier ved Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen § 2-6 om permisjon**

Denne bestemmelsen lyder nå:

§ 2-6 Permisjon

1. Etter å ha studert ett år i masterstudiet i rettsvitenskap ved Det juridiske fakultet i Bergen, kan studenter innvilges permisjon fr inntil et helt studieår, uten å oppgi grunn. Søknad må være innkommet innen 1. september for permisjon i høstsemesteret eller hele studieåret, og innen 1. februar for permisjon i vårsemesteret.
2. Permisjon etter denne bestemmelsen kan bare gis en gang i løpet av masterstudiet, jf. grads- og studieforskriftens § 4-7 (7).
3. Permisjon etter (1) ovenfor kan ikke innvilges dersom dette vil innebære at studenten får et studieløp som blir lengre enn ti år.

Det tas ikke sikte på en materiell endring, men en avklaring av hva om menes med «å ha studert ett år». Vi har eksempler på spørsmål: «Men hva om jeg bare registrerer meg og ikke tar eksamen, vil jeg da kunne få permisjon etter ett år?» Dette er klart nok ikke målgruppen for bestemmelsen og det er ønskelig at spørsmålet blir avklart i bestemmelsen.

Vi har begrenset veiledning i Forskrift om opptak, studier, eksamen og grader ved Universitetet i Bergen, ettersom den tar sikte på bachelorprogrammer og toårige masterprogrammer, og hensynene der klart nok er noen andre enn de som gjør seg gjeldende i et femårig program. I § 4.7 (7) heter det: «Fakultetet kan gi utfyllende regler om permisjon for studenter på profesjonsstudier, integrerte og toårige masterstudier.» Det er denne hjemmelen som ligger til grunn for § 2-6 i utfyllende regler.

Forslaget her er at målgruppen identifiseres som «har bestått ett års studier», med den 'sedvanlige' forståelsen at 20 studiepoeng etterslep aksepteres – slik tilfellet er for å fortsette til neste studieår.

Forslaget er at følgende endring gjøres i første ledd i § 2-6:

Etter å ha ~~studert ett år i~~ **bestått minst 40 studiepoeng av** masterstudiet i rettsvitenskap ved Det juridiske fakultet i Bergen – **godskrivinger ikke medregnet** – kan studenter innvilges permisjon for inntil et helt studieår, uten å oppgi grunn. Søknad må være innkommet innen 1. september for permisjon i høstsemesteret eller hele studieåret, og innen 1. februar for permisjon i vårsemesteret.

[Tilbake til sakslisten](#)

Sak 29/17

***JUS134 Rettshistorie og komparativ rett Emnebeskrivelse:
læringsutbyttebeskrivelser og litteratur***

Til SU

Fagansvarlege for JUS134, Søren Koch og Jørn Øyrehagen Sunde, ønskjer å søkja om å få endra læringsmåla og litteraturlista for faget Rettshistorie og komparativ rett.

I vedlagt dokument «Læringsmåla for JS134 2017» er endringane framheva med gult. Det er tale om å utvida kunnskapskravet med kunnskap om den norske og finske rettskulturen.

I vedlagt litteraturliste er pensum i faget auka frå om lag 450 sider til 545 sider. Det er no opna for eit større pensum i faget på studieplanen på Juridisk fakultet etter ein nærare argumentasjon. Vil vil framheva følgjande:

- 1) Det er tale om ei utviding som aukar kunnskapskravet, slik at det omfattar norsk og finst rettskultur, og elles er det tale om litteratur som gjev betre djupnekunnskap i tema som alt er ein del av JUS134. (Når det gjeld norsk rettskultur, har den indirekte vorte handsama i undervisninga i faget til no, men får altså no eit eige pensum, noko som gjer læringa lettare).
- 2) Det er ikkje behov for å lesa noko utover det som er hovudlitteraturen i JUS134. Det er viktig at i dette faget, i motsetnad til mange andre, er det ingen rettskjelder som lovtekst, forarbeid, høgsterettsdommar etc. som treng lesast.
- 3) Faget er på slutten av tredje studieåret, når studentane har tileigna seg studieteknikkar og kunnskap som gjer både lesing og læring lettare.
- 4) Det er teke omsyn til studentane sitt behov for å ikkje ha for mange lærebøker, slik at nesten all litteraturen er henta frå to lærebøker. Artikkelen om den norske rettskulturen vert gjort tilgjengeleg i manuskriptform, medan dei andre artiklane vil vera tilgjengelege gjennom pensumkiosken.

Fagbokforlaget vil garantera for at den eine læreboka i JUS134, Comparing Legal Cultures, vil vera trykt til kursstart 01.05, eller tilgjengeleg i PDF-format.

Venleg helsing,

Søren Koch og Jørn Øyrehagen Sunde

Læringsmål

Kunnskap:

I JUS134: Rettshistorie og komparativ rett skal studentane (1) få kunnskap om kva ein rettskultur er, og korleis den vert forma og omdanna gjennom møte med rettskulturelt gods frå andre rettskulturar. Det vil vera ein særleg fokus på dei 6 rettskulturelle strukturane *konfliktløysing, normproduksjon, rettferdsideal, juridisk metode, profesjonalisering og internasjonalisering*. Deretter skal studentane (2) få kunnskap om det historiske grunnlaget for den norske rettskulturen gjennom å studera norsk rettshistorie i eit europeisk perspektiv. Igjen vil dei 6 rettskulturelle strukturane stå i sentrum Deretter skal studentane (3) få kunnskap om den **norske, finske, engelske, franske og tyske rettskulturen** når det særleg gjeld særleg dei 6 rettskulturelle strukturane.

Den kunnskap om *konfliktløysing, normproduksjon, rettferdsideal, juridisk metode, profesjonalisering og internasjonalisering* skal studentane tileigna seg gjennom følgjande spesifikke tema handsama i pensumlitteraturen:

(1) Rettskultur

- Rett som kultur
- Danning av, og møtet mellom rettskulturar
- Rettskultur og resepsjon av rett, og særleg det rettskulturelle filter
- Ein rettskultur sine ulike nivå etter Kaarlo Tuori sin modell
- Rettskulturell endring, og kommunikasjonsteknologien si rolle i slike endringsprosessar
- Den nordiske rettskulturen
- Rettskulturell og dei transnasjonale rettsordenane, representert med EMD og EU-domstolen

(2) Den norske rettskulturen si historie i eit europeisk perspektiv

- Normskaping gjennom rettspraksis, og framveksten av en rikslovgjeving i Europa og Noreg i høgmellomalderen
- Rettsstudiet på europeiske universitet frå 1100-tallet, og korleis dette påverka den norske rettskulturen i høgmellomalderen, særleg når det gjeld metodetenking.
- Kva romarretten, kanonisk rett og naturrett har hatt å seia for utviklinga av en felleseuropeisk rettskultur, ein *ius commune*
- Rettskjeldelærer og rettferdsideal i norsk og europeisk mellomalder
- Den rasjonalistiske naturretten i europeisk og dansknorsk rettshistorie, og det dansknorske juridiske embetsstudiet av 1736 i høve til dette
- Naturretsbaserte rettskjeldelærer og universalisme på 1700-tallet, og sedvanebaserte nasjonale rettskjeldelærer på 1800-tallet, samt utviklinga av den særlege norske rettsrealismen
- Den deduktive metoden og det denne fekk å seia for rettspraksis frå 1700-tallet, og europeisk lovgjeving frå 1800-tallet, og så særleg framveksten av det forutbereknlege som rettferdsideal
- Det internasjonale inspirasjonsgrunnlaget for endringar av den norske rettskulturen etter mellomalderen

(3) Komparativ rett – den norske, finske, engelske, franske og tyske rettskulturen

- Karakteristika ved og skiljet mellom *common law*- og *civil law*-tradisjonane
- Faktorar som gjer at nokre rettstradisjonar står fram som *mixed legal systems*
- Den norske rettskulturen, og særleg samspelet mellom lovgjeving og domstolar i den
- Den finske rettskulturen, og særleg den som representant for ein nordisk rettstradisjon saman med den norske rettskulturen
- Den engelske rettskulturen, og særleg praksis si rolle i den
- Den franske rettskulturen, og særleg lovgjevinga si rolle i den
- Den tyske rettskulturen, og særleg rettsvitskapen si rolle i den
- Dei utfordringar EF-retten og Dei europeiske menneskerettane stiller den norske, finske, engelske, franske og tyske rettskulturane ovanfor

Dugleik:

Studentane skal gjennom JUS134: Rettshistorie og komparativ rett opparbeida seg evner til å bruka kunnskapen slik at dei kan (I) forklara og diskutera korleis ein rettskultur er sett saman av dei rettskulturelle faktorane *konfliktløysing, normproduksjon, rettferdsideal, juridisk metode, profesjonalisering og internasjonalisering*. Vidare å (II) verta i stand til å forklara og diskutera karakteren av desse rettskulturelle faktorane i den norske, engelske, franske og tyske rettskulturen. Og (III) å kunna forklara og diskutera både historiske og no pågåande endringar i desse rettskulturelle faktorane, og relatera desse endringane til retten sine ulike nivå.

Generell kompetanse:

Føremålet med JUS134: Rettshistorie og komparativ er å setja studentane i stand til å finna og bruka gjeldande rett i ein periode med rettsleg internasjonalisering der rettskulturell innsikt, tufta på rettshistorisk og komparativ kunnskap, har vorte ein del av juridisk metode som forståingsreiskapar når ein handsamar norsk rett produsert innanfor norske jurisdiksjongrensar, norsk rett produsert innan norske jurisdiksjongrensar men med utgangspunkt i rettskjelder produsert utanfor, og norsk rett produsert utanfor norske jurisdiksjongrensar. Som ein del av dette er det naturleg at engelskspråkleg utgjer ein sentral del av hovudlitteraturen, slik at studentane vert kjend med engelskspråklege kjelder og terminologi, og vert i stand til å argumentera og formidla på engelsk innanfor feltet. I tillegg sikt kurset mot å formidla ein grunnleggjande kunnskap om historiske og kulturelle samanhengar som gjer det mogeleg for studentane å ta reflekterte standpunkt i debatten om utfordringar ved internasjonaliseringa og konsekvensar for den norske rettskulturen, samt for ein nordisk og europeisk rettstradisjon.

Litteratur JUS134: Rettshistorie og komparativ rett

Innførings- og hovudlitteratur skal i seg sjølv vera tilstrekkeleg til å tileigna seg tilstrekkeleg kunnskap til å oppfylle læringsmåla.

Læremiddelomtale

Storparten av hovudlitteraturen til JUS134: Rettshistorie og komparativ rett, er skriven for å nyttast i undervisninga i faget. Tilpassingsgraden og relevansen er difor særst høg. Litteaturen som dekkjer den rettskulturelle og komparative delen av faget, er på engelsk. Dette fordi tema er transnasjonalt, og det er dermed naturleg at det vert formidla på eit språk som vert nytta på tvers av landegrensar. Det gjer det òg lettare å nytta kunnskapen på ein internasjonal arena seinare i virket som jurist.

Hovudlitteratur

Søren Koch, Knut Einar Skodvin, Jørn Øyrehagen Sunde (red): *Comparing Legal cultures* (2017)

- «Managing the Unmanageable» (Jørn Øyrehagen Sunde) s. 13-23 (11 sider)

Jørn Øyrehagen Sunde: *Speculum legale – rettsspegelen: Ein introduksjon til den norske rettskulturen si historie i eit europeisk perspektiv* (2005)

- Kapitel 7-13 (s. 38-67) (30 sider)
- Kapitel 15 – 31 (s. 81 – 182) (102 sider)
- Kapitel 33 – 51 (s. 197 – 327) (131 sider)
- Kapitel 53 – 54 (s. 336 – 343) (8 sider)

Søren Koch, Knut Einar Skodvin, Jørn Øyrehagen Sunde (red): *Comparing Legal Cultures* (2017)

- «A Legal Cultural “Take” on the Legal System of England & Wales» (Christian Franklin) (45 sider)
- «Introduction to the French Legal Culture» (Sunniva C. Bragdø-Ellenes) (30 sider)
- «Introduction to the German Legal Culture» (Søren Koch) (31 sider)
- «Introduction to the Finnish Legal Culture» (Anna Nylund) (26 sider)

(Søren Koch, Knut Einar Skodvin, Jørn Øyrehagen Sunde: Introduction to the Norwegian Legal Culture (manuscript, 35 sider).

Knut Einar Skodvin, Jørn Øyrehagen Sunde (red): *Rendezvous of European Legal Cultures* (2010)

- «Communication and technology as Agents of Legal Change» (Bjarne Kvam) (11 sider)

Ingvill Helland og Søren Koch (red): *Nordic and Germanic Legal Methods* (2014)

- «Norwegian and German legal Methods Compared: Similarities and Differences, their reasons and consequences» (Ingvill Helland, Søren Koch) (49 sider)
- «International Influences in Norwegian Legal Method» (Ingvill Helland, Søren Koch) (21 sider)
- «Legal Cultural Dependency of the Norwegian Legal Method – and its Future» (25 sider)

Den samla hovudlitteraturen er på 545 sider.

Tillegglitteratur

Tillegglitteraturen inneheld ikkje tilleggskunnskap som er turvande for å oppfylle læringsmåla, men er òg eit tilbod til dei interesserte om vidare lesing.

Jørn Øyrehagen Sunde: *Speculum legale – rettsspegelen: Ein introduksjon til den norske rettskulturen si historie i eit europeisk perspektiv* (2005)

- Kapitel 6-8, 10-14, 23, 29, 31-32, 41-43, 52-53

Fragment frå fortida (2013)

- Artikkelen «Eit vell av rettslege normer – lovgevinga til kong Magnus VI Lagabøtar som ramme for eit rettsleg mangfald (s- 106-123)

Rechtskultur1 2012

- Artikkelen «Dissenting votes in the Norwegian Supreme Court 1965-2009. A legal cultural analysis» (s. 59-73)

Fra kongsete til kulturminne (2011)

- Artikkelen «Lovgjeving i kongsgarden i Bergen ca. 1260 til 1281», av Jørn Øyrehagen Sunde (s. 46-63)
- Reforms of Civil Procedure in Germany and Norway* (2011)
- Artikkelen «'Die organische Zusammenhang des Rechts' – How the reception of Savigny came to influence legal reception in Norwegian law in the 19th and first part of the 20th century», av Jørn Øyrehagen Sunde
- Sören Koch: *The legal history review*, volum 83 2015
- Artikkelen «Consequences of changing expectations to law and its institutions. Illustrated by the role and background of judges in Norway»
- Sören Koch: *Tidsskrift for rettsvitenskap* 4/2016
- Artikkelen «Løfte og Aksept, Naturrettens innflytelse på fortolkningen av NL 5-1-1 og 5-1-2 på 1700-tallet»
- Dag Michalsen: *Rett – en internasjonal historie*
- Kapittel 3-7
- Erik Anners: *Den europeiske rettens historie* (2007)
- Kapittel 1-3, 7-8, 14, 19-20
- Ditlev Tamm: *Retshistorie: Danmark – Europa – globale perspektiver* (2005)
- Kapittel 1-2, 6, 9
- Ole Fenger: *Lov og ret i Europas historie* (2001)
- Martijn W. Hesselink: *The New European Legal Culture* (2001)
- K. Zweigert & H. Kötz: *An Introduction to Comparative Law* (1998)
- Kapittel B I-VI
- K. Zweigert & H. Kötz: *The American Journal of Comparative Law*, 38. volum, nr. 1. 1990
- Artikkelen «Foundations of European Legal Culture», av Franz Wieacker
- K. Zweigert & H. Kötz: *The International and Comparative Law Quarterly*, 47. volum 1998
- Artikkelen «Legal Culture, Legal Paradigms and Legal Doctrine: Towards a New Model for Comparative Law», av Mark van Hoecke og Mark Warrington
- K. Zweigert & H. Kötz: *International Comparative Law Quarterly*, 51. volum 2002
- Artikkelen «Law as Transposition» av Esin Örüçü
- Reinhard Zimmermann: *German Law* (2006)
- Artikkelen «Characteristics Aspects of the German Legal Culture, in Introduction to German Law»
- Jørn Øyrehagen Sunde og Knut Einar Skodvin (red.): *Rendezvous of European Legal Cultures* (2010)
- Artikkelen «Watching the Rendezvous from the Sidelines», av Halvard Haukeland Fredriksen
 - Artikkelen «Defying the Odds», av Knut Einar Skodvin
 - Artikkelen «Mixing and Remixing Scots», av Angelo Forte
 - Artikkelen «Sámi Legal Culture», av Øyvind Ravna
 - Artikkelen «From Rendezvous to Relationship», av Gjermund Mathisen
- Sören Koch og Ingvil Helland (red.): *Nordic and Germanic Legal Methods – Contributions to a Dialogue between Different Legal Cultures* (2014)
- «Introduction to Finish and Swedish Legal Method (Johan Boucht)»
 - «Introduction to Norwegian legal Method» (Helland/Koch)
 - «Introduction to German legal Method» (Helland)
 - «Comparing legal Methods – an analytical framework» (Helland/Koch)
- Maurice Adams og Dirk Heirbaut (red.): *The Method and culture of comparative law – Essays in honour of Mark Van Hoecke* (2014)
- Jørn Øyrehagen Sunde: «Live and Let Die - An Essay Concerning Legal-Cultural Understanding»
- J. H. Baker: *An Introduction to English Legal History*, (2002) side 12-34, 71-95, 155-172, 175-192

[Tilbake til sakslisten](#)

Sak 30/17**Revisjon av program- og emnebeskrivelser.****Rammene**

UiB har bestemt at emne- og programbeskrivelser skal bygges ut til å matche de kravene som fra 9. februar er nedfelt i Forskrift om tilsyn med utdanningskvaliteten i høyere utdanning (studietilsynsforskriften)¹³ og utdypet i NOKUTs egne merknader til bestemmelsene. Det vises også til NOKUTs publikasjon «Kvalitetsområder for studieprogram»¹⁴ og videre til «Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area» - ESG 2015¹⁵

Saken har vært behandlet i flere omganger ved UiB; Utdanningsutvalget behandlet den i sitt møte den 11. mars 2016 (sak 18/16), og har drøftet den ved flere andre anledninger. Vi fikk et brev fra Studieadministrativ avdeling (SA) ved UiB datert 3. juni 2016 (2016/4587): «Revisjon av studieprogram 2016-2017», der vi ble forberedt på oppgaven og hovedtrekkene ble skissert.

Den 15. desember 2016 daterte SA et nytt brev til fakultetene: «Revisjon av studieprogram. Oppretting av nye studieprogram. Praktisk informasjon og noen presiseringer». Oppdraget er todelt, for nyopprettede emner og programmer gjelder den nye malen fra dag 1, for etablerte emner og programmer er det satt en frist til 15. mai med å oppdatere til nye maler, og frist 1. desember for publisering. De nye malene skal godkjennes på fakultetsnivå. De skal ikke rapporteres til UiB sentralt, men SA vil ta stikkprøver for å kontrollere at emner og programmer er i overensstemmelse med malene.

Hos oss

For vårt vedkommende ble arbeidet til å begynne med stilt i bero i påvente av en avklaring med hensyn til framdriften av studiereformarbeidet. Vi har ansett at gjeldende program og emner neppe bør underlegges større revisjoner, hvis vi i alle fall skal imøtese en omfattende reform i nær framtid. Dette er også begrunnet i at vår dokumentasjon allerede er svært bra, og det mangler lite på at den oppfyller kravene – rent formelt.

Nå er reformen hos oss satt noe fram i tid (til nytt styre og dekanat), og det er ikke klart hvor omfattende den eventuelt blir. Vi anser ikke at vi kan eller bør utsette arbeidet lenger – ikke minst fordi det er tale om et nyttig og nødvendig kvalitetsgrep som vil komme hele utdanningsaktiviteten vår til gode uavhengig av reformplaner, og det vi gjør nå vil ha stor overføringsverdi til eventuelle nye modeller. Noen deler av oppdraget vil likevel bli skjøvet noe fram i tid, for å unngå dobbelt arbeid. Det gjelder typisk forhold som er egnet til å behandle i den periodiske emneevalueringen.

Program

Oppdraget kan sammenfattes i **bevisstgjøring og synliggjøring**.

- Vi skal bli bevisst – og synliggjøre – **sammenhengen mellom samfunnsoppdraget og programmets læringsmål.**

¹³ FOR-2017-02-07-137 <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2017-02-07-137>

¹⁴ <http://www.nokut.no/no/Fakta/NOKUTs-publikasjoner/Veiledninger/Hoyere-utdanning/Kvalitetsomrader-for-studieprogram/>

¹⁵ http://www.enqa.eu/wp-content/uploads/2015/11/ESG_2015.pdf

- Og vi skal synliggjøre **sammenhengen mellom emnenes læringsutbytte og programmets**, herunder også de synergieffektene vi mener å kunne hente ut i programmet som helhet. Vi skal altså vise at emnene faktisk summerer til programmet.

Vi hadde en omfattende prosess med nyskriving av programmets læringsmål i 2012, med bakgrunn i innføringen av Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk (NKR) (fakultetsstyresak 80/12 fra 18. desember 2012). Det er neppe grunn til å gå dypt inn i dette nå, vi kan legge til grunn at vedtaket fra 2012 oppfyller minimumskravene som nå stilles. Oppgaven i det første strekpunktet er svært godt egnet som utgangspunkt for en programrevisjon og vi ønsker ikke å foregripe noen del av den her.

Det er imidlertid grunn til å se på **sammenhengen mellom emnene og programmet**. For å gjøre det på en god måte, vil vi starte med en gjennomgang av emnene.

Programmet vil altså ikke bli underlagt noen endring nå – vi anser at det oppfyller de kravene som det er rimelig å stille, i alle fall på kort sikt. **Programbeskrivelsen (studieplanen) er uten endringer satt inn i UiBs nye mal for å synliggjøre dette.**

Emner

Det helt sentrale er å **synliggjøre forbindelsen mellom læringsmål, undervisning og prøving**. I tillegg har vi noen andre spørsmål som bør avklares.

Læringsmål

NKR deler som kjent kvalifikasjonene i tre «moduler»: Kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse. Våre beskrivelser av *programmet* skal oppfylle alle tre, og på alle punkter. Hvert enkelt emne trenger vi ikke å oppfylle alt – heller ikke alle tre kategorier. Men emnene må altså summere til programmets mål. Og vi må kunne vise at så er tilfelle.

Vi har hatt en større gjennomgang der vi oppdaterte læringsutbyttebeskrivelser i den nye «treenigheten» – av obligatoriske emner er det bare JUS114 Juridisk metode som ikke har fulgt opp dette. Spesialemnene har stor mangler.

I våre læringsmål er vi gjennomgående gode på å beskrive *kunnskapene* vi tenker at studenten skal og bør ha. Også i beskrivelsen av ferdigheter og generell kompetanse skinner kunnskapskravene til dels gjennom. Det er antakelig en tradisjon vi trekker med oss fra før-kvalitetsreformtiden, da vi *bare* hadde kunnskapskrav. Samtidig «underslår» vi en hel del av de *ferdighetene* studentene tilegner seg i hvert emne – kanskje særlig det som innarbeides i arbeidsgruppeaktivitetene. Og på *generell kompetanse* er vi ikke så gode som vi kunne være på å beskrive generiske ferdigheter – dvs. det våre studenter tilegner seg som har anvendelse utenfor de tradisjonelle juristyrkene, som ofte kjennetegnes med at man arbeider sammen med andre jurister. Hvis man skal arbeide i helt andre yrker, er det behov for dokumentasjon som viser kandidatens *konkurransedyktighet med andre fagområder* og kompatibilitet med disse, typisk samfunnsvitere. Det er også et poeng å gjøre kandidatene selv bevisst bredden og dybden de faktisk har i sin kompetanse.

Når vi bekrefter at et emne er bestått, bekrefter vi at den aktuelle kandidaten har nådd emnets læringsmål.

Her kan vi konstatere at det er en viss dissonans i den kvalitative beskrivelsen¹⁶ av karakteren D: «En akseptabel prestasjon med noen vesentlige mangler. Kandidaten viser en viss grad av vurderingsevne og selvstendighet.» For bokstaven E er det ikke åpnet for slike mangler: «Prestasjonen tilfredsstillende minimumskravene, men heller ikke mer. Kandidaten viser liten vurderingsevne og selvstendighet.» Idet det åpnes for «noen vesentlige mangler» åpnes det – i alle fall i teorien – for at man kan sertifisere kandidater som ikke har nådd alle læringsmålene. Resultatet er at vi ikke med sikkerhet kan si at programmets kandidater har nådd alle målene NKR «garanterer» at han/hun har nådd. Denne problemstillingen følges ikke her – vi legger til grunn UHRs karakterbeskrivelse og kvalifikasjonskravene i NKR.

Undervisning

Formålet her er ikke å kalle på ny eller endret undervisning. I stedet er formålet å få til en beskrivelse/dokumentasjon som **viser hvordan undervisningen henger sammen med læringsmålene**. Her er det sentralt at læringsmålene er noe annet og mer enn kunnskapsmål. (For kunnskapsmålene alene kunne vi antakelig greie oss med «selvstudier» som undervisningsform – slik det var åpnet for i før-kvalitetsreformtiden med sine privatisteksamener.) Hva gjør vi for å sette studentene i stand til å analysere, for eksempel? Hvordan bygger vi opp selvstendighet, eller kompetanse innen samarbeid? Hvordan setter vi dem i stand til å «formidle juridiske analyser og konklusjoner, samt profesjonsetiske vurderinger, til andre jurister og til allmennheten, skriftlig og muntlig»?

Videre er vi ute etter et **nytt moment**: Hvordan nyttes *digitale verktøy* i undervisningen – hva bidrar de med og til, og hvordan?

Prøving

Det sentrale her er å **demonstrere at prøvingen faktisk sertifiserer læringsmålene**. Her er det av betydning at også obligatoriske undervisningsaktiviteter er ledd i prøving: Fordi godkjente obligatoriske undervisningsaktiviteter er vilkår for å framstille seg til eksamen, utgjør de deler av sertifiseringsgrunnlaget. Det betyr at vi kan trekke på alle elementene i kurset for å vise at prøvingen er relevant, og tilsvarende kan vi beskrive læringsmål som ikke er knyttet til eksamensprestasjonen. Her skal bemerkes at mange emner antakelig har en del å gå på med hensyn til hvor effektivt man utnytter obligatoriske undervisningsaktiviteter som prøvingsform – her kan det stilles faglige krav som reelt utfordrer studentene.

På den annen side kan vi ikke operere med læringsmål som ikke motsvares av en valid prøvings-/dokumentasjonsform. Vi kan selvsagt heller ikke prøve noe som ikke inngår i emnet – med unntak av innholdet i tidligere emner i programmet.

Annet – en gjennomgang av de enkelte infotekstene¹⁷ i emnebeskrivelsene

EB_POENG Studiepoeng omfang.

Dette er en ny oppføring i infotekst (i FS). Fra før fins det i selve emne«stammen» i FS, det er ikke klart hvorfor infoteksten ikke kan genereres derfra – UiB-malen ber om en egen oppføring av dette i infotekst.

Her foreslås å skrive inn det omfanget som er gjeldende for hvert emne, det representerer ingen materiell endring, bare en ny presentasjon. Vi foreslår å skrive «* studiepoeng» på norsk og «* ECTS Credits» på engelsk.

¹⁶ Universitets- og høyskolerådets generelle, kvalitative karakterbeskrivelser:
http://www.uhr.no/utdanning/karakterpanel_1%20

¹⁷ https://wiki.uib.no/sawiki/index.php/Infotyper_p%C3%A5_emner

EB_NIVA Studienivå (studiesyklus)

Skal vi hevde at alle våre emner er på masternivå? (Unntatt EXPHIL og EXFAC Juridisk forprøve som er innføringsemner.) Tromsø er av den klare oppfatning at det forholder seg sånn hos dem. Vi og Oslo har ikke en like klar oppfatning.

Dette har betydning i flere sammenhenger: For godskriving er det et poeng at emner ikke skal kunne «skrives opp» - det vil si at emner som er bestått på BA-nivå ikke skal kunne godskrives på MA-nivå. At vi godskriver eksterne bachelorgrader for våre tre første år, gir en rimelig tydelig indikasjon på at vi ser de tre første årene som bachelornivå. Dessuten: Hvis vi angir at hele programmet er masternivå og likevel godskriver bachelorgrader i de tre første årene, kan det blir vanskeligere å begrunne at vi ikke godskriver bacheloremner i de to siste årene (det gjør vi nemlig ikke).

At nivået reelt er BA de tre første årene har også formodningen for seg: Det er ikke sannsynlig at våre studenter – i motsetning til de fleste andre – starter studiet på et nivå av fordypning.

Her foreslås at vi angir BA som nivå for våre emner på 1. – 3. studieår og MA for emnene på 4. og 5. studieår.

EB_FULLDEL Fulltid/deltid

Vi har ikke hatt denne i bruk.

Her foreslås at den tas i bruk, og at alle våre emner angis som fulltidsstudier. Det henger sammen med at vi bør klargjøre at selv om det innvilges tilpasning som innebærer at *programmet* studeres på deltid, må alltid hvert enkelt *emne* studeres på fulltid. Deltidsstudier vil da måtte innebære at det legges inn pauser mellom emnene.

EB_SPRAK Undervisningsspråk

Her har våre obligatoriske emner stort sett bare «Norsk» som oppføring.

Her foreslås: Med mindre emneansvarlig eksplisitt ber om noe annet, bør vi skrive: «Hoveddelen av litteratur og undervisning vil være på norsk. Større eller mindre innslag av andre skandinaviske språk og/eller engelsk må påregnes.»

EB_UNDSEM Undervisningssemester

Her foreslås ingen endringer. Vi har hhv Vår og Høst for de emnene som i sin helhet befinner seg i det ene eller andre semesteret.

For emner som går over begge semestrene har vi andre beskrivelser som dekker realitetene på en grei måte – det er neppe grunn til å endre det:

- JUS111 Forvaltningsrett I: Undervisningen starter i høstsemesteret og fullføres i begynnelsen av vårsemesteret.
- JUS121 Norske og internasjonale rettslige institusjoner: Undervisningen starter i slutten av høstsemesteret, hovedtyngden av kurset går i vårsemesteret
- JUS135 Rettsstat og menneskerettigheter: Undervisningen starter i slutten av høstsemesteret, hovedtyngden av kurset går i vårsemesteret.
- JUS242 Rettergang: Undervisningen starter i høstsemesteret og fullføres i løpet av vårsemesteret.

EB_UNDSTED Undervisningssted

Her foreslås ingen endringer. Her har vi «Det juridiske fakultet, Bergen» på de aller fleste av våre emner. Det anses dekkende, og formuleringen oppdateres til dette der det eventuelt måtte være avvik eller mangler. Engelsk: «Bergen Law Faculty».

EB_INNHOLD Mål og innhold

Denne tar sikte på å gi en beskrivelse i fri tekst av emnets innhold og egenskaper – må ikke forveksles med læringsmålene! Med unntak av JUS241 Strafferett og JUS242 Rettergang er alle våre emner oppsatt med tilfredsstillende presentasjon av «mål og innhold». Her kan hver emneansvarlig imidlertid tenke gjennom om presentasjonen kan gjøres bedre.

For spesielemner har vi en del å gå på med hensyn til «mål og innhold». Ikke alle har dette, og ikke alle har tatt ut hele markedsføringspotensialet som ligger her.

Her foreslås: Emner som mangler innholdsbeskrivelse må snarest skaffe det – kontakt med emneansvarlige. I forbindelse med emneevaluering, oppfordres alle emneansvarlige til å se om deres «innhold»-beskrivelse er optimal.

EB_UTBYTTE Læringsutbytte

Denne er en av de tre sentrale momentene som er behandlet separat over her.

EB_KRAV Krav til forkunnskaper

Denne infoteksten er ikke godt tilpasset et strengt regulert program som vårt.

På den ene siden er det åpenbart av interesse å gjøre klart hvilke materielle og metodiske kvalifikasjoner et emne bygger videre på. Det vil synliggjøre progresjon i studiet. På den annen side forutsetter strukturen i programmet at studenter skal kunne fortsette studiet uansett hvilke 20 studiepoeng de mangler. Det innebærer at vi vanskelig kan sette *krav* om visse forkunnskaper. (Se under om anbefalte forkunnskaper.)

Vi har et absolutt krav om at EXPHIL og EXFAC Juridisk forprøve skal være bestått før man får begynne på andre studieår. Det kan gi grunnlag for å føre disse opp som forkunnskapskrav for alle emner fra og med andre studieår. På den annen side vil det snarere gi gale enn riktige signaler å synliggjøre disse to og ingen andre – særlig for emner sent i studiet.

En løsning kan være å henvise til studieplanens «Rekkefølge for emne i studiet», samt § 2-5 i Utfyllende regler for studier ved Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen. Samlet gir de en god beskrivelse av progresjonskravene.

Her foreslås: Oppføringen vil eventuelt gjelde obligatoriske emner på 2. – 4. studieår og kan se slik ut:

Det kreves at alle emnene i tidligere studieår er bestått, se «Rekkefølge for emne i studiet» i Studieplan for integrert masterprogram i rettsvitenskap ved Det juridiske fakultet i Bergen. Se likevel § 2-5 i Utfyllende regler for studier ved Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen.

EB_ANBKRAV Tilrådte forkunnskaper

Denne har vi ikke tatt i bruk for obligatoriske emner. Hvis vi ikke beskriver faktiske forkunnskapskrav i punktet over her, kan dette være en god anledning for alle emneansvarlige til å reflektere over hvilke tidligere emner man bygger på, og angi dem her.

Her foreslås: Emneansvarlige oppfordres til å tenke ut hvilke tidligere emner deres emne bygger på, sånn at dette kan synliggjøres for studentene, uten at det gjøres til faktiske krav for å fortsette på studiet. Dette legges til emneevalueringen.

EB_SPREDUK Studiepoengreduksjon

Denne er aktuell for emner som overlapper med andre emner hos oss. Pr i dag har vi ingen slike (med sjeldne unntak for spesialemer som fins i nyere versjoner med ny emnekode).

Her foreslås: Infoteksten tas i bruk bare i de ytterst få tilfellene der er positiv bruk for den. Å skrive «Ingen overlap/studiepoengreduksjon» på alle andre emner, vil antakelig bare generere et rotete inntrykk.

EB_STUDRET Krav til studierett

Hos oss er denne enkel:

- For alle obligatoriske emner kreves studierett til enten det femårige programmet eller det toårige (fjerde studieår).
- Fjerde og femte års emner kan tas med studierettene MAJUR2 og POSTMAJUR, og spesialemer kan tas med alle våre studieretter (MAJUR, MAJUR2, POSTMAJUR, INTL-JUS og JUSVALG).

Her foreslås: Her kreves ingen endringer. Eventuelle oppdateringer gjøres fortløpende der det avdekkes mangler eller feil oppføringer.

EB_ARBUND Arbeids- og undervisningsformer

Denne er en av de tre sentrale momentene som er behandlet separat over her.

EB_OBLIGAT Obligatorisk undervisningsaktivitet

Denne bør samordnes med Arbeids- og undervisningsformer og med Vurderingsformer.

Det er også ønskelig at det inngår her hva som omfattes i det enkelte kurs (hvor mange arbeidsgruppemøter og så videre).

Obligatoriske undervisningsaktiviteter gir antakelig flere muligheter for bred prøving i kursene enn det som utnyttes i dag, selv uten at man innfører mappevurdering eller andre nye prøvingsformer. For eksempel kan vi gjøre tydeligere at vi sertifiserer samarbeidsevner, kommenteringsferdigheter, evne til å lære av tilbakemeldinger, fungering i grupper og så videre på grunnlag av obligatoriske undervisningsaktiviteter. Dette vil igjen sette oss i stand til å bygge ut læringsutbyttebeskrivelser – både for program og emne – med disse komponentene.

Her foreslås: En mer konkret og detaljert beskrivelse av emnets arbeidskrav (hvor mange forekomster av hva) settes inn i emnebeskrivelsen.

I arbeidet med emneevaluering drøftes muligheter for å nytte obligatoriske undervisningsaktiviteter mer effektivt som prøving og sertifiseringsgrunnlag.

EB_VURDERI Vurderingsformer

Denne er en av de tre sentrale momentene som er behandlet separat over her.

EB_HJELPEM Hjelpemiddel til eksamen

Her er ikke noe materielt nytt. Vi har til nå ført opp lovlige hjelpemidler under infoteksten «Vurderingsformer» - det nye er at den nå får en egen infotekst/overskrift.

Her foreslås: Hjelpemidler til eksamen flyttes fra infoteksten Vurderingsformer til ny infotekst Hjelpemiddel til eksamen.

EB_K-SKALA Karakterskala

Her har vi nå standardtekst: «Ved sensur av emnet benyttes karakterskalaen A til E for bestått og F for ikke bestått.» Her foreslås ikke noe nytt, men teksten kan med fordel kortes ned: «A til E for bestått og F for ikke bestått.»

Her foreslås: Infoteksten Karakterskala kortes ned: A til E for bestått og F for ikke bestått.

EB_EKSSEM Vurderingssemester

Denne har vi ikke tatt i bruk for obligatoriske emner. For spesielemner som har eksamen også i semestre uten undervisning, kan den være av interesse. Det kan være grunn til å spørre hvor egnet betegnelsen «vurdering» er her – for emner med mappevurdering vil det være misvisende å hekte hele vurderingen på eksamenstidspunktet. Fordi vurdering omfatter mer enn eksamen, bør man ikke være tilbakeholdende for å nytte betegnelsen «eksamen» når det faktisk er det man mener – selv om begrepet har fått hard medfart etter Kvalitetsreformen. Her kan det se ut til at «eksamenssemester» er det man har tatt sikte på, og så har man bommet litt.

Her foreslås ingen endring.

EB_LÆREM Litteraturliste

Denne oppføringen fins i infotekster, og UiB ønsker at vi bruker den. Men: Litteraturlisten skal ikke ligge her! Her skal i stedet bare være en henvisning til at litteraturlisten skal være publisert før 1. juni for høstsemesteret og før 1. januar for vårsemesteret.

Våre litteraturlister vil ikke alltid være klar så tidlig – det gjelder særlig de emnene som går sent i semesteret. Der vi ser for oss at vi av faglige grunner må vente med å sette opp for eksempel en artikkel el.l., vil vi kunne løse det ved å skrive inn i selve litteraturlisten at den vil bli oppdatert innen fristen som er angitt i Utfyllende regler for studier ved Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen § 1-2 nr. 5 (friste er fire uker før kurset starter).

Her er det imidlertid et moment at Litteraturkiosken og Akademika har egne frister for når de må ha beskjed om neste semesters litteratur.

Her foreslås: Studieadministrasjonen utarbeider infotekst i samarbeid med emneansvarlige og innenfor de rammene og fristene som gjelder ved UiB. Teksten bør standardiseres i størst mulig utstrekning.

EB_EVALUER Emneevaluering

Her har vi pr i dag en standardformulering som bare viser til «retningslinjer for evaluering av emner ved Det juridiske fakultet». Dette endres når vi får på plass den nye modellen for emneevaluering. Vi lager en nettside som presenterer modellen og periodiseringen og lenker til den.

Her foreslås: Når nettsiden om den nye periodiske evalueringen er på plass, settes det inn lenke til den.

EB_PROGANS Programansvarleg

Her er UiBs standardformulering «Programstyret» og eventuelt noen opplysninger om dette. Hos oss har vi ikke et eget programstyre, i stedet er Studieutvalget delegert det koordinerende og overordnede ansvaret for fakultetets studietilbud. (Reglement for Det juridiske fakultet § 9 pkt. 1.) **Her foreslås** en formulering i overensstemmelse med dette: Studieutvalget har programansvaret for fakultetets studietilbud.

EB_EMNANS Emneansvarleg

Her foreslås: Her skriver vi inn navnet på den/de emneansvarlige. Vi skriver ikke inn kontaktinformasjon uten at det etterspørres av emneansvarlige selv. Primær kontakt fra studentenes side skal være til administrasjonen og/eller studieveileder (se under), og faglig kontakt via emnet i MittUiB.

EB_ADMANSV Administrativt ansvarleg

Her foreslås: Her setter vi inn standardformulering: «Det juridiske fakultet v/fakultetsdirektøren har det overordnede administrative ansvaret for emnet og studieprogrammet. Administrativ kontakt: *.studieår@jurfa.uib.no

EB_KONTAKT Kontaktinformasjon

Her har vi allerede kontaktinformasjon til studieveileder: studierettleiar@jurfa.uib.no.

Det kan være en smakssak om også administrativ kontakt bør stå her – eventuelt også en henvisning til at faglig kontakt etableres via emnet i MittUiB. Her foreslås ingen slike endringer i denne omgang.

Forslag

1. Under «Prøving» i emnebeskrivelsen for alle emner på 1. – 4. studieår gjøres følgende tilføyelse: «Obligatoriske undervisningsaktiviteter er vilkår for å gå opp til eksamen, og inngår følgelig i sertifiseringsgrunnlaget.» På den måten synliggjør vi at sertifiseringen omfatter også de læringsmålene som bare prøves underveis i kurset.
2. Under undervisning oppdateres standardformuleringen til «Forelesninger, storgrupper, arbeidsgrupper og selvstudium» der det ikke allerede er mer utførlig beskrivelse. For fjerdeårsemner: «Forelesninger, seminarer og selvstudium.»
3. Med frist 10. mai skal alle emneansvarlige på 1. – 4. studieår ha redegjort for sammenhengen mellom læringsmål, undervisning og prøving i sine emner. Her bør ikke kreves en omfattende analyse, tatt i betraktning at vi ser for oss at vi vil benytte den periodiske emneevalueringen i de nærmeste årene, samt en mulig studiereform, til å gå nøyere inn i dette. Det må likevel kreves et minimum av refleksjon over sammenhengene.

4. Dokumentasjon av emnenes kvaliteter på grunnlag av kravene det er gjort rede for i innledningen skal være sentralt i den første forekomsten av den større, periodiske emneevalueringen for de obligatoriske emnene.
5. Alle forslagene som er satt inn under de enkelte infotekster i notatet.

[Tilbake til sakslisten](#)

Sak 31/17**Dokumentasjon av sykdom til hjemmeeksamen**

I dag sier utfyllende regler for studier ved Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen følgende om tellende forsøk og om sykdom til hjemmeeksamen:

§ 3-4 (3) b) ii. Det er heller ikke tellende forsøk når studenten dokumenterer gyldig fravær ved skoleeksamen. Som gyldig fravær regnes sykdom som dokumenteres med legeerklæring eller sykemelding. Dokumentasjonen må være utstedt senest eksamensdagen, den må eksplisitt angi at kandidaten var ute av stand til å gjennomføre eksamen den aktuelle dagen på grunn av sykdom og den må være fakultetet i hende senest en uke etter eksamensdagen.

§ 3-4 (3) c) Dokumentasjon av sykdom under hjemmeeksamen gir ikke grunnlag for annullering av eksamensforsøk. Det gir i stedet forlengelse av skriveperioden med inntil 3 dager. Studenten må underrette fakultetet om kravet om forlenget skriveperiode senest ved ordinær innleveringsfrist.

Denne reguleringen er ikke hensiktsmessig for studenter som er syke for hele skriveperioden. Vi foreslår følgende endring:

§ 3-4 (3) b) ii. Det er heller ikke tellende forsøk når studenten dokumenterer gyldig fravær ved skoleeksamen eller til mer enn tre dager av skriveperioden for hjemmeeksamen. Som gyldig fravær regnes sykdom som dokumenteres med legeerklæring eller sykemelding. Dokumentasjonen må være utstedt senest eksamensdagen eller i løpet av skriveperioden for hjemmeeksamen, den må eksplisitt angi at kandidaten var ute av stand til å gjennomføre eksamen den aktuelle dagen eller perioden på grunn av sykdom, og den må være fakultetet i hende senest en uke etter eksamensdagen eller etter leveringsfrist for hjemmeeksamen.

§ 3-4 (3) c) Dokumentasjon av sykdom for tre eller færre dager av skriveperioden for hjemmeeksamen gir ikke grunnlag for gyldig fravær til eksamen. Det gir i stedet forlengelse av skriveperioden med inntil 3 dager. Studenten må søke fakultetet om forlenget skriveperiode senest ved ordinær innleveringsfrist.

[Tilbake til sakslisten](#)

Sak 32/17

JUS289-2-A International Civil Procedure Litteratur og eksanenskompendium

International Civil Procedure
2017

Prof. Dr. Dr. h.c. Volker Lipp
Prof. Dr. Berte-Elen Konow

Material for Students

Mandatory reading:

- Paul Beaumont; Peter McEleavy, *Anton's Private International Law*, 3rd edition, Edinburgh (UK) 2011, W. Green, ISBN 978-0414013452, pp. 69-87, 127-135, 359-367
- Trevor C. Hartley, *International Commercial Litigation*, 2nd edition, Cambridge (UK) 2015, Cambridge University Press, ISBN 978-1107479562, pp. 11-17, 21-31, 179-191, 349-351, 529-531
- Ulrich Magnus; Peter Mankowski (eds.), *Brussels I bis Regulation*, Munich (Germany) 2016, Sellier, ISBN: 978-3504080051, pp. 4-46, 76-82, 332-333, 365-369, 436-455, 609-620, 730-736
- Ulrich Magnus; Peter Mankowski (eds.), *Brussels II bis Regulation*, Munich (Germany) 2012, Sellier, ISBN 978-3866539044, pp. 5-21, 41-49
- David McClean; Verónica Ruiz Abou-Nigm, *Morris: The Conflict of Laws*, originally by J.H.C. Morris, 8th edition, London (UK) 2012, Sweet & Maxwell, ISBN 978-0414023024, pp. 86-92, 103-105, 159-168

Total number of pages mandatory reading: 268 pages

Material for Students

Additional Reading:

A. Cases

1. Court of Justice of the European Communities (ECJ)

All available online here: curia.europa.eu

- C-150/80 – Elefanten Schuh GmbH / Jacqmain, 24.6.1981 (“Elefanten Schuh”), Reference for a preliminary ruling by the Hof van Cassatie – Belgium
- C-145/86 – Hoffmann / Krieg, 4.2.1988 (“Hoffmann”), Reference for a preliminary ruling by the Hoge Raad – Netherlands
- C-391/95 – Van Uden Maritime / Kommanditgesellschaft in Firma Deco-Line and Another, 17.11.1998 (“van Uden”), Reference for a preliminary ruling by the Hoge Raad – Netherlands
- C-159/97 – Trasporti Castelletti Spedizioni Internazionali SpA / Hugo Trumpy SpA, 16.3.1999 (“Castelletti”), Reference for a preliminary ruling by the Corte suprema di cassazione – Italy
- C-99/96 – Hans-Hermann Mietz / Intership Yachting Sneek BV, 27.4.1999 (“Mietz”), Reference for a preliminary ruling by the Bundesgerichtshof – Germany
- C-7/98 – Dieter Krombach / André Bamberski, 28.3.2000 (“Krombach”), Reference for a preliminary ruling by the Bundesgerichtshof – Germany
- C-412/98 – Group Josi Reinsurance Company SA / Universal General Insurance Company, 13.7.2000 (“Group Josi”), Reference for a preliminary ruling by the Cour d'appel de Versailles – France
- C-80/00 – Italian Leather SpA / WECO Polstermöbel GmbH & Co., 6.6.2002 (“Italian Leather”), Reference for a preliminary ruling by the Bundesgerichtshof – Germany
- C-281/02 – Andrew Owusu / N. B. Jackson, 1.3.2005 (“Owusu”), Reference for a preliminary ruling by the Court of Appeal (England and Wales), Civil Division – United Kingdom
- C-523/07 – A., 29.1.2009 („A“), Reference for a preliminary ruling by the Korkein hallinto-oikeus – Finland
- C-420/07 – Meletis Apostolides / David Charles Orams & Linda Elizabeth Orams, 28.4.2009 (“Apostolides”), Reference for a preliminary ruling by the Court of Appeal (England & Wales) (Civil Division) – United Kingdom
- C-111/09 – ČPP Vienna Insurance Group / Michal Bilas, 20.5.2010 (“Bilas”), Reference for a preliminary ruling by the Okresní soud v Chebu – Czech Republic

International Civil Procedure
2017

Prof. Dr. Dr. h.c. Volker Lipp
Prof. Dr. Berte-Elen Konow

- C-139/10 – Prism Investments BV / Jaap Anne van der Meer, 16.6.2011 (“Prism Investments”), Reference for a preliminary ruling by the Hoge Raad der Nederlanden – Netherlands
- C-157/12 – Salzgitter Mannesmann Handel GmbH / SC Laminorul SA, 26.9.2013, (“Salzgitter”), Reference for a preliminary ruling by the Bundesgerichtshof – Germany

2. Supreme Court of Canada

Available online here: <http://www.canlii.org/en/ca/scc/index.html>

- Chevron Corp. v. Yaiguaje, 4.9.2015, 2015 SCC 42 (CanLII)

International Civil Procedure
2017

Prof. Dr. Dr. h.c. Volker Lipp
Prof. Dr. Berte-Elen Konow

B. Articles

- Ilaria Queirolo, *Choice of Court Agreements in the New Brussels I bis Regulation: A Critical Appraisal*, in: Andrea Bonomi, Petar Šarčević, Gian Paolo Romano, Paul Volken (eds.), *Yearbook of Private International Law (Yb.P.I.L.)*, Vol. 15 (2013/2014), Munich (Germany) 2014, Sellier, ISBN 978-3866536081, pp. 113-142
- Paul Beaumont, *International Family Law in Europe - the Maintenance Project, the Hague Conference and the EC: A Triumph of Reverse Subsidiarity*, *RabelsZ*, Vol. 73 (2009), No. 3, pp. 509-546
- Anatol Dutta, *The europeanisation of international succession law*, in: Katharina Boele-Woelki; Joanna Miles; Jens Scherpe (eds.), *The future of family property in Europe*, Cambridge (UK) 2011, Intersentia, ISBN 978-9400000544, pp. 341-367
- Roorda, Lucas; Ryngaert, Cedric, *Business and Human Rights Litigation in Europe and Canada: The Promises of Forum of Necessity Jurisdiction*, *RabelsZ*, Vol. 80 (2016), pp. 783-816
- Dorothee Schramm, *Enforcement and the Abolition of Exequatur under the 2012 Brussels I Regulation*, in: Andrea Bonomi, Petar Šarčević, Gian Paolo Romano, Paul Volken (eds.), *Yearbook of Private International Law (Yb.P.I.L.)*, Vol. 15 (2013/2014), Munich (Germany) 2014, Sellier, ISBN 978-3866536081, pp. 143-174
- William Duncan, *The Hague Convention of 23 November 2007 on the international recovery of child support and other forms of family maintenance*, in: Andrea Bonomi; Gian Paolo Romano (eds.), *Yearbook of Private International Law (Yb.P.I.L.)*, Vol. 10 (2008), Munich (Germany) 2009, Sellier, ISBN 978-3866538566, pp. 313-331
- Burkhard Hess, *The Brussels I Regulation: recent Case Law of the Court of Justice and the Commission's Proposed Recast*, *Common Market Law Review (CMLRev.)*, Vol. 49 (2012), No. 3, pp. 1075-1112
- Max Planck Institute for Comparative and International Private Law, *Comments on the European Commission's Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on jurisdiction, applicable law, recognition and enforcement of decisions and authentic instruments in matters of succession and the creation of a European Certificate of Succession*, *RabelsZ*, Vol. 74 (2010), No. 3, pp. 522-720
- Peter Arnt Nielsen, *The New Brussels I Regulation*, *Common Market Law Review (CMLRev.)*, Vol. 50 (2013), No. 2, pp. 503-528
- Tena Ratković; Dora Zgrabljčićrotar, *Choice-of-Court Agreements under the Brussels I Regulation (Recast)*, *Journal of Private International Law (J. Priv. Int. L.)*, Vol. 9 (2013), No. 2, pp. 245-268
- Johannes Weber, *Universal Jurisdiction and Third states in the Reform of the Brussels I Regulation*, *RabelsZ*, Vol. 75 (2011), No. 3, pp. 619-644

Material for Students

Reader:

A. International Treaties

- Vienna Convention on diplomatic relations of 18.4.1961 (N +, GER +)
- Vienna Convention on consular relations of 24.4.1963 (N +, GER +)
- UN Convention on the jurisdictional immunities of states and their property of 2.12.2004 (N -, GER -)

All available online here: <http://legal.un.org>

B. Hague Conference on Private International Law

a) Civil and Commercial Matters

- Convention No. 2 on civil procedure of 1.3.1954 (N +, GER +)
- Convention No. 14 on the service abroad of judicial and extrajudicial documents in civil or commercial matters of 15.11.1965 (N +, GER +)
- Convention No. 20 on the taking of evidence abroad in civil or commercial matters of 18.3.1970 (N +, GER +)
- Convention No. 37 on choice of court agreements of 30.6.2005 (N -, GER +)

b) Maintenance

- Convention No. 9 concerning the recognition and enforcement of decisions relating to maintenance obligations towards children of 15.4.1958 (N +, GER +)
- Convention No. 23 on the recognition and enforcement of decisions relating to maintenance obligations of 2.10.1973 (N +, GER +)
- Convention No. 38 on the international recovery of child support and other forms of family maintenance of 23.11.2007 (N +, EU/ GER +)
- Protocol No. 39 on the Law Applicable to Maintenance Obligations of 23 November 2007 (N -, EU/ GER +)

c) Protection of Minors and Incapable Adults

- Convention No. 10 concerning the powers of authorities and the law applicable in respect of the protection of infants of 5.10.1961 (N -, GER +)

- Convention No. 34 on jurisdiction, applicable law, recognition, enforcement and co-operation in respect of parental responsibility and measures for the protection of children of 19.10.1996 (N +, GER +)
- Convention No. 35 on the international protection of adults of 13.1.2000 (N -, GER +)

d) Matters of Succession

- Convention No. 21 concerning the international administration of the estates of deceased persons of 2 October 1973 (N -, EU/ GER -)

All available online here: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions>

C. European Civil Procedure (European Union and European Economic Area)

a) EEA

- Convention on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters of 30.10.2007 (Lugano Convention), OJ 2007 L 339/3
- Pocar, Explanatory Report, OJ 2009 C 319/1

All available online here: <http://eur-lex.europa.eu/>

b) European Union

- Council Regulation (EC) No 1215/2012 on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters of 12.12.2012 (Brussels I bis), OJ 2012 L 351/1
- Council Regulation (EC) No 1206/2001 on cooperation between the courts of the Member States in the taking of evidence in civil or commercial matters of 28.5.2001 (Evidence Regulation), OJ 2001 L 174/1
- Council Regulation (EC) No 2201/2003 concerning jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in matrimonial matters and the matters of parental responsibility, repealing Regulation (EC) No 1347/2000 of 27.11.2003 (Brussels II bis), OJ 2003 L 338/1
- Regulation (EC) No 1393/2007 of the European Parliament and of the Council on the service in the Member States of judicial and extrajudicial documents in civil or commercial matters (service of documents), and repealing Council Regulation (EC) No 1348/2000 of 13.11.2007 (Service Regulation), OJ 2007 L 324/79

- Council Regulation (EC) No 4/2009 on jurisdiction, applicable law, recognition and enforcement of decisions and cooperation in matters relating to maintenance obligations of 18.12.2008 (Maintenance Regulation), OJ 2009 L 7/1
- Regulation (EU) No 650/2012 of the European Parliament and of the Council on jurisdiction, applicable law, recognition and enforcement of decisions and acceptance and enforcement of authentic instruments in matters of succession and on the creation of a European Certificate of Succession of 4.7.2012 (Succession Regulation),
- Regulation (EC) No 805/2004 of the European Parliament and of the Council of 21 April 2004 creating a European Enforcement Order for uncontested claims
- Regulation (EC) No 861/2007 of the European Parliament and of the Council of 11 July 2007 establishing a European Small Claims Procedure
- Regulation (EC) No 1896/2006 of the European Parliament and of the Council of 12 December 2006 creating a European order for payment procedure
- Council Regulation (EU) No 2016/1104 of 12 December 2016 implementing enhanced cooperation in the area of jurisdiction, applicable law and the recognition and enforcement of decisions in matters of the property consequences of registered partnerships
- Council Regulation (EU) No 2016/1103 of 24 June 2016 implementing enhanced cooperation in the area of jurisdiction, applicable law and the recognition and enforcement of decisions in matters of matrimonial property regimes

[Tilbake til sakslisten](#)

Sak 33/17***JUS399 Masteroppgaver 30 studiepoeng Emnebeskrivelse: Veiledning etter stryk***

I emnebeskrivelsen for JUS399 Masteroppgaver 30 studiepoeng heter det til slutt i avsnittet Bedømmelse under kapitlet Vurdering: «*Studenter som har fått vurdert en innlevert masteroppgave til ikke bestått, kan bare levere masteroppgave til ny vurdering dersom den tar opp et annet tema eller er en vesentlig omarbeidet versjon av den tidligere innleverte oppgaven. Det gis inntil fem timer ekstra veiledning etter søknad. Kursansvarlig avgjør om det skal oppnevnes ny veileder.*»

Erfaringen viser at det er svært få som stryker – ekstra veiledning til dem vil altså ikke representere noen ekstra kostnad av betydning.

Videre ser vi at nettopp de studentene som strever med masteroppgaven i så stor grad at de faktisk har strøket, kan ha behov for mer enn fem timer ekstra veiledning når de skal ta fatt på omarbeidelse eller nyskriving. Det foreslås derfor at disse studentene tildeles 10 nye timer veiledning.

For studenter som får sin besvarelse annullert eller underkjent av formelle grunner, opprettholdes ordningen med fem timer ekstra veiledning.

Forslag:

Emnebeskrivelsen endres med hensyn til Vurderingsformer – Bedømmelse:

Studenter som har fått vurdert en innlevert masteroppgave til ikke bestått, kan bare levere masteroppgave til ny vurdering dersom den tar opp et annet tema eller er en vesentlig omarbeidet versjon av den tidligere innleverte oppgaven. Det gis inntil ~~fem~~ **ti** timer ekstra veiledning etter søknad. Kursansvarlig avgjør om det skal oppnevnes ny veileder.

Fordi forslaget har budsjettmessige konsekvenser, oversendes det til fakultetsstyret med overstående innstilling.

[Tilbake til sakslisten](#)

Sak 34/17**JUS134-Kina Litteraturliste**
Litteratur JUS134 Kina

Innførings- og hovudlitteratur skal i seg sjølv vera tilstrekkeleg til å tileigna seg tilstrekkeleg kunnskap til å oppfylle læringsmåla.

Læringsmiddelomtale

Storparten av hovudlitteraturen til JUS134: Rettshistorie og komparativ rett, er skriven for å nyttast i undervisninga i faget. Tilpassingsgraden og relevansen er difor særst høg. Litteaturen som dekkjer den rettskulturelle og komparative delen av faget, er på engelsk. Dette fordi tema er transnasjonalt, og det er dermed naturleg at det vert formidla på eit språk som vert nytta på tvers av landegrenser. Det gjer det òg lettare å nytta kunnskapen på ein internasjonal arena seinare i virket som jurist.

Hovudlitteratur

Søren Koch, Knut Einar Skodvin, Jørn Øyrehagen Sunde (red): *Comparing Legal cultures* (2017)

- «Managing the Unmanageable» (Jørn Øyrehagen Sunde) s. 13-23 (11 sider)

Jørn Øyrehagen Sunde: *Speculum legale – rettsspegelen: Ein introduksjon til den norske rettskulturen si historie i eit europeisk perspektiv* (2005)

- Kapitel 7-13 (s. 38-67) (30 sider)
- Kapitel 15 – 31 (s. 81 – 182) (102 sider)
- Kapitel 33 – 51 (s. 197 – 327) (131 sider)
- Kapitel 53 – 54 (s. 336 – 343) (8 sider)

Sören Koch, Knut Einar Skodvin, Jørn Øyrehagen Sunde (red): *Comparing Legal Cultures* (2017)

- «Introduction to the Chinese Legal Culture» (JIANG Dong) (29 sider)

Den samla hovudlitteraturen er på 311 sider.

Tilleggs litteratur

Tilleggs litteraturen inneheld ikkje tilleggskunnskap som er turvande for å oppfylle læringsmåla, men er åleine eit tilbod til dei interesserte om vidare lesing.

Jørn Øyrehagen Sunde: *Speculum legale – rettsspegelen: Ein introduksjon til den norske rettskulturen si historie i eit europeisk perspektiv* (2005)

- Kapitel 6-8, 10-14, 23, 29, 31-32, 41-43, 52-53

Fragment frå fortida (2013)

- Artikkelen «Eit vell av rettslege normer – lovgjevinga til kong Magnus VI Lagabøtar som ramme for eit rettsleg mangfald (s- 106-123)

Rechtskultur1 2012

- Artikkelen «Dissenting votes in the Norwegian Supreme Court 1965-2009. A legal cultural analysis» (s. 59-73)

Fra kongsete til kulturminne (2011)

- Artikkelen «Lovgjeving i kongsgarden i Bergen ca. 1260 til 1281», av Jørn Øyrehagen Sunde (s. 46-63)
- Artikkelen «'Die organische Zusammenhang des Rechts' – How the reception of Savigny came to influence legal reception in Norwegian law in the 19th and first part of the 20th century», av Jørn Øyrehagen Sunde

Sören Koch: *The legal history review*, volum 83 2015

- Artikkelen «Consequences of changing expectations to law and its institutions. Illustrated by the role and background of judges in Norway»

Sören Koch: *Tidskrift for rettsvitenskap* 4/2016

Artikkelen «Løfte og Aksept, Naturrettens innflytelse på fortolkningen av NL 5-1-1 og 5-1-2 på 1700-tallet»

Dag Michalsen: *Rett – en internasjonal historie*

- Kapitel 3-7

Erik Anners: *Den europeiske rettens historie* (2007)

- Kapitel 1-3, 7-8, 14, 19-20

Ditlev Tamm: *Retshistorie: Danmark – Europa – globale perspektiver* (2005)

- Kapitel 1-2, 6, 9

Ole Fenger: *Lov og ret i Europas historie* (2001)

Martijn W. Hesselink: *The New European Legal Culture* (2001)

K. Zweigert & H. Kötz: *An Introduction to Comparative Law* (1998)

- Kapitel B I-VI

K. Zweigert & H. Kötz: *The American Journal of Comparative Law*, 38. volum, nr. 1. 1990

- Artikkelen “Foundations of European Legal Culture», av Franz Wieacker

K. Zweigert & H. Kötz: *The International and Comparative Law Quarterly*, 47. volum 1998

- Artikkelen “Legal Culture, Legal Paradigms and Legal Doctrine: Towards a New Model for Comparative Law», av Mark van Hoecke og Mark Warrington

K. Zweigert & H. Kötz: *International Comparative Law Quarterly*, 51. volum 2002

- Artikkelen “Law as Transposition» av Esin Örüçü

Maurice Adams og Dirk Heirbaut (red.): *The Method and culture of comparative law – Essays in honour of Mark Van Hoecke* (2014)

- Jørn Øyrehagen Sunde: «Live and Let Die - An Essay Concerning Legal-Cultural Understanding»

Cornelis Hendrik (Remco) van Rhee, Yulin Fu (red.): *Supreme Courts in Transition in China and the West – Adjudication at the Service of Public Goals* (2017)

Yulin Fu: «The Chinese Supreme People’s Court in Transition»

[Tilbake til sakslisten](#)

Sak 35/17***JUS398 Masteroppgave (60 sp) legges ned med virkning fra H17***

Det vises til sak 36/17 og 37/17 under her:

Som følge av at vi tar sikte på å opprette *studiespesialisering Forskerlinje*, med en sterkt utbygget masteroppgave på 60 studiepoeng i sentral posisjon, vil den eksisterende JUS398 Masteroppgave (60 sp) ikke lenger ha noen plass i vår portefølje.

Utgangspunktet var at vi hadde «stor masteroppgave» - JUS398 – som et alternativ for særlig motiverte studenter. Denne har over tid blitt bygget ut til et forskningsnært tilbud. Når vi nå tar steget over til å etablere en forskerlinje, vil denne «mellomposisjonen» ikke lenger ha en plass i vår portefølje. Vi vil likevel fortsatt holde åpen muligheten for å skrive stor masteroppgave, men nå hovedsakelig på samme premisser som den ordinære masteroppgaven. I stedet for å gjøre om på emnebeskrivelsen på JUS398 Masteroppgave (60 sp) har vi valgt å synliggjøre de endringene som gjøres nå så godt som mulig: JUS398 Masteroppgave (60 sp) opphører, i stedet kommer den mer krevende JUS397 Masteroppgave forskerlinje (60 studiepoeng), alternativt den mindre omfattende JUS396 Masteroppgave (60 studiepoeng).

I henhold til UiB-forskriften § 3.2 nr. 1 bokstav d, tilligger det fakultetet selv å behandle saker om opprettelse og nedleggelse av emner. I henhold til reglement for Det juridiske fakultet § 9 nr. 2 bokstav f, tilligger det Studieutvalget å behandle forslag om opprettelse/nedleggelse av emner og program, og eventuelt fremme forslag for fakultetsstyret.

Dette er grunnlaget for følgende

Vedtaksforslag

Det innstilles overfor fakultetsstyret på at JUS398 Masteroppgave (60 sp) opphører med virkning fra H17.

[Tilbake til sakslisten](#)

Sak 36/17***JUS397 Masteroppgave forskerlinje (60 studiepoeng) opprettes med virkning fra H17. Spesialisering forskerlinje opprettes med virkning fra H17***

På bakgrunn av forslag fra emneansvarlig Jørn Øyrehagen Sunde og forskerlinjeansvarlig Anne Marie Frøseth, foreslås å opprette:

- **Nytt emne** JUS397 Masteroppgave forskerlinje (60 studiepoeng) med virkning fra H17. Se vedlagte emnemal.
- **Spesialisering** i masterstudiet i rettsvitenskap: Forskerlinje. Opprettes med virkning fra H17.

For så vidt gjelder spesialiseringen, er ikke alle tekniske detaljer og betingelser bragt klarhet i – studieadministrasjonen vil sørge for at det foreligger så snart som mulig. Dersom det viser seg at dette impliserer forhold som krever formelle vedtak i fakultetets besluttende organer, vil slike saker bli lagt fram – pr i dag har vi ingen grunn til å tro at det er tilfelle.

Forskerlinjen vil ha som faglig innhold de omfattende undervisningstiltakene det er gjort rede for i emnemalen, i tillegg til enkelte emner fra PhD-programmet.

Det kan forekomme enkelte mangler i malene her, det foreslås derfor at studiedekanen får fullmakt til å foreta nødvendige tilføyelser og endringer.

Vedtaksforslag:

Det innstilles overfor fakultetsstyret:

- JUS397 Masteroppgave forskerlinje (60 studiepoeng) opprettes med virkning fra H17, slik det framgår av vedlagte emnemal.
- Spesialisering i masterstudiet i rettsvitenskap: forskerlinje opprettes med virkning fra H17.
- Studiedekan gis fullmakt til å fylle ut emnebeskrivelse og øvrig tilpasning.

Mal for emnebeskrivingar ved Universitetet i Bergen

Eit studieprogram inneheld fleire emne. Ei emnebeskriving er ein detaljert plan for eitt av emna i eit studieprogram.

Krav til studiar går fram av *Forskrift for tilsyn med utdanningskvalitet i høyere utdanning (studietilsynsforskriften)*, NOKUT 2013, <http://link.uib.no/?21Vcl> . UiBs

Forskrift om opptak, studier, vurdering og grader ved Universitetet i Bergen (Studieforskrifta) gir i kapittel 3 reglar for studiestruktur og studieplan:

<http://link.uib.no/?YoXx>

UiB si *Handbok for kvalitetssikring av universitetsstudia* gir meir rettleiing om ansvar, prosedyrar og krav til oppretting av studieprogram og emne (pkt. 16.1 og 16.4). Sjå <http://www.uib.no/studiekvalitet> .

Studietilsynsforskrifta (NOKUT) seier i § 7-4 at «Delene studiet består av skal utgjøre en samlet helhet i samsvar med læringsutbyttet for studiet», og at de «skal tilfredsstille standarder og kriterier for akkreditering av studier i § 7-1 til § 7-3.»

I tillegg til kategoriane i tabellen nedanfor, skal emnebeskrivinga innehalde følgjande informasjon: dato for godkjenning, dato for eventuelle justeringar, namn på instans som har godkjent beskrivinga, dato for førre evaluering og neste planlagde evaluering av emnet. Denne informasjonen skal stå på forsida til planen.

Forsidemal finn ein sist i dette dokumentet.

Eventuelt forslag til tekst står i kursiv i kolonnen «Tekst». Rettleiing og nokre døme finn ein i kolonnen til høgre. Den må fjernast før emnebeskrivinga vert send til programstyre, institutt og fakultet.

Mal for forside til emnebeskrivingar ved UiB:

Emnebeskriving for JUS397 Masteroppgåve forskarline. (*Namn på emnet, nynorsk*)

JUS397 Masteroppgave forskerlinje (*Navn på emnet,, bokmål*)

JUS397 Master Thesis Research Course (*Name of the course, English*)

Emnet er vedteke oppretta av fakultetsstyret ved Det juridiske fakultet i Bergen **02.05.2017**

Godkjenning:

Emnebeskrivinga er godkjend av

Studieutvalet 03.04.2017

Emnebeskrivinga vart justert:(dd.mm.år) av

Evaluerings:

Emnet vart sist evaluert:(dd.mm.år)

Neste planlagde evaluering:(dd.mm.år)

Hugs å bruke engelsk der undervisningsspråket er engelsk.

Kategori	Infotype	Tekst	Rettleiing og døme
Emnekode		JUS397	
Namn på emnet,		Masteroppgave forskerlinje	
Namn på emnet,		Masteroppgåve forskarline	
Namn på emnet,		Master Thesis Research Course	
Studiepoeng, omfang ECTS Credits	EB_POENG	60	<u>Døme:</u> <i>Emnet X har et omfang på 30 studiepoeng og er normert til eitt semesters fulltidsstudium.</i>
Studienivå (studiesyklus)	EB_NIVA	Master.	Bachelor/Master/Ph.d.
Fulltid/deltid Full-time/Part-time	EB_FULLDEL	Fulltid.	Til dømes kan eit studieemne normert til eitt semester leggjast til rette for å gjennomførast på 2 semester. Det er då eit deltidsstudium med 50% studieprogresjon.
Undervisningsspråk	EB_SPRAK	Norsk.	
Undervisningssemester	EB_UNDSEM	Haust + vår.	<u>Døme:</u> <i>Haust.</i>
Undervisningsstad Place of Instruction	EB_UNDSTED	UiB.	Skal fyllast ut dersom undervisninga ikkje er ved UiB, i Bergen.

Mål og innhald Objectives and Content	EB_INNHOLD	Føremålet med Forskarlinja er å • identifisera og utvikla studentar med eit forskartalent og –interesse med tanke på rekruttering til PhD-programmet • utdanna studentar med ei viss forskingserfaring som kan nyttiggjera seg denne med tanke på problemløysing i det praktiske rettslivet • å tilby studentane eit studium på eit høgare akademisk nivå som minskar avstanden mellom praksis og profesjonsstudiet, samt heva kunnskapsnivået i rettssystemet og det praktiske rettslivet for øvrig	Om innhald: Gi ei kort oversikt over faginnhaldet
Læringsutbytte Learning Outcomes	EB_UTBYTTE	Studenten skal ved avslutta emne ha følgjande læringsutbytte definert i kunnskap, ferdigheiter og generell kompetanse: Studentane skal få inngåande kunnskap om sitt fagfelt og det å skriva vitenskaplege tekstar. Dei skal oppnå dugleik i å handtera store mengder kunnskap, identifisere komplekse problemstillingar, nytta juridisk metode på eit vitenskapleg nivå, og produsera vitenskapleg løysingar, slik at dei kan resonnera og evaluera vitenskapleg. Gjennom å nytta dette som bakgrunn for å presentera og diskutera eigne og andre sine prosjekt og vitenskaplege tekstar skal studentane få generell kompetanse i å delta i kompleks juridisk og vitenskapleg diskusjon.	Det nasjonale kvalifikasjonsrammeverket for livslang læring (NKR) definerer læringsutbytte slik: <i>Læringsutbytte er det ein person veit, kan og er i stand til å gjere som eit resultat av ein læringsprosess. (s. 39)</i> Læringsutbyttet skal beskrivast i kategoriane kunnskap, ferdigheiter og generell kompetanse. (* Bruk verb i presens.) I eit emne kan ein sløyfe ein kategori dersom den ikkje er relevant.
Krav til forkunnskapar	EB_KRAV	Bestått alle emne dei fire første åra av masterstudiet i rettsvitenskap. •	Krav til forkunnskapar, eventuelt andre emne som skal vere bestått før opptak til emnet. Skriv "Ingen" her dersom det ikkje finst slike krav.

		Minst karakter B i snitt på alle emne 1. – 4. studieår, unnateke innføringsemne; eller tilsvarande. (same karakterkrav som det vert stilt for opptak til PhD-programmet) Prosjektskisse på minst 3 A-4 sider (retningslinjer gis saman med informasjon om opptak) CV skal leggjast ved søknad, slik at andre aspekt ved søkjar og prosjektet kan vurderast	
Tilrådde forkunnskapar	EB_ANBKRAV	Ingen	Kan fyllast ut om det trengst.
Studiepoengsreduksjon	EB_SPREDUK	Ingen	Skal fyllast ut dersom emnet overlappar med andre emne.
Krav til studierett	EB_STUDRET	MAJUR - MAJUR2 Inntil 15 studentar vert tekne opp kvar haust.	Her kan ein informere t.d. om emnet er eit tilbod berre til studentar som er tatt opp til eit bestemt program.
Arbeids- og undervisningsformer	EB_ARBUND (Erstattar EB_UNDMETO)	Hovudvekta på opplæring er lagt til haustsemesteret, medan vårsemesteret er hovudsakleg visa skiving av stormasteroppgåva. Samla tidsbruk for studentane på det obligatoriske programmet aktivitetane er 199,5 timar: 134,5 timar haustsemesteret	Arbeids- og undervisningsformer kan vere seminar, gruppearbeid, prosjekt, førelesningar, feltkurs, laboratoriekurs osv. <u>Døme:</u> <i>Det vert brukt arbeids- og undervisningsformer som leggjer til rette for studentaktivitet, til dømes problembasert læring der studentane må finne løysingar</i>

Teaching and Learning Methods		- o 49,5 timar i undervisningsrom - o 85 timar førebuing • 65 timar vårsemesteret - o 23 timar i undervisningsrom - o 42 timar førebuing • - Haust og vårsemesteret • 135-150 sider litteratur 20 timar rettleiing. - Obligatoriske element og ordningar for gjentak av obligatoriske element	<i>saman med ein eller fleire medstudentar. Undervisninga omfattar og førelesingar og seminarundervisning i mindre grupper - kombinert med tilbakemelding frå undervisar og/eller medstudentar.</i> Kravet til eit studieår (60 studiepoeng) er for studentane ved UiB 1600 arbeidstimar fordelt på 10 månader. Eitt – 1 – studiepoeng svarer til 26,7 arbeidstimar. Eit 15 studiepoengs emne har såleis 400 studietimar. Her reknar ein inn alle former for studierelatert arbeid. Tid til individuelt arbeid er det som blir att når ein trekkjer frå tida til organisert undervisning.
-------------------------------	--	---	---

Obligatorisk undervisningsaktivitet Compulsory Assignments and Attendance	EB_OBLIGAT	Undervisningsaktivitet 1 <i>Arrangement: Månadlege lunsjseminar</i> <i>Obligatorisk med 50% deltaking</i> <i>Ansvarleg: Emneansvarlig</i> <i>Tid: 15 timar (0 førebuing) Gjennomføring august – mai</i> Frå august i haustsemesteret til og med mai i vårsemesteret, vert det arrangert til saman 10 lunsjseminar. På lunsjseminara vert studentane samla for å diskutera metodiske og skrivetekniske tema som er aktuelle på dette tidspunktet i skriveprosessen for store delar av studentmassen. Ved deling av erfaringar mellom studentane, og av emneansvarleg , finn ein i fellesskap måtar å handskast med utfordringar i skriveprosessen. Føremålet er å 1) formidla metodisk og skriveteknisk kunnskap, 2) skapa eit miljø der studentane rettleiar kvarandre, og 3) slik sikra at den materielle rettleiinga på kvart rettleiingsmøte kan starta på eit så høgt nivå som mogeleg, for at 4) rettleiinga skal verta så effektiv som mogeleg. Undervisningsaktivitet 2 <i>Arrangement: Kjeldesøk og EndNote-kurs</i> <i>Frivillig</i> <i>Ansvarleg: Universitetsbiblioteket, avdeling for juridiske fag og avdeling for humaniora</i> <i>Tid: 6 timar (0 timar førebuing) Gjennomføring august 2017 – mai 2018</i> I regi av Det juridiske fakultetsbibliotek vert det i august i haustsemesteret arrangert eit kjeldesøkkurs mynta på	Her registrerer ein både krav om obligatorisk frammøte og obligatoriske arbeidskrav. NB! Ein brukar omgrepet «godkjent» for å registrere at krava er oppfylte.
--	-------------------	---	--

	forskarlinjestudentane, tilsvarande modul 2 på Grunnlinjen på PhD-programmet i rettsvitskap. Arrangør får på førehand prosjektskissene til studentane, slik at kurset kan særleg tilpassast deira behov. I tillegg kjem eit EndNote-kurs som vert arrangert i regi av Universitetsbiblioteket, seksjon for humaniora. Dette er det same tilbodet som vert gjeve på PhD-programmet. Føremålet er å 1) gje ei innføring i grunnleggjande vitskapsdugleikar som gjer 2) at studentane kjem raskt i gang med masteroppgåve utan 3) unødvendig frustrasjon og dobbeltarbeid. Undervisningsaktivitet 3 <i>Arrangement: Kick-off seminar</i> <i>Frivillig</i> <i>Ansvarleg: Emneansvarlig</i> <i>Tid: 4 timar (0 timar førebuing) Gjennomføring primo september</i> I september i haustsemesteret vert det arrangert eit lite seminar basert på diskusjon mellom studentane, og med etablerte juristar frå academia og praksis som deltakarar, om aktuelle juridiske grunnproblemstillingar. Det faglege tilbodet er ikkje mynta på å gje materiell eller metodisk kunnskap knytt til skrivinga av masteroppgåve, men på å opna opp perspektiv, og skapa ei sosial ramme for det vidare arbeidet med oppgåva. Føremålet er 1) at studentane opplever det å skriva ei masteroppgåve som noko spesielt og attraktivt, 2) å sikra at dei vert betre kjent og slik får ei gruppetilhøyrslø, og at dei 3) vert utfordra til å tenkja på og resonnera rundt det fundamentale i vitskapsdisiplinen dei skal arbeida med.	
--	--	--

		Undervisningsaktivitet 4 <i>Arrangement: Forskargruppetilknytning og arbeid som vitskapeleg assistent</i> <i>Frivillig</i> <i>Ansvarleg: Emneansvarlig, i samarbeid med dei ulike forskargrupeleiarane</i> <i>Tid: [inntil 50 timar] Gjennomføring august – mai</i> Alle studentane vert ved opptak på forskarlinja medlemmar av den forskargruppa dei fagleg skriv opp mot. Dei kan òg vera medlemmar av andre forskargrupper, men då som ordinære medlemmar etter førespurnad. Som forskargruppemedlem vart dei invitert på alle arrangement i regi av forskargruppa. Studenten kan ha tilknytning til gruppa også som vitskapeleg assistent. Arbeidet som vitskapeleg assistent vert eventuelt lønna av fakultetet i 30 timar i heile perioden. Føremålet er 1) å sikra ein fagleg forskningsfellesskap rundt skrivinga av masteroppgåva, 2) setja studentane sosialt i kontakt med dei ved fakultetet som kan vera samtalepartnarar og elles kan yta bistand under masteroppgåveskrivinga, og 3) gjera studentane til både observatørar av, og deltakarar i, den vitskaplege kritikk som vert praktisert i vitskaplege diskusjonar. Undervisningsaktivitet 5 <i>Arrangement: Workshop</i> <i>Obligatorisk</i> <i>Ansvarleg: Emneansvarleg</i> <i>Tid: 8 timar (30 timar førebuing) Gjennomføring medio</i>	
--	--	--	--

		<i>oktober</i> I oktober i haustsemesteret leverer studentane eit workshopnotat på opp til 15 sider basert på masteroppgåva så langt den no er skriven. Dei les kvarandre sine notat som førebuing til workshopen. På workshopen presenterer dei prosjektet sitt i løpet av 20 minutt. Deretter vert prosjektet og presentasjonen diskutert i 20 minutt. Føremålet er å 1) gje studentane eit delmål som sikrar at dei kjem raskt i gang med skriveprosessen, 2) at dei reflekterer så inngående over tema for oppgåva som ein må når det skal presenterast for andre, 3) at dei får erfaring med å sjølve driva vitskapleg kritikk gjennom diskusjonen av eige og andre sine prosjekt, og 4) at dei får erfaring med prosjektpresentasjon før midtvegsevalueringa, slik at denne vert så effektiv og utbytterik som mogeleg. Undervisningsaktivitet 6 <i>Arrangement: Tekstkvalitetskurs</i> <i>Obligatorisk</i> <i>Ansvarleg: Professor Eivind Kolflaath</i> <i>Tid: 20 timar (25 timar førebuing) Gjennomføring medio/ultimo novmeber</i> Studentane skal i november levera inn ein tekst på maksimalt 15 sider frå masteroppgåva. Opplegget vidare har tre delar: Først ei 2 timar førelesing av professor Eivind Kolflaath om tekstkvalitet. Deretter kommenterer Eivind Kolflaath dei innleverte tekstane på ei gruppesamling i månadsskriftet november-desember. Til slutt skal studentane kommentera kvarandre sine tekstar i smågrupper som ein del av det	
--	--	---	--

	nasjonale masteroppgåveseminarer andre veka i desember. Emneansvarleg og Kolflaath deltar også i diskusjonsgruppene der. Føremålet er å 1) gjera deltakarane betre i stand til å lesa egne tekstar kritisk, og 2) slik heva tekstkvalitetsnivået på egne masteroppgåve, og òg 3) gje dei meir og breiare erfaring med å driva vitenskapleg kritikk. Undervisningsaktivitet 7 <i>Arrangement: Nasjonalt seminar</i> <i>Frivillig/obligatorisk (studentane må delta på enten denne eller undervisningsaktivitet 10, eller begge om dei ønskjer det)</i> <i>Ansvarleg: Emneansvarleg og Eivind Kolflaath</i> <i>Tid: 14 timar (30 timar førebuing) Gjennomføring primo desember</i> Det skal arrangerast eit felles seminar mellom studentar som skriv masteroppgåve 60 sp ved dei juridiske fakulteta i Bergen, Oslo og Tromsø. Her skal kvar av dei til saman 30 studentane delast opp i tre grupper etter tema for deira masteroppgåve. To veker før seminaret skal dei sende ut eit opp til 15 sider langt utdrag frå masteroppgåva, og så skal dei i gruppene presentera si oppgåve for dei andre studentane i gruppa og ein seniorforskarar, før oppgåva vert diskutert basert på utdraget og presentasjonen. Vidare skal studentane òg delast opp i smågrupper med tre-fire studentar i kvar, der dei skal kommentere kvarandre sine tekstar. Dette er eit framhald av tekstkvalitetsførelesinga og -diskusjonen som har skjedd på fakultetet (undervisningsaktivitet 6). Det er eit føremål å setja saman	
--	--	--

		smågruppene på tvers av faglege skiljelinjer for å sikra fokus på det tekstlege og ikkje det faglege. Føremålet er å 1) gje studentane eit delmål som sikrar progresjon i skriveprosessen, 2) at dei får innarbeidd og prøvd ut den nye erkjenninga etter forskargruppepresentasjonen, 3) at dei får meir og breiare erfaring med å sjølvle driva vitskapleg kritikk gjennom diskusjonen av eige og andre sine prosjekt, og 4) gjera studentane betre i stand til å planleggja og gjennomføra forskning. Undervisningsaktivitet 8 <i>Arrangement: Forskargruppepresentasjon</i> <i>Obligatorisk</i> <i>Ansvarleg: Forskargruppeleiar</i> <i>Tid: 1 time (30 timar førebuing) Gjennomføring desember – januar</i> I desember eller januar skal studentane presentera prosjektet sitt for forskargruppa dei er knytt til. Dei skal før presentasjonen levera eit utdrag av masteroppgåva på opp til 20 sider, som vert lest av alle eller nokre utvalde forskargruppemedlemmar. På eit lunsjseminar i forskargruppa presenterer så studentane sine prosjekt i omlag 30 minutt, etterfølgt av 40 minutt med førebudde kommentarar og diskusjon. Føremålet er å 1) gje studentane eit delmål som sikrar progresjon i prosjektet, 2) at dei får kvalifiserte og inngåande faglege tilbakemeldingar, og 3) at dei får meir og breiare erfaring med å driva vitskapleg kritikk. Undervisningsaktivitet 9	
--	--	---	--

		<i>Arrangement: Doktorgradsprogramtilknytning</i> <i>Obligatorisk</i> <i>Ansvarleg: Den leiar av Doktorgradsprogrammet og Emneansvarleg for Forskarlinja peikar ut</i> <i>Tid: 12 timar (12 timar førebuing) Gjennomføring januar – mars</i> Studentane skal i løpet av haustsemesteret få metodisk opplæring eit samarbeid med doktorgradsprogrammet, gjennom ein kombinasjon av tre førelesingar om metodiske tema à to timar, etterfølgd av tre diskusjonsmøte à to timar om dei same tema, der studentane blir delt opp i mindre diskusjonsgrupper med doktorgradskandidatar i ei mentorrolle. Kvar av studentane må førebu eit innlegg på 10 minutt til eitt av diskusjonsmøta. Gruppediskusjonen vert leia av ein doktorgradskandidat som har følgd og avslutta opplæringa på dei to fryste semestra av doktorgradsprogrammet. Eit poeng er at denne undervisningsaktiviteten ikkje bare vil gje ein ekstra dimensjon og læring i emnet, men òg på doktorgradsopplæringa gjennom å gje doktorgradsstudentar høve til å velja denne typen pedagogisk trening som eit av dei frivillige elementa ved PhD-programmet. Studentane på PhD-programmet utviklar då samstundes sin generelle kompetanse i forskingsleiing. Føremålet er å 1) gje studentane metodisk opplæring som er relevant og viktig for skrivinga av masteroppgåva, 2) gje dei erfaring med å sjølv utvikla metodiske resonnement gjennom innlegget til grupediskusjon, 3) gje dei meir og breiare erfaring med å driva vitskapleg kritikk, 4) samt å byggja bru mellom forskarlinja og doktorgradsopplæringsprogrammet.	
--	--	--	--

		Undervisningsaktivitet 10 <i>Arrangement: Internasjonalt seminar</i> <i>Frivillig/obligatorisk (studentane må delta på enten denne eller undervisningsaktivitet 7, eller begge om dei ønskjer det)</i> <i>Ansvarleg: Emnansvarleg</i> <i>Tid: 14 timar (30 timar førebuing) Gjennomføring mars</i> I mars i vårsemesteret skal det arrangerast eit felles seminar mellom dei som skriv masteroppgåve 60 sp i Bergen og studentar på eit <i>LLM by research</i>-program, til dømes i Aberdeen i Skottland. To veker før seminaret skal dei send ut eit 10 sider langt utdrag frå masteroppgåva på engelsk som studentane les som førebuing til seminaret. På seminaret skal oppgåva presenterast i 20 minutt for dei andre studentane, samt éin seniorforskarar frå Bergen og éin frå samarbeidsinstitusjonen, før den vert diskutert basert på utdraget og presentasjonen. Føremålet er å 1) gje studentane eit delmål som sikrar progresjon i skriveprosessen, 2) at dei får innarbeidd og prøvd ut den nye erkjenninga etter forskargruppepresentasjonen og/eller det nasjonale masteroppgåveseminaret, 3) at mange får dei nye perspektiv som følgjer med å presentera eit prosjekt på eit anna språk enn arbeidsspråket og i ein anna rettskulturell kontekst, og 4) at dei får meir og breiare erfaring med å sjølvle driva vitskapleg kritikk og vitskapleg formidling gjennom diskusjonen av eige og andre sine prosjekt. Dei vert òg førebudd på å delta i faglege debattar i internasjonale fora. Studieprogramelement 11 <i>Arrangement: Oppfriskingskurs om tekstkvalitet</i>	
--	--	---	--

		<i>Frivillig</i> <i>Ansvarleg: Emneansvarleg</i> <i>Tid: 2 timar (10 timar førebuing)</i> I april i vårsemesteret held fagansvarleg eit oppfriskingskurs om tekstkvalitet. Studentane vil få tilbod om å levera inn ein 10 siders tekst, og tre av desse tekstane vil verta valt og gjennomgått i plenum. Føremålet er å hjelpe studentane når dei går inn i den avsluttande skrive- og revisjonsfasen av stormasteroppgåva si. Obligatoriske element (studieelementnummer sett i parentes) er: •5 lunsjseminar (1) Det vert arrangert 10 lunsjseminar, og halvparten er obligatoriske. Dersom det skulle oppstå problem med å oppfylle dette kravet, kan ein erstatta det med ein ekstra prosjektpresentasjon for forskargruppa (30 minutt). •Workshop (5) Det vert bare arrangert ein workshop med prosjektpresentasjon for dei andre på forskarlinja. Dei som ikkje deltek på den, kan få godkjent dette elementet gjennom å presentera prosjektet sitt (30 minutt) på eit av lunsjseminara. •Tekstkvalitetskurs (6) Det vert bare arrangert eit tekstkvalitetskurs. Dei som ikkje deltek, kan få godtkjent dette elementet gjennom å levera ein tekst til kommentering, samt ha hovudansvar for kommentering av to andre tekstar, under gjennomføringa av	
--	--	--	--

		studielement 11. •Nasjonalt stormasterseminar (7) eller seminar med LLM by research studentar, til dømes i Aberdeen (10) Dei vert bare arrangert eit nasjonalt stormasterseminar og eit seminar med LLM by research studentar. Dei som ikkje deltek på det nasjonale stormasterseminaret, kan få godkjent dette elementet gjennom å delta på seminaret i Aberdeen. Dei som ikkje deltek på seminaret i Aberdeen, kan få godkjent dette elementet gjennom ein ekstra presentasjon for forskargruppa (30 minutt). •Prosjektpresentasjon for ei forskargruppe (8) Dersom ein ikkje får presentert i løpet av desember eller januar, kan det avtalast ein presentasjonen i staden i februar, mars eller april. •Deltakinga med tilknytning til doktorgradsopplæringa (9) Dei som ikkje deltek på den, kan få godkjent dette elementet gjennom å presentera eit refleksjonsnotat (30 minutt) på eit av lunsjseminara.	
Vurderingsformer Forms of Assessment	EB_VURDERI	1. Kurs frå PhD-programmet på 5 studiepoeng. 2. Masteroppgåve på maksimalt 37 500 ord. Fot- og sluttnoter skal reknas med. Forord, forside, innhaldsforteikning, registre, litteraturliste og vedlegg reknast ikkje med. Oppgåve som overskrid ordgrensa vert ikkje sensurert. Obligatoriske undervisningsaktiviteter er vilkår for å levere oppgåve, og inngår difor i sertifiseringsgrunnlaget.	Gi ei oversikt over vurderingsformene som blir brukte for å vurdere om læringsutbyttet er oppnådd. Vis gjerne til dei læringsutbyta som vurderings-formene skal vurdere oppnåinga av. Ta med faktainformasjon som er viktig for studenten, mellom anna om varigheit, veking av dei ulike vurderingsdelane i høve til kvarandre, og elles ulike krav eller ordningar som gjeld her.

Hjelpemiddel til eksamen Examination Support Material	EB_HJELPEM		Skal fyllest ut der det er aktuelt.
Karakterskala Grading Scale	EB_K-SKALA	A til E for bestått og F for ikkje bestått.	Det finst to karakterskalaer: • «bestått» / «ikkje bestått» • Bokstavkarakterar med skalaen A, B, C, D, E, F Jf. Universitets- og høgskolerådet: http://www.uhr.no/ressurser/temasider/karaktersystemet/1/tekst_som_beskriver_det_norske_karaktersystemet
Vurderingssemester Assessment Semester	EB_EKSSEM		Skriv ”haust/vår” dersom det er tilbod om vurdering i baa semestra.
Litteraturliste Reading List	EB_LEREM	<i>Litteraturlista vil vere klar innan 01.06. for haustsemesteret og 01.01. for vårsemesteret.</i>	NB! Litteraturlista ligg ikkje inne i sjølve emnebeskrivinga, noko som gjer at ho kan endrast utan emnebeskrivinga vert endra. Men ho <u>skal</u>, slik det står i tekstfeltet, vere lagd inn i MittUiB før 1. juni for haustsemesteret og før 1. januar for vårsemesteret. Litteraturlista bør skilje tydeleg mellom kjernelitteratur og eventuell annan tilrådd litteratur. Lista kan óg gje eit oversyn over ulike former for digitale læringsressursar og verkty som skal brukast.

Emneevaluering Course Evaluation	EB_EVALUER	Emnet vert evaluert etter kvart kull.	Kor ofte skal emnet evaluerast?
Programansvarleg Course Coordinator	EB_PROGANS	Studieutvalget er delegert det koordinerende og overordnede ansvaret for fakultetets studietilbud. (Reglement for Det juridiske fakultet, § 9 pkt. 1.)	Dersom fakultetet brukar ei anna nemning for programstyre, set ein inn den nemninga.
Emneansvarleg	EB_EMNANSV	Jørn Øyrehagen Sunde	
Administrativt ansvarleg Course Administrator	EB_ADMANSV	<i>Det juridiske fakultet v/ fakultetsdirektøren har det administrative ansvaret for emnet og studieprogrammet.</i>	
Kontaktinformasjon Contact Information	EB_KONTAKT	Studierettleiar kan kontaktast her: Studierettleiar@jurfa.uib.no Tlf 55 58 95 00	

[Tilbake til sakslisten](#)

JUS396 Masteroppgave (60 studiepoeng) opprettes med virkning fra H17

Som følge av at eksisterende emne JUS398 Masteroppgave (60 sp) nå foreslås videreutviklet til en programspesialisering i form av forskerlinje, har fakultetet vurdert det som ønskelig å holde åpent tilbudet til studenter som måtte ønske å skrive stor masteroppgave, men ikke med den krevende innretningen som en forskerlinje legger opp til. Denne gruppen vil kunne melde seg til JUS396 Masteroppgave (60 studiepoeng) på samme vilkår og med samme frister mm som det som gjelder for den ordinære masteroppgaven, JUS399 Masteroppgaver 30 studiepoeng.

Obligatorisk undervisning i JUS396 Masteroppgave (60 studiepoeng) vil være sammenfallende med den i JUS399 Masteroppgaver 30 studiepoeng, bare med den forskjell at fagansvarlig skal spesifikt vurdere prosjektbeskrivelsen opp mot rammen på 60 studiepoeng.

Det vises til vedlagte emnebeskrivelse.

Fordi vi ikke er helt sikre på at alle detaljer er på plass i beskrivelsen og øvrige forberedelser, foreslår vi at studiedekanen gis fullmakt til å foreta de tilføyelsene og endringene som måtte vise seg nødvendig.

Vedtaksforslag:

Det innstilles overfor fakultetsstyret:

- JUS396 Masteroppgave (60 studiepoeng) opprettes med virkning fra H17, slik det framgår av vedlagte emnemal.
- Studiedekan gis fullmakt til å fylle ut emnebeskrivelse og øvrig tilpasning.

Mal for forside til emnebeskrivingar ved UiB:

Emnebeskriving for JUS396 Masteroppgåve 60 sp (*Namn på emnet, nynorsk*)

JUS396 Masteroppgave 60 sp (*Navn på emnet,, bokmål*)

JUS396 Master Thesis 60 ECTS Credits (*Name of the course, English*)

Emnet er oppretta av fakultetsstyret 2. mai 2017.

Godkjenning:

Emnebeskrivinga er godkjend av

Studieutvalet 3. april 2017.

Emnebeskrivinga vart justert:

.....(dd.mm.år) av

Evaluering:

Emnet vart sist evaluert:(dd.mm.år)

Neste planlagde evaluering:(dd.mm.år)

Mal for emnebeskrivingar ved Universitetet i Bergen

Eit studieprogram inneheld fleire emne. Ei emnebeskriving er ein detaljert plan for eitt av emna i eit studieprogram. Krav til studiar går fram av *Forskrift for tilsyn med utdanningskvalitet i høgere utdanning (studietilsynsforskriften)*, NOKUT 2013, <http://link.uib.no/?21Vcl> . UiBs *Forskrift om opptak, studier, vurdering og grader ved Universitetet i Bergen* (Studieforskrifta) gir i kapittel 3 reglar for studiestruktur og studieplan: <http://link.uib.no/?YoXx>

UiB si *Handbok for kvalitetssikring av universitetsstudia* gir meir rettleiing om ansvar, prosedyrar og krav til oppretting av studieprogram og emne (pkt. 16.1 og 16.4). Sjå <http://www.uib.no/studiekvalitet> .

Studietilsynsforskrifta (NOKUT) seier i § 7-4 at «Delene studiet består av skal utgjøre en samlet helhet i samsvar med læringsutbyttet for studiet», og at de «skal tilfredsstille standarder og kriterier for akkreditering av studier i § 7-1 til § 7-3.»

I tillegg til kategoriane i tabellen nedanfor, skal emnebeskrivinga innehalde følgjande informasjon: dato for godkjenning, dato for eventuelle justeringar, namn på instans som har godkjent beskrivinga, dato for førre evaluering og neste planlagde evaluering av emnet. Denne informasjonen skal stå på forsida til planen. Forsidemal finn ein sist i dette dokumentet.

Eventuelt forslag til tekst står i kursiv i kolonnen «Tekst». Rettleiing og nokre døme finn ein i kolonnen til høgre. Den må fjernast før emnebeskrivinga vert send til programstyre, institutt og fakultet.

Hugs å bruke engelsk der undervisningsspråket er engelsk.

Kategori	Infotype	Tekst	Rettleiing og døme
Emnekode		JUS396	
Namn på emnet, nynorsk		Masteroppgave 60 sp	
Namn på emnet, bokmål		Masteroppgåve 60 sp	
Namn på emnet, engelsk		Master Thesis 60 ECTS Credits	
Studiepoeng, omfang ECTS Credits	EB_POENG	60	<u>Døme:</u> <i>Emnet X har et omfang på 30 studiepoeng og er normert til eitt semesters fulltidsstudium.</i>
Studienivå (studiesyklus) Level of Study	EB_NIVA	Master.	Bachelor/Master/Ph.d.
Fulltid/deltid Full-time/Part-time	EB_FULLDEL	Fulltid.	Til dømes kan eit studieemne normert til eitt semester leggjast til rette for å gjennomførast på 2 semester. Det er då eit deltidsstudium med 50% studieprogresjon.
Undervisningsspråk	EB_SPRAK	Norsk.	
Undervisningssemester Semester of Instruction	EB_UNDSEM	Haust + vår.	<u>Døme:</u> <i>Haust.</i> <i>Vår.</i> <i>Haust og/eller vår.</i>
Undervisningsstad Place of Instruction	EB_UNDSTED	UiB.	Skal fyllast ut dersom undervisninga ikkje er ved UiB, i Bergen.
Mål og innhald	EB_INNHOLD	Masteroppgaven skal være et selvstendig arbeid, som skrives under veiledning, hvor studenten selv har ansvaret for progresjonen i arbeidet.	Om innhald: Gi ei kort oversikt over faginnhaldet

Objectives and Content		Før skrivesemesteret inviterer fakultetet studenter på 3. og 4. studieår til orienteringsmøte om masteroppgave. De fagansvarlige vil avholde fagmøter om skrivetilbudet innen sitt fagfelt. Studentene kan delta på flere fagmøter. Møtene er ikke forpliktende og de er ikke obligatoriske, men de er et svært nyttig grunnlag for beslutningen om fagområde for masteroppgaven. Fakultetet har disse faggruppene: 1. Dynamisk tingsrett, pant og konkurs 2. Strafferett og straffeprosess 3. Arbeidsrett og diskrimineringsrett 4. Arverett og familierett 5. Erstatningsrett og forsikringsrett 6. Folkerett, havrett og ressursrett 7. Forvaltningsrett og velferdsrett 8. Immaterialrett 9. Markedsrett og konkurranse rett 10. Alminnelig og spesiell kontraktsrett 11. Menneskerettigheter, internasjonal strafferett og flyktningerett 12. Sivilprosess og konfliktløsning 13. Rettskultur, rettsfilosofi og metode 14. Selskapsrett og skatterett 15. Tingsrett, planrett og kommunalrett 16. EU- og EØS-rett 17. Barnerett Ved påmelding skal studentene oppgi fagområde, problemstilling og prosjektskisse for sin masteroppgave. Valg av faggruppe er bindende etter at fakultetet har inngått avtale med veileder, eller senest ved innlevering av workshopnotat. Problemstillingen som er meldt inn ved påmelding kan likevel avgrenses og tilpasses i ettertid forutsatt at endringene gjøres i samråd med veileder og ikke forutsetter bytte av veileder. Faggruppene vil avholde en obligatorisk workshop for dem som skriver innen det aktuelle feltet - se under "Obligatorisk undervisningsaktivitet".	
Læringsutbytte	EB_UTBYTTE	Kunnskaper Studenten skal tilegne seg • avansert materiell kunnskap innenfor det fagfeltet masteroppgaven omhandler.	Det nasjonale kvalifikasjonsrammeverket for livslang læring (NKR) definerer læringsutbytte slik: <i>Læringsutbytte er det ein person veit, kan og er i stand til å gjere som eit resultat av ein læringsprosess. (s. 39)</i>

Learning Outcomes		• avansert kunnskap om de særskilte metodiske utfordringene på fagområdet. • kunnskap om de etiske spørsmålene som reises innen fagfeltet. • avansert kunnskap om grunnleggende vitenskapsidealer, herunder krav til referanser og respekt for andres arbeider. Ferdigheter Studenten skal være i stand til å • utforme og analysere en rettslig problemstilling i samsvar med faglige idealer. • bruke juridisk metode på en selvstendig måte. • identifisere, formulere og drøfte rettslige problemstillinger, herunder å disponere stoffet i hovedproblemstillinger, argumentasjon og konklusjoner. • skrive en selvstendig framstilling. • orientere seg i tilfanget av kilder: finne relevante kilder og selvstendig og kritisk skille kilder med akademisk tyngde fra andre. • skille mellom rettsdogmatiske og rettspolitiske analyser i juridisk arbeid, herunder kritisk å vurdere gjeldende rett og drøfte behovet for endringer. Generell kompetanse Studenten skal etter gjennomført masteroppgave • kunne anvende sine kunnskaper og ferdigheter på nye områder innenfor jussen. • kunne formidle omfattende selvstendige arbeider og beherske jussens uttryksformer. • kunne bidra til nytenking og løsning på nye	Læringsutbyttet skal beskrivast i kategoriane kunnskap, ferdigheiter og generell kompetanse. (* Bruk verb i presens.) I eit emne kan ein sløyfe ein kategori dersom den ikkje er relevant.
-------------------	--	---	---

		problemer.	
Krav til forkunnskapar	EB_KRAV	Emner på tredje studieår (JUS131 , JUS132 , JUS133 , JUS134 , JUS135) må være fullført før man begynner på fjerde eller femte studieår.	Krav til forkunnskapar, eventuelt andre emne som skal være bestått før opptak til emnet. Skriv "Ingen" her dersom det ikkje finst slike krav.
Tilrådde forkunnskapar	EB_ANBKRAV	Studentar som skriver masteroppgave innan emner som ikkje er en del av de obligatoriske emnene på studieprogrammet, kan ha stor nytte av å velge spesialemner eller emner i løpet av utvekslingsopphold på 5. studieår som er relevante for tematikken i masteroppgaven.	Kan fyllast ut om det trengst.
Studiepoengsreduksjon	EB_SPREDUK		Skal fyllast ut dersom emnet overlappar med andre emne.
Krav til studierett	EB_STUDRET	MAJUR - MAJUR2	Her kan ein informere t.d. om emnet er eit tilbod berre til studentar som er tatt opp til eit bestemt program.
Arbeids- og undervisningsformer	EB_ARBUND (Erstattar EB_UNDMETO)	Det avholdes forelesninger hvert semester for studenter som skriver masteroppgave. Forelesningene skal være et supplement til den individuelle veiledningen. Studentene har rett til veiledning under arbeidet med masteroppgaven. Det blir gitt 20 timers veiledning per student. Timetallet omfatter tiden veilederen bruker til lesing av utkast, utarbeiding av kommentarer og samtale med studenten. Rammene for veiledning presiseres ytterligere i Studieplanen om Undervisningsmetodar og Rettleiing for masteroppgåva. Hovedordningen er at den fagansvarlige tilordner veiledere til de ulike masteroppgavetemaene. Eksterne veiledere må vurderes og godkjennes av fakultetet i henhold til Retningslinjer for valg og godkjenning av eksterne hjelpelærere og sensorer. Det er studentens eget ansvar å oppsøke og nyttiggjøre seg veiledning samt sørge for fremdrift i arbeidet. Det vises for øvrig til Instruks for veiledere for nærmere opplysninger. Se også under "Obligatorisk undervisningsaktivitet" - der orienteres det om flere undervisningstiltak.	Arbeids- og undervisningsformer kan være seminar, gruppearbeid, prosjekt, føreløsing, feltkurs, laboratoriekurs osv. <u>Døme:</u> <i>Det vert brukt arbeids- og undervisningsformer som leggjer til rette for studentaktivitet, til dømes problembasert læring der studentane må finne løysingar saman med ein eller fleire medstudentar. Undervisninga omfattar og føreløsingar og seminarundervisning i mindre grupper - kombinert med tilbakemelding frå undervisar og/eller medstudentar.</i>
Teaching and Learning Methods			Kravet til eit studieår (60 studiepoeng) er for studentane ved UiB 1600 arbeidstimar fordelt på 10 månader. Eitt – 1 – studiepoeng svarer til 26,7 arbeidstimar. Eit 15 studiepoengs emne har såleis 400 studietimar. Her reknar ein inn alle former for studierelatert arbeid. Tid til individuelt arbeid er det som blir att når ein trekkjer frå tida til organisert undervisning.
Obligatorisk undervisningsaktivitet Compulsory	EB_OBLIGAT	Ved påmelding til masteroppgave skal studentene oppgi fagområde, problemstilling og levere prosjektskisse for masteroppgaven. Projektskisse skrives etter en gitt mal. Ved semesterstart i skrivesemesteret avholdes en obligatorisk workshop på to timer, for de ulike fagområdene. Utgangspunktet for workshopene er et eget workshopnotat	Her registrerer ein både krav om obligatorisk frammøte og obligatoriske arbeidskrav. NB! Ein brukar omgrepet «godkjent» for å registrere at krava er oppfylte.

Assignments and Attendance		etter oppgitt mal på minst 1500 ord pluss kildeliste, med obligatorisk innlevering til oppgitt frist. Workshop-notatet skal godkjennes av fagansvarlig. I vurderingen skal det særlig legges vekt på at prosjektet har en innretning som er i god overensstemmelse med dimensjonen på 60 studiepoeng. Det stilles krav om 100 % deltakelse i workshopen. Dokumentasjon av gyldig forfall (se Forskrift om opptak, studier, eksamen og grader ved Universitetet i Bergen § 6.10.1 og § 6.10.2 og § 6.10.3) til ordinær workshop, gir adgang til å delta på en etterfølgende "oppsamlingsworkshop" litt senere. Bestemmelsen i § 2-4 nr 3 om at 25 % avvik fra full deltakelse i obligatoriske arbeidskrav aksepteres, gjøres ikke gjeldende for masteroppgave.	
Vurderingsformer	EB_VURDERI	<i>Tema, problemstilling og ordgrense:</i> Tema og problemstilling for masteroppgaven skal fremgå i søknad om 60 sp masteroppgave, og videre arbeid med denne skal skje i samråd med veileder. For masteroppgave på 60 studiepoeng er veiledende ordgrense 30 000 ord. Oppgaver over 37 500 ord blir ikke sensurert. Fot- og sluttnoter skal medregnes i ordgrensen. Forord, forside, innholdsfortegnelse, registre, litteraturliste og vedlegg medregnes ikke. Besvarelser som avvises som følge av overskridelse av ordgrensen, må omarbeides og leveres et senere semester. Det gis ikke ekstra veiledning ved slik omarbeidelse. Masteroppgaven innleveres elektronisk i Mi side. Innlevert oppgave skal være anonymisert, paginert og av forsiden skal tittel på oppgaven, kandidatnummer samt antall ord inkl. fot- og sluttnoter fremgå. Bedømmelse Når det gjelder skriftlig sensur av masteroppgaven,	Gi ei oversikt over vurderingsformene som blir brukte for å vurdere om læringsutbyttet er oppnådd. Vis gjerne til dei læringsutbyta som vurderings-formene skal vurdere oppnåinga av. Ta med faktainformasjon som er viktig for studenten, mellom anna om varigheit, vekting av dei ulike vurderingsdelane i høve til kvarandre, og elles ulike krav eller ordningar som gjeld her.
Forms of Assessment			

		vises det til Utfyllende regler om rettleiing og vurdering - masteroppgåver. Det skal ikke avholdes muntlig prøve uten at sensorene finner grunn til det. Ved den muntlige prøven eksaminerer begge sensorene studenten i tema som har tilknytning til oppgaven eller til det tema oppgaven gjelder. Muntlig prøve kan også brukes til å kontrollere at oppgaven er et selvstendig arbeid fra studenten. Studenter som har fått vurdert masteroppgave til bestått karakter, kan ikke levere denne eller annen oppgave til ny vurdering. Studenter som har fått vurdert en innlevert masteroppgave til ikke bestått, kan bare levere masteroppgave til ny vurdering dersom den tar opp et annet tema eller er en vesentlig omarbeidet versjon av den tidligere innleverte oppgaven. Det gis inntil fem timer ekstra veiledning etter søknad. Kursansvarlig avgjør om det skal oppnevnes ny veileder.	
Hjelpemiddel til eksamen Examination Support Material	EB_HJELPEM		Skal fyllast ut der det er aktuelt.
Karakterskala Grading Scale	EB_K-SKALA	A til E for bestått og F for ikke bestått.	Det finst to karakterskalaer: • «bestått» / «ikkje bestått» • Bokstavkarakterar med skalaen A, B, C, D, E, F Jf. Universitets- og høgskolerådet: http://www.uhr.no/ressurser/temasider/karaktersystemet/1/tekst_som_beskriver_det_norske_karaktersystemet
Vurderingssemester Assessment Semester	EB_EKSSEM		Skriv "haust/vår" dersom det er tilbod om vurdering i både semestra.

Litteraturliste Reading List	EB_LEREM		NB! Litteraturlista ligg ikkje inne i sjølve emnebeskrivinga, noko som gjer at ho kan endrast utan emnebeskrivinga vert endra. Men ho <u>skal</u> , slik det står i tekstfeltet, vere lagd inn i MittUiB før 1. juni for haustsemesteret og før 1. januar for vårsemesteret. Litteraturlista bør skilje tydeleg mellom kjernelitteratur og eventuell annan tilrådd litteratur. Lista kan òg gje eit oversyn over ulike former for digitale læringsressursar og verktøy som skal brukast.
Emneevaluering Course Evaluation	EB_EVALUER		Kor ofte skal emnet evaluerast?
Programansvarleg Course Coordinator	EB_PROGANS	Studieutvalget er delegert det koordinerende og overordnede ansvaret for fakultetets studietilbud. (Reglement for Det juridiske fakultet, § 9 pkt. 1.)	Dersom fakultetet brukar ei anna nemning for programstyre, set ein inn den nemninga.
Emneansvarleg	EB_EMNANSV	Professor Halvard Haukeland Fredriksen Professor Jon Petter Rui	
Administrativt ansvarleg Course Administrator	EB_ADMANSV	Det juridiske fakultet v/ fakultetsdirektøren har det administrative ansvaret for emnet og studieprogrammet. Administrativ kontakt: masteroppgave@jurfa.uib.no	
Kontaktinformasjon Contact Information	EB_KONTAKT	Studierettleiar kan kontaktast her: Studierettleiar@jurfa.uib.no Tlf 55 58 95 00	

[Tilbake til sakslisten](#)

BEDRE SPRÅK, BEDRE JURISTER: IMPLEMENTERING

PÅ 1. STUDIEÅR

Fakultetet har blitt tildelt 700.000,- til gjennomføring av prosjektet «Bedre språk, bedre jurister». Prosjektet skal gå fram t.o.m. 2018.

Prosjektets mål er firedelt:

1.Språk:

Å forbedre studentenes evne til effektiv og presis juridisk problemformulering og argumentasjon gjennom økte kunnskaper og ferdigheter knyttet til skriftlig fremstilling og formidling. Fakultetet ønsker å øke studentenes forståelse av sammenhengen mellom språk, juridisk metode og juridisk analyse.

2.Samarbeid:

Erfaring og evalueringer tilsier at studentledete grupper har positiv innvirkning på det sosiokulturelle læringsmiljøet ved fakultetet, og det er viktig for læringen. Ved å sørge for at de ferske studentene våre får delta i studentledete grupper på et tidligre tidspunkt, håper vi å tilrettelegge for en enda bedre start på studenttilværelsen.

3.Sammenheng:

Mastergradsstudiet er modulisert i relativt korte emner med avsluttende eksamen før neste emne starter. Det er derfor en utfordring i vårt studieopplegg at studentene ikke ser helheten og de røde trådene gjennom studieløpet. Ved å knytte fagene på 1. studieår tettere sammen ved hjelp av en felles overbygning – språk, metode og rettsvitenskap – håper vi at det kan bidra til at studentene lettere kan ta med seg læring fra emne til emne.

4.Læringsmål:

Tiltaket relateres tett til helt sentrale momenter i Nasjonalt Kvalifikasjonsrammeverk, nemlig den store vekten som legges på analyse og formidling som ferdighet og generell kompetanse i andre syklus. Vi har ambisiøse mål om at masterprogrammets samlede læringsmål skal være synlig for studentene helt fra begynnelsen.

Selv om skrivekurset vil være et helt nytt tilbud til studentene, både faglig og med hensyn til teknisk tilrettelegging, vil det også bli integrert i alle emnene i et allerede velfungerende og pedagogisk gjennomtenkt studieopplegg for første studieår. Metode og analyse ligger allerede inne i alle emnene, men språkelementet vil supplere undervisningen på en måte som skaper en gjensidig positiv vekselvirkning mellom skrivekurset og læringsutbyttet av de enkelte emnene på første studieår.

Skrivekurset vil ikke generere nye studiepoeng, men vil være inkorporert i de fire jussemnene på 1. studieår: JUS111 Forvaltningsrett I, JUS112 Arve- og familierett, JUS113 Kontraktsrett I og JUS114 Juridisk metode. Prosjektet vil slik også kunne bidra til å knytte emnene på 1. studieår bedre sammen.

Som det går frem av punkt 2, vil gruppeundervisningen på 1. studieår begynne på et tidligere tidspunkt enn før. Den ekstra gruppeundervisningen vil bestå av to arbeidsgrupper, den første i september, den andre i uken før Forvaltningsrett I begynner. Studentene har i dag en obligatorisk «bli kjent»-samling denne uken. Denne «bli kjent»-samlingen flyttes til uken etter semesterstart, og vi vil utarbeide et bedre tilrettelagt innhold i det so blir den første arbeidsgruppen. Det vil bli obligatorisk å delta på gruppeundervisningen som tilbys før første ordinære arbeidsgruppesamling i JUS111 Forvaltningsrett I i november. Emneansvarlig, professor Karl Harald Søvig, har godtatt at de obligatoriske arbeidsgruppene formelt blir en del av den obligatoriske undervisningen til JUS111 Forvaltningsrett I. Ekstra kostnader til opplæring av arbeidsgruppelederne, i tillegg til gjennomføring av de to ekstra arbeidsgruppemøtene, er dekket av Norgesuniversitetet. Ved eventuell videreføring vil det senere år måtte innarbeides i fakultetets budsjett.

At studentene kommer i kontakt med arbeidsgruppelederne tidligere, tror vi vil ha effekt på trivsel og mestring i studiet. Arbeidsgruppelederne på 1. studieår vil følges tett opp av Hans Christian Farsethås i forkant av samlingene, og de vil også ha et eget opplæringsopplegg ved semesterstart.

I tillegg til de to ekstra arbeidsgruppene, vil vi tilby frivillige workshops gjennom studieåret (fra oktober til mai) med tips om hvordan skrive enkelt, klart og effektivt. Vi vil justere antall grupper ut fra interessen studentene viser for å delta. Leder av Akademisk skrivesenter, Hans Christian Farsethås og professor Eivind Kolflaath vil veilede studentene i disse gruppene. Studentene må selv melde seg til workshops etter «først til mølla»-prinsippet, og gruppene vil ha en begrensning på 15 studenter per workshop.

Kostnadene til den ekstra undervisningen i workshops er også dekket av Norgesuniversitetet nå i etableringsfasen.

For utfyllende beskrivelse av prosjektet, se vedlagte prosjektsøknad.

På dette grunnlaget foreslås følgende endringer:

5. Den obligatoriske gruppeundervisningen på JUS111 Forvaltningsrett I utvides med to arbeidsgrupper.
6. Den første «bli kjent»-samlingen i arbeidsgruppene flyttes nærmere semesterstart.
7. Studenter på 1. studieår tilbys frivillige workshops med tips om hvordan skrive enkelt, klart og effektivt. Det er ikke mulig for studentene å delta mer enn en gang per studieår. Tilbudet er forbeholdt studenter på 1. studieår.
8. Endringene varer ut prosjektperioden (utgangen av 2018). Endringene skal evalueres som del av prosjektet, og vil ev. bli videreført ut fra evalueringene.

Vedlegg: Prosjektsøknad: «Bedre språk, bedre jurister»

Bedre språk, bedre jurister

Skrivekurs for førsteårsstudenter ved Integrert masterprogram i rettsvitenskap. UiB.

Prosjektets kontaktpersoner

Knut Martin Tande

Visedekan/Førsteamanuensis

knut.tande@uib.no

Telefon: 901 05 126

Nina Østensen

Rådgiver

nina.ostensen@uib.no

Telefon: 480 56 605

Universitetet i Bergen

Det juridiske fakultet

Org ID: 874 789 542

Beskrivelse av prosjektet

En klar tanke krever et klart språk, og god læring krever aktive studenter. Prosjektet «Bedre språk, bedre jurister» skal utvikle studentenes språklige bevissthet gjennom aktive læringsformer. På denne måten bidrar vi til at fremtidens jurister tar ansvar for sentrale verdier i rettsstaten gjennom språklig og faglig presisjon.

Bakgrunn for prosjektet

Om studieordningen

Det integrerte masterprogrammet i rettsvitenskap ved Det juridiske fakultet i Bergen har en prisbelønt studieordning som ble innført i 2003. Fakultetet fikk den nasjonale Utdanningskvalitetsprisen fra Kunnskapsdepartementet i 2004, Universitetet i Bergen sin Uglepris i 2006 og Læringsmiljøprisen fra Universitetet i Bergen i 2016.¹⁸ Kjernen i studieprogrammet er problembasert læring basert på sosial konstruktivisme og Blooms taksonomi, med pedagogisk gjennomtenkte løsninger for interaksjon med og mellom studentene.

¹⁸ I begrunnelsen for Læringsmiljøprisen står det: «Førsteamanuensis Knut Martin Tande og den faglige ledelsen ved Det juridiske fakultet i fellesskap ble tildelt Læringsmiljøprisen for 2016. Begrunnelsen for tildelingen var at hans innsats med digitalisering av ulike typer innhold i masterprogrammet har bidratt sterkt til endring i læringsstruktur og – kultur, ikke bare på de emnene han selv underviser i, men på hele masterprogrammet i rettsvitenskap. Det er likevel ikke han alene som står bak endringene, men i høy grad også den faglige ledelsen ved fakultetet, som Tande i flere år har vært en del av. Fakultetet har vist stor evne og vilje til å ta konsekvensene av de endringene som har skjedd og er i ferd med å skje både i det arbeidslivet som fakultetets kandidater går ut i, og i hvordan undervisning og læring skjer i dagens virkelighet, med økende krav til selvstendighet og kritisk tenkning».

Dagens studieordning ved Det juridiske fakultet i Bergen er modulbasert, med avsluttende eksamen for hvert emne, før en går videre. I hvert emne i studieprogrammet har særlig de tre første studieårene en nøye utviklet sammenheng mellom emnelitteratur, forelesninger, arbeidsgrupper og innlevering av arbeidsoppgaver:

Forelesningene i studieprogrammet er tematisk tilpasset problemstillingen i de ukentlig innleverte arbeidsoppgavene, og den faglig ansvarlige for hvert kurs utarbeider omfattende veiledninger for arbeidsgruppeledere (viderekomne studenter) og vitenskapelig ansatte som leder gruppesamlinger med studentene hvor oppgavene diskuteres. Deretter arbeider studentene individuelt med oppgaveløsningen, før oppgaven leveres inn digitalt, og kommenteres av medstudenter, arbeidsgruppeledere og vitenskapelig ansatte.

Sentralt på de to første studieårene er arbeidsgruppene hvor viderekomne studenter leder i alt 30 arbeidsgrupper på hvert studieår. Fra å ha vært en løsning på begrensede lærerressurser, ser fakultetet nå arbeidsgruppelederne som en stor ressurs for studentenes læring. Våre erfaringer og evalueringer tilsier at erfarne studenter som følges tett av fakultetet med opplæring og faglig og sosial integrasjon, er en av de viktigste komponentene for å sikre studentenes læringsutbytte.¹⁹

I tillegg til at arbeidsgruppelederne følger studentene gjennom hele første og andre studieår, har de egne individuelle veiledningstimer med studentene der vurderinger av studentenes skriftlige arbeider, faglig og metodisk, er hovedinnholdet. Veiledningstimene er et resultat av prosjektet «Økt studietrivsel gjennom faglig tilbakemelding» som ble støttet av UiBs Program for evaluering og kvalitetsutvikling (PEK) 2009-2011, og ledet av fakultetets daværende pedagogiske rådgiver, Lars Skjold Wilhelmsen. Resultatene fra kartleggingen i dette prosjektet underbygger at arbeidsgruppelederne er viktige for studentenes faglig-sosiale integrasjon, og dermed deres læring. Særlig på første studieår ser vi at nye studenter integreres i studiet og læringsmiljøet på en veldig god måte ved at de plasseres i arbeidsgrupper (Wilhelmsen 2009, 2010 og Østensen, 2011). Arbeidsgruppene er imidlertid ikke i gang før i november det første året, og vi ser et potensiale i å starte den faglig-sosiale integreringen på et tidligere tidspunkt.²⁰

De ulike elementene i studieordningen bygger altså på hverandre og virker sammen under overbygningen «problembasert læring» - PBL. Dermed blir det en naturlig sammenheng og progresjon i studentenes læring, med størst mulig læringsutbytte for studentene til enhver tid.²¹

Ved hjelp av læringsstøttesystemet KARK²² leverer studentene inn sine oppgavebesvarelser og kommenterer hverandres tekster, samtidig som de får kommentarer fra arbeidsgruppeledere eller fakultetets vitenskapelige ansatte. Læringsplattformen Canvas²³, som er UiBs nye felles læringsplattform, brukes til kommunikasjon med studentene, og til å legge ut undervisningsmateriale.

¹⁹ Hver enkelt student på de første studieårene evaluerer sine arbeidsgruppeleder årlig. Arbeidsgruppelederne får en personlig rapport av resultatene i sine grupper, i tillegg til at de generelle resultatene blir presentert for dem i plenum. Studiedekanen deltar i presentasjonen av funnene. Resultatene herfra underbygger også det gode utbytte studentene har av de studentledede gruppene.

²⁰ Studentene har seminargrupper i løpet av ex.fac. som ledes av vitenskapelig ansatte ved fakultetet.

²¹ For mer om studiets bakgrunn og utforming, se Wilhelmsens artikkel «Mastergradsstudiet i rettsvitenskap i Bergen» i Wilhelmsen og Strandbakken (red.) 2010.

²² <http://kark.uib.no/>

²³ <https://www.canvaslms.com/>

Mer digital teknologi i undervisningen

Våren 2012 begynte enkelte undervisere ved fakultetet, inkludert Knut Martin Tande som den gang var visedekan for undervisning, å utvikle emnesider i læringsstøttesystemet Edublogs²⁴. Formålet var å kunne ha interaksjon med studentene i form av spørsmål og svar, og i form av diskusjoner, i tilknytning til forelesningene som ble lagt ut på læringsplattformen. Det ble også lagt ut diskusjoner mellom forskere som et supplement til, og en utdypning av, forelesningsopptakene.

Fra og med 2014 har samtlige forelesninger på 1. – 4. studieår blitt filmet, og lagt ut til studentene på læringsplattformen.

Det har hele tiden vært et poeng at flest mulig emner ikke bare skal legge ut forelesninger, men også ha interaksjon med studentene på nettsidene. Fakultetet har sett utviklingen av det digitale lærestoffet som en mulighet til å bruke multimodalitet som pedagogisk virkemiddel (Mayer 2001), og til å tilby studentene nye muligheter for læring.

I denne forbindelse har opptak av faglige diskusjoner mellom vitenskapelig ansatte vist seg å være særlig populære i evalueringer av undervisningen blant studentene. Diskusjonene gir en innsikt i fagmiljøet og fagdiskusjoner som tidligere har vært et lukket område. Når studentene i tillegg får anledning til å stille nærmere spørsmål, og diskutere seg imellom i forlengelsen av diskusjonen i læringsplattformen, kan de i enda større grad delta i den faglige diskursen.

I emnet JUS133 Rettskilde- og metodelære på tredje studieår, hvor Knut Martin Tande er emneansvarlig, er det også utarbeidet et omfattende «flipped classroom»-opplegg hvor store deler av forelesningsserien er behandlet i korte videoklipp forut for forelesningene. Under forelesningene blir det også mer tid til interaksjon med studentene, noe som har vært gjort ved hjelp av poll- og interaksjonsverktøyet Socrative²⁵. Det som ellers kan bli en forelesning for 350 studenter med lite interaksjon, blir brutt opp og gir variasjon med mer aktive studenter.

I evalueringene av emnet forteller studentene at de har stor nytte av disse videoklippene, både som forberedelse til forelesningene, men også til bruk underveis i kurset når det trengs repetisjon og oppfriskning av lærestoffet. De er også svært positive til å bli mer involvert i forelesningene.²⁶

De emneansvarlige på JUS133 og JUS134 Retts historie og komparativ rett har dessuten samarbeidet for å skape forståelse blant studentene for de nære sammenhengene mellom de to fagene. I den forbindelse er det utviklet en egen serie med videoklipp som presenterer de grunnleggende sammenhengene og felles spørsmålene knyttet til emnene. Videoklippene er i stor grad basert på diskusjoner mellom de emneansvarlige.

Professor Jørn Øyrehagen Sunde, emneansvarlig for JUS134, har i tillegg utarbeidet en egen videoproduksjon knyttet til ett av sine forskningsprosjekter, Landslovsprosjektet.²⁷ Store deler av denne videoproduksjonen er brukt som grunnlag for forskningsbasert undervisning i emnet JUS134.

Mye av den digitale utviklingen som er beskrevet foran, har blitt muliggjort gjennom Dragefjellet lærings- og formidlingssenter²⁸. Senteret ble offisielt etablert i 2015, men har vært under planlegging og utvikling en god stund

²⁴ <https://edublogs.org/> En bloggplattform spesielt utviklet for undervisning.

²⁵ <http://www.socrative.com>

²⁶ Vi bruker referansegrupper som evaluering av alle emner de første tre studieårene. Studentene velger en representant fra sin arbeidsgruppe til å delta i referansegruppemøte med emneansvarlig, studieårsansvarlig fra administrasjonen og gruppeleder for studieadministrasjon.

²⁷ <http://www.uib.no/jur/100516/landslovsprosjektet-2014-2024>

²⁸ <http://www.uib.no/df>

før dette tidspunktet. Senteret har gitt mulighet til å produsere og eksperimentere med digitale undervisningsløsninger i større grad enn tidligere.

Våren 2016 fikk lærings- og formidlingssenteret dessuten etablert en fast studioløsning. Dermed har veien til gode, kvalitetssikrede opptak til bruk i undervisning blitt enda kortere, noe som er nødvendig når senteret skal betjene et helt fakultet.

Fakultetet har altså allerede gjort betydelige grep for å ta i bruk digital teknologi i undervisningen. Men også hos oss har utviklingen i stor grad vært preget av noen få «digitale innovatører» (Fossland, 2015), særlig visedekan Knut Martin Tande og professor Jørn Øyrehaugen Sunde. Tiden er nå inne for å gå mer systematisk til verks for å få digitalisering og pedagogikk til å samvirke i enda større grad, og på enda flere emner, slik at studentenes samlede læringsutbytte kan forbedres ytterligere.

Det planlagte skrivekurset som det søkes om midler til fra Norgesuniversitetet, vil være et pilotprosjekt i så henseende. Kurset er særlig viktig fordi det gjelder noe helt sentralt for studentenes faglige utvikling, nemlig forståelse og ferdigheter knyttet til språk, og fordi det blir plassert på første studieår hvor mye av grunnlaget for det videre studiet legges.

Fakultetet har et godt utgangspunkt for den videre prosessen med det allerede eksisterende pedagogiske opplegget, engasjerte undervisere, tidligere erfaringer og kompetanse knyttet til digitalisering, godt teknisk utstyr, tett dialog og samarbeid med både fakultetsledelsen og studentene.

Vi ønsker å organisere oss slik at den enkelte emneansvarlig bedre kan utnytte de muligheter som fins, oppdatere sin digitale og pedagogiske kompetanse, og samtidig beholde strukturen i et integrert masterstudie der hvert emne er en del av en helhet som til slutt skal oppfylle programmets læringsutbytte.

Bedre språk, bedre jurister

Prosjektet «Bedre språk, bedre jurister» er valgt fordi språk er viktig både for læring og i utøvelsen av juridiske fag (Wilhelmsen og Strandbakken (red), 2010), og fordi fakultetet har lagt et godt grunnlag for et slikt prosjekt gjennom det eksisterende undervisningsopplegget:

Det er i studieprogrammet lagt stor vekt på jevnlig besvarelser og innleveringer av oppgaver. Studentene samarbeider i grupper og skriver selvstendige oppgavesvar nesten ukentlig de tre første årene. Studentene våre er populære i arbeidsmarkedet fordi de gjennom de hyppige oppgaveinnleveringene har god erfaring med å foreta selvstendige juridiske analyser. Skrivning og språk er dermed allerede en viktig del av studiet, og et essensielt verktøy for fremtidige jurister.

Likevel ser vi at vi har et ytterligere potensial med hensyn til å øke studentenes forståelse og ferdigheter knyttet til språk, og da særlig sammenhengen mellom språk, juridisk metode og juridisk argumentasjon:

Ut fra evalueringer foretatt av vitenskapelig ansatte og viderekomne studenter med ansvar for opplæringen av førsteårsstudenter, er for mange førsteårsstudenter fokusert på ren oppgaveteknikk og innøving av standardformuleringer. Studentene ser ofte ikke i tilstrekkelig grad hvordan juridisk metode og analyse forutsetter bevissthet knyttet til språklig klarhet og presisjon, og oppøving av ferdigheter i så henseende.

I 2007 gjorde vår daværende programsensor, Petter Asp, en undersøkelse av den skriftlige ferdighetstreningen på studiet (Asp, 2007). I sin rapport pekte han på flere forbedringspunkter. Flere av disse punktene er implementert i studiet, men det gjenstår å rette oppmerksomheten mer mot *kvaliteten* på treningen.

Gjennom prosjektet «Bedre språk, bedre jurister» ønsker vi å bidra til at språkets betydning for kvalitetssikringen av det faglige, blir en enda mer integrert del av studieprogrammet, i første omgang med fokus på første studieår.

I en undersøkelse av hvilken tekstkyndighet elever fra videregående skole har, er det understreket at fagskriving må betraktes som en del av en fagdiskurs, og at faglig argumentasjon og relevant tekstkyndighet må læres bort av fagets lærere.²⁹ Derfor vil det i prosjektet bli lagt vekt på at kunnskaper og ferdigheter med hensyn til det språklige, blir utviklet av fakultetets vitenskapelig ansatte i samarbeid med personer med særskilt kompetanse knyttet til det språklige.

Når det gjelder det materielle innholdet i kurset, vil vi basere oss på professor Eivind Kolflaath sin bok *Språk og argumentasjon - med eksempler fra juss* (2004). Her er allerede mye av grunnarbeidet gjort når det gjelder språklige problemstillinger av interesse for jussen. Boken behandler tematikk som språkfilosofi, språktolking, definering, deskriptiv og normativ argumentasjon, samt argumentasjonsanalyse.

Som forfatteren selv understreker i forordet til boken, er imidlertid boken begrenset når det gjelder å koble denne tematikken til konkrete rettsområder, og heller ikke fullstendig når det gjelder koblingen mellom språk og juridisk metode.

Det er særlig disse to koblingene prosjektet «Bedre språk, bedre jurister» ønsker å utvikle og styrke, med Kolflaath sin bok som et godt utgangspunkt. Vi er i den heldige situasjon at Kolflaath, som opprinnelig har vært heltidsansatt ved Humanistisk fakultet ved UiB, allerede er tilknyttet Det juridiske fakultet i undervisningssammenheng på første studieår.

Dermed er det enklere enn det ellers ville vært å etablere et samarbeid mellom Kolflaath og de fagansvarlige for emnene på første studieår, både når det gjelder planlegging og gjennomføring av prosjektet. Han har allerede samarbeidet med flere av de emneansvarlige i andre sammenhenger. Også andre personer med spisskompetanse vil bli knyttet til prosjektet, jf. nedenfor.

Mål/forventet resultat

Prosjektets mål er firedelt:

1. Språk:
å forbedre studentenes evne til effektiv og presis juridisk problemformulering og argumentasjon gjennom økte kunnskaper og ferdigheter knyttet til skriftlig fremstilling og formidling. Fakultetet ønsker med andre ord å øke studentenes forståelse av sammenhengen mellom språk, juridisk metode og juridisk analyse.
2. Samarbeid:
Erfaring og evalueringer tilsier at studentledede grupper har positiv innvirkning på det sosiokulturelle læringsmiljøet ved fakultetet, og dét er viktig for læringen (jf. Dysthe, 2001, Wilhelmsen 2009, Østensen 2011). Ved å sørge for at de ferske studentene våre får delta i studentledede grupper på et tidligere tidspunkt, håper vi å tilrettelegge for en enda bedre start på studenttilværelsen.
3. Sammenheng:
Mastergradsstudiet er modulisert i relativt korte emner med avsluttende eksamen før neste emne starter. Det er derfor en utfordring i vårt studieopplegg at studentene ikke ser helheten og de røde trådene gjennom studieløpet. Ved å knytte fagene på 1. studieår tettere sammen med en felles overbygning –

²⁹ https://www.idunn.no/uniped/2016/03/hvilken_tekstkyndighet_har_studenter_med_seg_fra_videregaaen

språk, metode og rettsvitenskap – håper vi at det kan bidra til at studentene lettere kan ta med seg læring fra emne til emne.

4. Læringsmål:

Tiltaket relateres tett til helt sentrale momenter i Nasjonalt Kvalifikasjonsrammeverk, nemlig den store vekten som legges på analyse og formidling som ferdighet og generell kompetanse har for andre syklus. Vi har ambisiøse mål om at masterprogrammets samlede læringsmål skal være synlig for studentene helt fra begynnelsen.

Aktiviteter som skal gjennomføres/ kursets struktur

1. Innføringsmodul

Gjennom innføringsmodulen ønsker vi å introdusere språkets betydning for juss og juridisk analyse fra begynnelsen av i det første semesteret av jusstudiet. På denne måten oppnår vi full bevissthet omkring sammenhengen mellom språk og juss, allerede når studentene tar fatt på de første emnene i studiet.

Professor Eivind Kolflaath vil som nevnt være sentral i utviklingen av prosjektet, men han vil også stå for mye av undervisningen i innføringsmodulen. Han har i en årrekke drevet et opplegg på forskerskolen (fakultetets ph.d-kandidater) som tematiserer tekstkvalitet, hvor stipendiatene diskuterer hverandres tekster i et tekstkvalitetsperspektiv. Han foreleser også om tekstkvalitet for de masteroppgaveskrivende studentene ved fakultetet, i tillegg til at han holder forelesninger for Ex.Fac-studentene på første studieår.

Prosjektet «Bedre språk, bedre jurister» vil bygge på Kolflaaths kompetanse både i planlegging og gjennomføring av innføringsmodulen.

Vi vil ta utgangspunkt i dagens forelesninger om språk for Ex.Fac-studentene, men gjøre betydelige endringer både i forelesningene og i undervisningsopplegget rundt forelesningene.

I forkant av forelesningene vil det bli lagt ut videoopptak på læringsplattformen Mitt UiB (Canvas) hvor underviserne i prosjektet sammen og alene presenterer og diskuterer de mest sentrale poengene og sammenhengene.

Kombinasjonen av korte og oversiktlige presentasjoner med bruk av grafikk og illustrasjoner, og diskusjoner mellom fagpersoner hvor sentrale tema problematiseres, vil gi studentene god innsikt i problemstillingene allerede før forelesningene begynner.

På læringsplattformen vil det også bli lagt ut konkrete tekster som er egnet til å illustrere og problematisere forholdet mellom språk, juridisk metode og juridisk argumentasjon. Disse tekstene vil så bli gjennomgått nærmere på forelesningene.

I Canvas vil studentene i tillegg bli gitt spørsmål (åpent eller i form av flervalgsoppgaver) som de må besvare for å få kursgodkjennelse. Denne tilnærmingen gjør at materialet på læringsplattformen blir sett, hørt og lest før forelesningene begynner, og at vi får den økte læringseffekten som «flipped classroom»-løsninger intenderer.

Materialet som er lagt ut i forkant av forelesningene, vil frigjøre tid til fordypning i forelesningene på en måte som ellers ikke ville vært mulig. De konkrete tekstene kan gjennomgå grundigere, og med bedre forhåndsforståelse fra studentenes side. I tillegg blir det bedre tid til bruk av digitale interaksjons- eller pollverktøy (for eksempel Kahoot³⁰, Socrative eller Padlet) som gjør at studentene kan være aktive også under forelesningen.

³⁰ <https://getkahoot.com/>

Den frigjorte tiden på forelesningene kan også anvendes til å dele studentene inn i grupper hvor deltakerne diskuterer spørsmål og oppgaver seg i mellom, og etterpå formulerer sine svar skriftlig gjennom interaksjons- og poll-verktøyene. Studentenes læringsutbytte av forelesningene vil på denne måten økes betydelig sammenliknet med det ofte begrensede læringsutbyttet av mer passivt mottak av informasjon fra foreleseren.

Ved å bygge videre på de innspillene og svarene som studentene kommer med underveis i forelesningen, kan underviseren tilpasse undervisningen til det faglige nivå studentene til enhver tid har oppnådd.

Både i forkant og etterkant av forelesningene vil studentene få anledning til stille spørsmål og diskutere seg imellom på læringsplattformen Canvas. Dette vil bidra ytterligere til å aktivere studentene og skape interaksjon studentene imellom, og mellom studenter og undervisere.

I forlengelsen av, og tilpasset det som er gjennomgått i forelesningene, vil foreleseren delta i gruppearbeid med studentene. Vi vil også trekke arbeidsgruppelederne inn i dette gruppearbeidet. En gruppe på 30 studenter vil ledes av foreleseren, og tre arbeidsgruppeledere vil være med å lede i mindre grupper innenfor denne gruppen. Gruppene vil bestå av de samme studentene som arbeidsgruppelederne vil lede fra første ordinære emne i november. Slik vil nivået på den faglige innretningen som kreves i gruppearbeidet være godt ivaretatt, samtidig som studentene kommer i kontakt med arbeidsgruppelederne tidligere, og dermed kommer inn i en faglig-sosial kontekst raskere enn i dag.

Poenget er hele tiden å få interaksjon med og mellom studentene, slik at de inngår i en prosess med aktiv læring fra begynnelsen av, og ikke blir passive mottakere av informasjon.

Vi tror studentene våre vil være positive til prosjektet; vi har erfaring med at studentene våre er svært aktive på digitale læringsplattformer, i forelesninger og i gruppearbeid når de først gis anledning til det, så lenge undervisningen skjer innenfor et nøye planlagt og koordinert opplegg.

2. Videreutvikling på grunnlag av innføringsmodul

I tillegg til en generell innføringsmodul med behandlingen av sammenhengen mellom språk, juridisk metode og juridisk analyse, vil skrivekurset videreføres med egne moduler for hvert enkelt emne på første studieår, bygget på særtrekkene for hver enkelt emne og fagområde. Første studieår omfatter så vel offentligrettslige som privatrettslige emner, og er i så måte et «mikrokosmos» i forhold til masterprogrammet.

I disse delene av skrivekurset vil studentene få videreutviklet de språkferdighetene som allerede er ervervet. De vil få en dypere forståelse for sammenhengen mellom språk, metode og analyse ved å arbeide videre med dette, utover innføringsmodulen. I tillegg vil særtrekk ved det enkelte emne og fagområde innebære variasjoner som utvikler forståelse og ferdigheter hos studentene, utover den mer generelt orienterte innføringsmodulen.

De emneansvarlige vil gjennomføre sine alminnelige kurs på første studieår, men samtidig utvikle et særlig fokus på det språklige i løpet, og samarbeide og koordinere sin innsats med de ansvarlige for skrivekurset og de andre emneansvarlige for å oppnå maksimalt læringsutbytte. Elementene fra innføringsmodulen må komme igjen i form av illustrerende problemstillinger og eksempler i undervisningen i det enkelte emne.

Foreleseren fra innføringsmodulen for skrivekurset vil fortsette å gi språkundervisning i tillegg til de ordinære emneforelesningene. Vi vil fortsette å ta i bruk «flipped classroom»-løsninger på læringsplattformen, med mulighet for spørsmål og svar, diskusjoner, tester og analyse av studentenes progresjon.

Den emneansvarlige vil innarbeide poengene knyttet til sammenhengene mellom språk, metode og analyse i sin undervisning til studentene, og i veiledninger til arbeidsgruppeløpere til bruk i de alminnelige arbeidsgruppene.

Arbeidsgruppeløperne vil være sentrale også i denne delen av skrivekurset. Ved å øke fokuset på språk også i de nær ukentlige arbeidsgruppene, vil læringsutbyttet heves ytterligere.

Dette supplerer den digitale delen av undervisningen i form av direkte interaksjon og diskusjon med og mellom studentene. Vi tror også at den generelle innføringsmodulen vil gi arbeidsgruppeløpere mulighet til å gå et steg videre i kommenteringen av arbeidsgruppeoppgavene som studentene også ellers leverer i de respektive emnene.

Et gjennomgående fokus på språk og metode vil også kunne påvirke hvordan studentene kommenterer hverandres oppgavebesvarelser, og dermed gi bedre uttelling både for den som blir kommentert og den som kommenterer.

Lærekrefter og andre undervisningsressurser

1. Undervisere

Fakultetet vil gjøre bruk av universitetspedagoger, fagpersoner med kompetanse knyttet til språk fra Det humanistiske fakultet, og fageksperter innen juridisk metode og de enkelte rettsområdene på første studieår. Ved å bruke fagpersoner med forskjellig bakgrunn, vil vi lettere få frem de ulike relevante aspektene ved den språklige opplæringen, og involverer personer med den kompetansen som er nødvendig for forståelsen av sammenhengen mellom språk, metode og analyse.

2. Digitale ressurser

Fra høsten 2016 har Universitetet i Bergen gått over til læringsstøttesystemet Canvas. Programmet tilrettelegger for interaksjon med studentene på en god måte. Canvas inneholder også en rekke muligheter for strukturering av lærestoff, publisering av tekst, lydopptak og video og bruk av diskusjonsforum. Det er også mulig å teste og følge opp hver enkelt students progresjon.

Det vil bli gjort bruk av et digitalt studio med mulighet for bruk av presentasjonsprogrammer basert på aktiv læring, hvor eksempler på juridiske tekster og fremstillinger kan bearbeides aktivt også fra underviserne sin side. En kan trekke ut og bearbeide ulike tekstutdrag, samtidig som en kommenterer utdragene skriftlig og muntlig.

På denne måten kan studentene få direkte eksempler på hvordan de selv aktivt kan forholde seg til og bearbeide egne og andres tekster på studiet. Den opprinnelige og bearbeidede teksten vil legges ut som tekstfiler til studentene i etterkant, slik at de selv kan arbeide videre med materialet.

Selv om man med hell kan lage korte snutter og videoer med enklere digitale løsninger, ser vi at studioet og den teknologien vi har gått til anskaffelse av er viktig for kvaliteten, og dermed studentenes utbytte. Teknologi kan virke forstyrrende om den blir brukt på feil måte, men også dersom kvaliteten på lyd og bilde er dårlig (Mayer, 2001).

Integrasjonen i allerede eksisterende studieopplegg

Skrivekurset vil være et helt nytt tilbud til studentene, både faglig og med hensyn til teknisk tilrettelegging. Men som vi allerede har vist, blir det også integrert i alle emnene i et allerede velfungerende og pedagogisk gjennomtenkt studieopplegg for første studieår.

Metode og analyse ligger allerede inne i alle emnene, men språkelementet vil supplere undervisningen på en måte som skaper en gjensidig positiv vekselvirkning mellom skrivekurset og læringsutbyttet av de enkelte emnene på første studieår.

Skrivekurset vil ikke generere nye studiepoeng, men vil være inkorporert i de fire jussemnene på 1. studieår: JUS111 Forvaltningsrett I, JUS112 Arv- og familierett, JUS113 Kontraktsrett I og JUS114 Juridisk metode. Det vil bli obligatorisk å delta på gruppeundervisningen som tilbys før første ordinære arbeidsgruppesamling i JUS111 Forvaltningsrett I i november.

Beskriv behovet for prosjektet/leveransene, forventede målgrupper og om det finnes liknende tilbud ved andre institusjoner

Siden 2011 har staten arbeidet med prosjektet «Klart lovspråk». Med rapporten «Kan lovspråk temmes? En undersøkelse om klart språk i lover og forskrifter.» (Difi, 2003) synliggjorde Direktoratet for forvaltning og IKT (Difi) blant annet hvordan godt og klart lovspråk er viktig for at rettsikkerheten til borgerne ivaretas.³¹ Difis inntrykk etter å ha fullført undersøkelsen, var at det er gjennomgående dårlig kompetanse på å skrive forståelige lov- og forskriftstekster. Rapporten kommer med flere gode observasjoner:

Informantene mener at kultur og tradisjon er en av de viktigste årsakene til at lover og forskrifter ikke skrives i et klart og tydelig språk. Det er juristene som utformer tekstene, og deres språkkunnskaper bygger på det de har lært gjennom studiet (Difi, 2003, s. 2)

Dersom vi utdanner jurister med sterk språkbevissthet, så vil det gagne regelskriving, men også andre områder der jurister arbeider. Dette har åpenbare rettssikkerhetsmessige sider – et forståelig lovspråk og en tilgjengelig formidling er nødvendige forutsetninger for en velfungerende rettsstat.

Juridisk fakultet i Oslo starter et arbeid fra i høst med å få klart juridisk språk inn som en integrert del av studiet. Prosjektet skal gå frem til 2026.³²

På Det juridiske fakultet ved Universitetet i Tromsø er det gjort enkelte grep for å opprette en modul med skrivekurs for førsteårsstudentene. I den grad det passer inn i vårt prosjekt vil vi gjøre nytte av deres erfaringer, og la oss inspirere av deres løsninger.

Ved Universitetet i Bergen ble det i 2014 opprettet et eget Akademisk skrivesenter ved Humanistisk fakultet.³³ Senteret fikk UiB sin studiekvalitetspris, Ugleprisen, i 2015. UiB ønsker å videreutvikle læringssentre med biblioteks- og skrivesentertjenester på alle fakultetene på sikt.³⁴ Vi har samarbeidet med skrivesenteret om opplæringen av arbeidsgruppelederne for studieåret 2016/2017, og ser frem til å dra nytte av deres kompetanse inn i dette prosjektet også. Universitetslektor Hans Christian Farsethås, leder av skrivesenteret, er også i gang med jusstudiet sitt ved UiO, og har slik en del kjennskap til det som kjennetegner språk og juss.

Dette prosjektet kan på sikt være et godt utgangspunkt for skrivesentertjeneste for vårt fakultet.

Målgruppen for prosjektet er et studentkull på 350-380 studenter på studiets første år. Dersom evalueringene av prosjektet tilsier det, vil prosjektet bli videreført etter prosjektperioden. Dette er dermed et prosjekt som potensielt vil omfatte en stor gruppe studenter.

³¹ https://www.difi.no/sites/difino/files/difi-rapport-2013-1-kan-lovspraak-temmes_1.pdf

³² <http://www.uniforum.uio.no/nyheter/2016/08/skal-gjera-det-juridiske-spraket-forstaeleg.html>

³³ Akademisk skrivesener er i utgangspunktet et tre-årig pilotprosjekt: <http://www.uib.no/hf/31007/akademisk-skrivesenter#>

³⁴ Se Universitetsstyresak 30/16: «Plan for arbeid med oppfølging av strategien» vedtatt 28.4.2016, <http://www.uib.no/sites/w3.uib.no/files/attachments/us2016-030.pdf>

Hvordan vil prosjektet bidra til utviklingen av utdanningskvalitet:

Vi ønsker å tilrettelegge for at prosjektet vil ha noe å si for hvordan vi arbeider med digitalisering for å fremme læring gjennom hele det femårige løpet. Prosjektet vil øke kompetansen til mange av våre undervisere, de vil samarbeide om prosjektet på tvers av sine emner, og det vil kunne være eksempler deres kollegaer på 2. – 5. studieår kan dra veksler på.

Ved å involvere hele det første studieåret vil også studentenes forventninger til emneoppleggene være en driver for at øvrige undervisere ønsker å strekke seg etter å lage gjennomførte emneopplegg som tar i bruk ekstra og annerledes ressurser for å maksimere studentenes læringsutbytte.

Vi tror prosjektet kan være med på å øke gjennomstrømmingen i studiet, da det kan bidra til at studentene knekker metode-koden raskere, og derfor mestrer studiet bedre, tidligere. At studentene kommer i kontakt med arbeidsgrupelederne tidligere, tror vi vil ha effekt på følelsen av trivsel og mestring i studiet.

Prosjektet vil også kunne bidra til å knytte emnene på 1. studieår bedre sammen, og slik bedre studentenes forståelse av helhet og de lange linjene i studiet.

Beskriv prosjektets organisatoriske kontekst

Det juridiske fakultet i Bergen er et fakultet uten institutter. Det er derfor lettere enn vanlig å utvikle et strukturert og samordnet studieopplegg, med en faglig og administrativ ledelse som er vant til å arbeide direkte med studieordningen og de ulike vitenskapelige ansatte.

Fakultetet har også et eget lærings- og formidlingssenter, ledet av visedekanen for digitalisering ved fakultetet, som kan gi viktige bidrag til utviklingen av et skrivekurs, særlig den digitale delen. Dragefjellet lærings- og formidlingssenter har et eget studio som gir mulighet for innspilling av presentasjoner og diskusjoner, og har også utstyr som kan brukes til å gjøre opptak ulike steder utenfor fakultetet.

Den faglige og administrative ledelsen støtter i tillegg helhjertet opp om prosjektet, og ser det som et viktig bidrag til å heve kvaliteten på studieordningen ytterligere. Visedekanen for undervisning og visedekanen for digitalisering har allerede et tett samarbeid for å utvikle studiekvaliteten videre.

Samarbeid

Vi vil samarbeide med UiBs Lærings- og formidlingslab der det er naturlig.³⁵ Dragefjellet lærings- og formidlingssenter har allerede et ganske omfattende samarbeid med denne lærings- og formidlingslaben om ulike prosjekter.

Vi har som nevnt tidligere hatt et godt samarbeid med Akademisk skrivesenter. Vi vil ta med oss ressurser fra Akademisk skrivesenter inn i utviklingen av prosjektet og i den videre opplæringen av arbeidsgrupeledere.

Professor Rune Krumsvik³⁶ ved Institutt for pedagogikk forsker bl.a. på digital teknologi i undervisning, og er allerede involvert i vårt fakultets evalueringspanel knyttet til bruken av digitale undervisningsverktøy. Vi er svært takknemlige for at han har sagt seg villig til å følge prosjektet med å gi oss støtte og evaluering underveis.

³⁵ Universitetet i Bergen skal etablere en lærings- og formidlingslab i medieklyngen Media City Bergen i august 2017.

Prosjektleder for vårt prosjekt, Knut Martin Tande, sitter som medlem av prosjektets fagråd. DigUiB lærings- og formidlingslab og Dragefjellet lærings- og formidlingssenter skal støtte UiBs fagmiljøer i utviklingen av digital undervisning og formidling.

³⁶ Rune Krumsvik er også medlem av styringsgruppen for DiGuiB-programmet. DiGuiB består av tre hovedprosjekter: for digital vurdering, ny læringsplattform og digital lærings- og formidlingslab.

Evaluering

For å få kontinuitet i evalueringsarbeidet vil det bli opprettet en egen referansegruppe som skal være med å vurdere og evaluere prosjektet både i planleggingen av skrivekurset, og i gjennomføringen av kurset. Referansegruppen vil bestå av flere av personene som er involvert i prosjektet (så som nevnte Krumsvik og Akademisk skrivesenter), studenter og ledelse.

Arbeidsgruppeledere og studenter vil også være med å evaluere opplegget. Vi vil blant annet integrere evalueringen i veiledningstimene som arbeidsgruppelederne skal ha med alle studentene i deres grupper nevnt ovenfor. Dermed vil fakultetet kunne få tilbakemeldinger på hvordan prosjektet har virket inn på den enkelte students arbeidssituasjon og faglige utvikling, både fra arbeidsgruppelederne og studentene selv.

I tillegg vil fakultetet overvåke frafallstall og oppnådde resultater på det kullet som deltar på skrivekurset første gang det gjennomføres og sammenholde dette med data fra tidligere kull.

Det vil også være naturlig at de emneansvarlige og prosjektleder driver en form for kollegaveiledning fortløpende gjennom prosjektet.

Beskriv hvordan prosjektet legger opp til gjenbruk av ressurser og metoder utviklet av andre:

Vi vil hente, og vi har hentet, inspirasjon fra prosjekter tidligere støttet av Norgesuniversitetet, og relevante artikler utgitt i Norgesuniversitetets skriftserie. Vi er selvsagt opptatt av at de verktøy og metoder vi tar i bruk er forskningsbasert, og har blant annet nyttet Trine Fosslands *Digitale læringsformer i høyere utdanning* (Fossland 2015) som inspirasjon i utviklingen av opplegget. Vi har særlig bitt oss merke i betydningen av at underviserne begynner i riktig ende ved utviklingen av digitale verktøy i undervisning, og ikke lar seg blende av alle mulighetene teknologien gir.

Der det er hensiktsmessig vil vi samarbeide med de juridiske fakultetene i Tromsø og Oslo. Fakultetet har også allerede et godt samarbeid med Universitetet i Agder der de i dag tilbyr bachelorgrad i rettsvitenskap.

Vi vil selvsagt dra veksler på <http://sokogskriv.no/> som fikk støtte fra Norgesuniversitetet for en tid tilbake. Vi ser at prosjektet «Bedre språk, bedre jurister» også etter hvert kanskje kan bidra med innhold til denne nettressursen.

Førsteårsstudentene får tilbud om «søk og skriv»-kurs i regi av bibliotek for juridiske fag ved Universitetsbiblioteket, det er derfor naturlig med noe samarbeid med biblioteket om prosjektet.

Fakultetet tar etikk i studiet på alvor, og har utarbeidet en grundig veiledning for krav til skriftlige arbeider til studentene.³⁷ Vi har også en egen veiledning til våre studenter i bruk av kildehenvisninger og referanseteknikk.³⁸ Det er naturlig at vi bruker og videreutvikler dette materialet i prosjektet.

Vi vil også dra nytte av det gode arbeidet som allerede er gjort med å ta i bruk digital teknologi i studiet for å heve studentenes læringsutbytte, der blant annet prosjektleder har utforsket mulige verktøy i emnene han er ansvarlig for på 2., 3. og 5. studieår.

³⁷ http://www.uib.no/sites/w3.uib.no/files/attachments/krav_til_skriftlige_arbeider-oppd.2015.pdf

³⁸ http://www.uib.no/sites/w3.uib.no/files/attachments/krav_til_referanseteknikk-masterprogrammet-i-rettsvitenskap_oppd.2015.pdf

Beskriv hvordan ressurser og resultater fra prosjektet skal deles, og tilrettelegges for gjenbruk og videreutvikling:

Vi vil opprette en egen nettside viet til akademisk skriving for jusstudenter som vil være åpen for andre.³⁹ Det finnes en del eksempler i utlandet som vi vil la oss inspirere av, se f.eks. <https://law.duke.edu/curriculum/legalwriting/>. I tillegg kan nettsidene <http://www.phdontrack.net/>, og før nevnte <http://sokogskriv.no/> anvendes som inspirasjon.

Fakultetet får en egen formidlingsrådgiver ved kommende årsskifte, som blant annet har vært med å utvikle lignende nettressurser, og det vil selvsagt være en fordel å dra nytte av hennes erfaringer.

Alle institusjoner som underviser i juridiske fag vil kunne ha nytte av en slik nettressurs. De mer generelle delene av den vil potensielt ha interesse for alle typer undervisningsinstitusjoner.

Erfaringene vi gjør oss vil også være relevante for våre søsterfakultet i Tromsø og Oslo og deres respektive prosjekt knyttet til språkopplæringen av kommende jurister.

For vårt eget fakultets vedkommende, vil vi kunne videreføre skrivekurset etter at prosjektperioden er over, eventuelt med justeringer basert på evalueringene. Erfaringene med denne typen digital undervisning, og særlig det å skape sammenheng mellom ulike emner, kan dessuten overføres til de øvrige studieårene på det integrerte masterstudiet i rettsvitenskap ved Det juridiske fakultet i Bergen.

Siden produksjonen av mye av det digitale materialet i prosjektet skal gjøres av Dragefjellet lærings- og formidlingssenter, vil senteret høste erfaringer og skaffe seg kompetanse som gjør senteret i stand til å spille en enda mer aktiv rolle i utviklingen av digitale verktøy for undervisningen ved Det juridiske fakultet i Bergen, og ved UiB generelt. Det finnes også et betydelig potensial for kompetanseoverføring til andre produsenter av digitalt materiale på UiB.

Erfaringene med å gjøre denne typen endringer i undervisningsopplegget for et helt studieår, vil dessuten kunne være av stor betydning for andre institusjoner som ikke bare ønsker å gjøre endringer i enkeltkurs, men i en større del av studieprogrammet.

De 30 arbeidsgruppelederne som hvert år vil lede grupper på 1. studieår vil øke sitt generelle læringsutbytte betydelig ved å være involvert i dette prosjektet.⁴⁰

Vi planlegger også å legge til rette for en skrivekonkurranse som kan være med å vise frem hvordan fakultetet jobber med språk i utdanningen, og kanskje inspirere egne – og andres – studenter til å legge ned ekstra innsats i skrivearbeidet.

Både undervisere, arbeidsgruppeledere, studenter og lærings- og formidlingssenteret vil ha med seg sine erfaringer fra prosjektet til sitt videre virke på senere studieår. I så måte anser vi at det er særlig heldig at tiltaket settes inn på første studieår, på den måten blir utbyttet maksimert.

³⁹ Det finnes nettressurser om juss og språk, men de er utviklet av private aktører. F.eks. jusinfo.no

⁴⁰ Arbeidsgruppelederne har anledning til å oppnå 15 studiepoeng i emnet «Universitetspedagogisk veiledning»: <http://www.uib.no/emne/JUS329>

Hvordan skal prosjektet organiseres og ledes:

Prosjektet vil ledes av visedekan for digitalisering, og leder for Dragefjellet lærings- og formidlingssenter, førsteamanuensis Knut Martin Tande med støtte fra rådgiver Nina Østensen, som i dag bl.a. arbeider med studiekvalitet inkludert rekruttering, opplæring og oppfølging av fakultetets 60 arbeidsgruppeledere.

I tillegg vil emneansvarlige på 1. studieår stå for planlegging, utvikling og den praktiske gjennomføringen av prosjektet i samarbeid med prosjektleder. Disse er førsteamanuensis Synne Sæther Mæhle, professor Ragna Aarli, professor Karl Harald Søvig, professor Bjørn Henning Østenstad, professor Erik Monsen, professor Johan Giertsen, førsteamanuensis Jan-Ove Færstad og professor Thomas Eeg.

I tillegg vil professor i filosofi og rettsvitenskap, Eivind Kolflaath, som nevnt ha en sentral rolle i å utvikle og gjennomføre skrivekurset.

Dragefjellet lærings- og formidlingssenter vil bidra med kompetanse knyttet til utvikling av digitalt læringsstoff.

Prosjektets referansegruppe vil følge prosjektet med evalueringer og innspill underveis.

Vi vil sørge for at arbeidsgruppeledere og studenter kommer med jevnlig tilbakemeldinger på prosjektet.

Kobling til lærestedets strategiske arbeid

Hvordan inngår prosjektet i lærestedets strategiske arbeid:

Universitetet i Bergens strategi frem mot 2022, «Hav, liv, samfunn», har som mål for utdanningen at undervisningen er forskningsbasert, at man tar inn tverrfaglighet i undervisningen, at undervisningen gis av kompetente undervisere og at aktive læringsformer brukes for at våre studenter skal oppnå læringsutbytte på best mulig måte.⁴¹ UiB er også ambisiøse på hvordan vi skal ta i bruk digital teknologi i utdanningen.

Vårt prosjekt ønsker nettopp å utforske de muligheter for innovasjon som ligger i bruk av digitale lærings- og formidlingsformer. Som også UiBs strategi vektlegger, er det viktigste *hva* det er vi ønsker at studentene skal lære og forstå, og *hvordan* vi på en best mulig måte kan gå frem for å oppnå læringsutbytte. Deretter velger man verktøyene for å oppnå læringsutbytte.

UiB vurderer å lage et meritteringssystem for undervisere som vil ytterligere inspirere til en kvalitetsutvikling av undervisningen. Vi ønsker at prosjektet skal bidra til kompetanseheving – pedagogisk og digitalt – blant *alle* våre undervisere, mye som følge av at dette prosjektet går så grundig og vidt til verks.

UiB har som mål å bedre gjennomføringen på bachelornivå, og integrere studentene tidlig faglig og sosialt. Mastergradsstudiet i rettsvitenskap har allerede ganske høy gjennomføring, og relativt lite frafall (6,9 % reelt frafall, Wilhelmsen 2014). Vi ønsker likevel å prøve ut tiltak som kan få flere av våre studenter til å bli på studiet, og å gjennomføre studiet på rimelig tid. Dessuten ønsker vi som sagt studenter som trives, og dermed lærer mere og bedre – vårt mål er at de skal lykkes i studiet og i sin profesjon.

Tverrfaglighet i utdanningen er et uttalt mål for UiB, så også i fakultetets strategi. I et relativt rigid utdanningsopplegg, har ikke jusstudiet tidligere hatt stort innslag av andre fagområder. I utarbeidningen av et skrivekurs er det naturlig at rettsvitere, pedagoger og filosofer jobber sammen. Slik er prosjektet et godt eksempel på hvordan flere fagområder kan komme sammen og gjensidig påvirke hverandre, og kanskje være et første steg mot mer samarbeid på tvers av fagområder også i jusstudiet.

⁴¹ <http://www.uib.no/strategi/92668/vi-utdanner>

Vår egen strategiplan følger UiBs på mange punkt:

Vår undervisning skal være av høy, fagleg kvalitet, være eit førebilete i bruken av pedagogiske og digitale verkemiddel, spele på lag med solide eksterne fagmiljø og på denne måten utdanne kandidatar som er attraktive både på den norske og den internasjonale arbeidsmarknaden.⁴²

I strategien har vi også nedfelt ønsket om å arbeide for at studiet skal ha en klar indre sammenheng og progresjon, noe som vi håper at prosjektet kan bidra med når det gjelder det første studieåret.

Hvordan planlegges ev. prosjektets resultater/studietilbud (metode, produkt, verktøy o.l.) videreført etter prosjektperioden

Målet er at skrivekurset blir en integrert del av studiets første år. Kostnadene vil være størst første gang det gjennomføres, deretter kan man i stor grad dra veksler på materiale som allerede er produsert og erfaringer som er gjort.

Erfaringer vi gjør oss underveis vil være nyttige og overførbare når andre emner utvikler sin bruk av digital teknologi i undervisningen. Vi vil også ha styrket kompetanse på digitalisering av undervisningen på flere undervisere, og slik vil kollegiet ha mange å støtte seg på i utviklingen av den enkeltes undervisning. Ved at så mange er del av prosjektet, håper vi også å skape en enda bedre kultur for å gi innovativ og god undervisning.

Fakultetet arbeider med en mulig omlegging av studiet. Det er ingen konkret plan, men det eksisterer nå to utredninger av mulig ny studieordning (den siste er ikke realitetsbehandlet i fakultetsstyret ennå).⁴³ Dette prosjektet er helt i ånden til foreslåtte endringer, og det vil derfor være naturlig at det lever videre også i en eventuell ny studieordning.

Beskriv utfordringer og potensielle hindringer for måloppnåelse, og hvordan disse kan reduseres

Det skal ikke være stor risiko knyttet til den tekniske siden av prosjektet, fordi de verktøyene vi planlegger å bruke har vært prøvd tidligere, og fordi vi har egen produksjonsenhet på fakultetet i form av Dragefjellet lærings- og formidlingssenter. I tillegg har vi gode støttespillere på UiB sentralt, i form av kommunikasjonsavdelingen som vårt lærings- og formidlingssenter har samarbeidet mye med.

For at studentene skal se nytten og prioritere skrivekurset, er den faglige integrasjonen i det enkelte emne viktig. Det er derfor også viktig med informasjon til de nye studentene. Dette skal vi løse ved å informere studentene godt, og å legge undervisningsaktivitetene inn i timeplanen på de aktuelle emnene. Emnesidene til 1. studieår skal også kobles sammen med nettsidene vi utvikler i prosjektet for å danne en naturlig helhet.

Med flere fagpersoner med forskjellige fagfelt og roller ser vi at en utfordring kan bli å finne tilstrekkelige møteplasser. Vi tror at god prosjektledelse, egnete møteplasser og gode informasjonskanaler er løsningen. Vi har i aktivitetsplanen for prosjektet lagt inn en del fysiske møteplasser som vi tror vil hjelpe oss med denne utfordringen. I tillegg vil vi forsøke å ta i bruk Slack⁴⁴. Se ellers neste punkt.

⁴² <http://www.uib.no/jur/101186/strategiplan-det-juridiske-fakultet-2016-2022#utdanning-av-juristar-for-morgondagen>

⁴³ <http://www.uib.no/jur/62628/utredning-av-ny-studieordning-2014%e2%80%932016>

⁴⁴ <https://slack.com/> Dette er en applikasjon for enkel kommunikasjon i et team. Man kan også dele filer og videoer, samt sende meldinger og dele inn i sporbare tema.

Prosjektleder Knut Martin Tande har spesialkompetanse innen opphavsrett, og vi er derfor på trygg grunn når det gjelder spørsmål om rettigheter til undervisningsmateriale, inkludert klarering av rettigheter. Ellers vil man kunne henvende seg til delrett.no som også kan tilby rådgiving på feltet.

Hvordan skal kompetanseheving blant de vitenskapelig ansatte og øvrig undervisningspersonell sikres

Prosjektet vil utgjøre en del av en helhetlig tilnærming til å heve både den pedagogiske og digitale kompetansen til undervisere ved studiet. Det vil kreve at man organiserer seg slik at underviserne har hensiktsmessig støtte lett tilgjengelig til å tilegne seg nødvendig pedagogisk og digital kompetanse. Prosjektet vil opprette en bredt sammensatt gruppe ansatte som kan tilby underviserne enkel kontakt gjennom *Slack* og i tillegg lage en åpen nettside der vi kan samle relevante ressurser om digital teknologi og pedagogikk.

Alle emneansvarlige på de første fire årene av studiet får tilbud om å delta på workshop om bruk av digital teknologi til å fremme læring i løpet av høsten 2016. De skal i løpet av høsten arbeide med å implementere digital teknologi på en god måte i undervisningen sin under kyndig veiledning fra ressurser fra universitetspedagogikk-miljøet ved Universitetet i Bergen, Lærings og formidlingssenter og administrasjon. Alle møtes deretter på et arbeidsseminar i januar der man vil deles i studieårsvise grupper for å ta opp faglig-pedagogiske spørsmål og evaluere og diskutere de ulike innfallsvinklene til digitalisering av undervisning. Her vil emneansvarlige på 1. studieår som er involvert i dette prosjektet naturligvis konsentrere seg om å planlegge og diskutere skrivekurset videre.

Arbeidsgruppelederne vil få opplæringen enda mer rettet mot akademisk skriving høsten 2017. Det vil bli obligatorisk å delta på denne delen også for arbeidsgruppeledere som fortsetter fra 2016/2017, ikke bare for de nye fra 2017/2018.

Program for universitetspedagogikk tilbyr flere relevante kurs, blant annet kurs i *blended learning* våren 2017 ved førsteamanuensis Robert Gray.⁴⁵ Vi vil oppfordre emneansvarlige til å følge aktuelle kurs. Gray har også vært involvert i studieårsvise introduksjonsmøter om Mitt UiB arrangert for de emneansvarlige på studiet våren 2016.

Vi har ellers stor tro på at kjernen i aktiv læring – *learning by doing*⁴⁶ – er et godt utgangspunkt også når våre undervisere skal øke sin kompetanse.

Fellesløsninger/eCampus

Beskriv og begrunn i hvilken grad prosjektet vil ta i bruk nasjonale fellesløsninger i regi av eCampus:

Dragefjellet lærings- og formidlingssenter har egne ressurser når det gjelder opptak og distribusjon av videoopptak. Vi ser disse løsningene som mindre kostbare og mer fleksible enn bruken av Mediasite. Av denne grunn er det ikke nærliggende å bruke Mediasite i skrivekurset.

⁴⁵ <http://www.uib.no/uniped/99670/uped63x-how-design-and-teach-blended-courses-day-1>

⁴⁶ Fritt etter John Dewey: "Learning to do by knowing and to know by doing"

Vi vil derimot kunne ha stor nytte av Adobe Connect, blant annet ved at vi kan gjøre opptak i studio der vi presenterer materiale, og samtidig har kontakt med studenter eller undervisere som befinner seg et annet sted. Dette gir en fleksibilitet som er ønskelig i utviklingen av kursopplegget.

Også fillagrings- og samarbeidsverktøyet Box vil være nyttig i prosjektet. Særlig ved planleggingen av prosjektet er det ønskelig å ha en felles sentral for lagring av materiale, der det er mulig å samarbeide og komme med innspill til den enkeltes bidrag til prosjektet.

Undervisningen vil utover dette være bygget opp rundt UiBs nye læringsplattform Mitt UiB (Canvas) som er nevnt tidligere i søknaden.

Referanser

Asp, Petter (2007) «Programsensorrappport no. 2. Del a. – granskning av den skriftlige færdighetsträningen», Det Juridiske fakultet, UiB

Dysthe, Olga (2001) *Dialog, samspel og læring*. Oslo: Abstrakt forlag

Fossland, Trine (2015) *Digitale læringsformer i høyere utdanning*. Oslo: Universitetsforlaget

Greek, Marit; Jonsmoen, Kari Mari (2016) Hvilken tekstkyndighet har studenter med seg fra videregående skole? UNIPED. Vol. 39. doi: 10.18261/issn.1893-8981-2016-03-06

Hagevik, Margrethe og Hanevold, Anne Kristine (2013) Kan lovspråk temmes? En undersøkelse om klart språk i lover og forskrifter, Difi rapport 2013:1, ISSN 1890-6583

Kolflaath, Eivind (2004) *Språk og argumentasjon – med eksempler fra juss*, Fagbokforlaget

Mayer, Richard E. (2001) *Multimedia learning*. New York: Cambridge University Press

Wilhelmsen, Lars S. (2012) Frafall og fullføring kull 2005, Det juridiske fakultet, UiB

Wilhelmsen, Lars S. (2016) 2009-kullet; fullføring og frafall. Sammenligning med 2005-kullet, Det juridiske fakultet, UiB

Wilhelmsen, Lars S., Strandbakken, Asbjørn (red.) (2010) *Juristutdanningens faglige og pedagogiske utfordringer*. Oslo: Gyldendal Akademisk

Wilhelmsen, Lars S. (2009 og 2010) «Økt studietrivsel gjennom faglig tilbakemelding», delrapport 2009 og sluttrapport 2010, Det juridiske fakultet, UiB

Østensen, Nina (2011) Avslutning: Prosjekt i Program for evaluering og kvalitetsutvikling 2010: «Økt trivsel gjennom faglig tilbakemelding», Det juridiske fakultet, UiB

[Tilbake til saklisten](#)